

Sociaal- economische Maandstatistiek

Jaargang 20 – augustus 2003

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2002–2003	= 2002 tot en met 2003
2002/2003	= het gemiddelde over de jaren 2002 tot en met 2003
2002/'03	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2002 en eindigend in 2003
1992/'93–2002/'03	= boekjaar enzovoort, 1992/'93 tot en met 2002/'03

In geval van afronding kan het voorkomen dat de som van de aantallen afwijkt van het totaal.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel.: 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek
Voorburg/Heerlen, 2003.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik
of intern gebruik is toegestaan.

Prijzen excl. administratie- en
verzendkosten.
Abonnementsprijs: € 112,25
Prijs per los nummer: € 12,80
Kengetal: V-4
ISSN 0168-549X
CBS-productnummer: 0375703080

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

1. Persberichten en artikelen

Persberichten	7
Webmagazine	9
Bedrijfsongevallen	17
Incidentele loonontwikkeling	21

2. Tabellen

Sociaal-economische statistieken in StatLine	31
2.0 Kerncijfers	33
2.1 Werkgelegenheid	35
2.2 Vacatures	38
2.3 Werkloosheid	41
2.4 Cao-lonen	44
2.5 Verdiende lonen en loonkosten	47
2.6 Consumentenprijzen	48
2.7 Consumentenvertrouwen	49
2.8 Sociale zekerheid	50
2.9 Vakverenigingen	55

3. Technische toelichtingen

58

Nu en eerder verschenen

64

Andere CBS-publicaties

67

1. *Persberichten en artikelen*

Persberichten

Meer dan 400 duizend werklozen

In het tweede kwartaal van 2003 telt Nederland gemiddeld 403 duizend werklozen. Ten opzichte van een jaar eerder groeide de werkloze beroepsbevolking met 116 duizend personen. In het tweede kwartaal is 5,4 procent van de beroepsbevolking werkloos. In dezelfde periode van het vorige jaar was dit nog 3,9 procent. Voor het eerst sinds 1997 is de werkloze beroepsbevolking weer groter dan 400 duizend. Bijna een jaar geleden werd de grens van 300 duizend gepasseerd. Het laagste punt lag twee jaar geleden; toen telde Nederland 232 duizend werklozen.

Stijgingstempo blijft hoog

Als gevolg van seizoeninvloeden is de werkloosheid in de periode april-juni altijd iets lager. Worden deze seizoeninvloeden verwijderd dan komt de werkloze beroepsbevolking uit op 411 duizend. Dit is 44 duizend hoger dan in het eerste kwartaal van dit jaar. De gemiddelde stijging per maand, berekend over de afgelopen zes maanden bedraagt opnieuw 14 duizend.

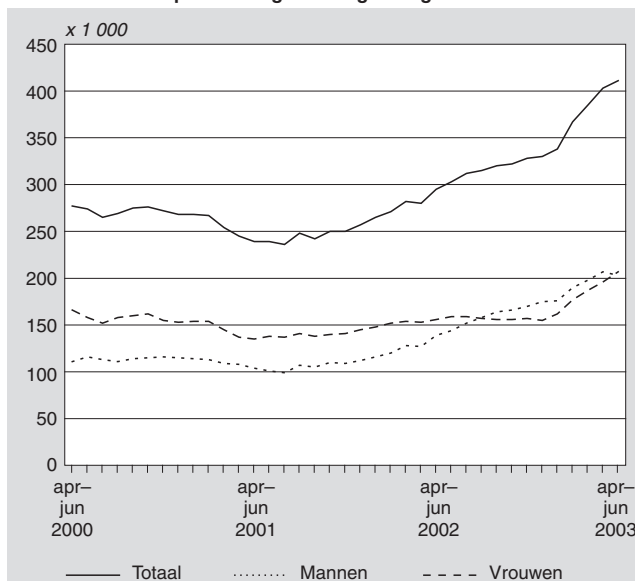
Hoge werkloosheid onder jongeren

In het tweede kwartaal zijn gemiddeld ruim 100 duizend personen tussen de 15-24 jaar werkloos. De werkloosheid van de jongeren binnen de beroepsbevolking is daarmee opgelopen tot 11,6 procent. Seizoeninvloeden spelen hierbij een rol. In de periode juni tot september is de werkloosheid onder jongeren altijd hoger dan in de rest van het jaar. In de zomer zijn meer jongeren dan normaal beschikbaar en op zoek naar een baan. De vraag naar vakantiewerk neemt toe en schoolverlaters komen op de arbeidsmarkt. Als gevolg van seizoenwerk neemt in de zomer ook de werkgelegenheid toe.

Na de WW stijgt nu ook de bijstand

Het aantal bijstandsuitkeringen is voor het eerst sinds 1997 gestegen. Eind december 2002 lag het aantal bijstandsuitkeringen op 320 duizend. Dat is 3 duizend meer dan een kwartaal eerder. Het aantal WW-uitkeringen stijgt steeds sneller en lag eind maart 2003

1. Werkloze beroepsbevolking seizoen gecorrigeerd

op 238 duizend. Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden bedroeg de stijging in het eerste kwartaal van dit jaar 11 procent. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is sinds eind vorig jaar niet verder toegenomen en lag eind maart op 992 duizend.

Vooraf meer jonge, alleenstaande mannen in de bijstand

Het aantal bijstandsuitkeringen is in het laatste kwartaal van 2002 met 3 duizend toegenomen tot 320 duizend eind december. Het is voor het eerst in vijf jaar dat het aantal bijstandsuitkeringen weer stijgt. Hiermee ligt het omslagpunt voor de bijstand driekwart jaar later dan voor de WW.

De toename van de bijstand in het vierde kwartaal van 2002 komt nagenoeg geheel voor rekening van mannen. Het aantal uitkeringen aan alleenstaande mannen onder de 35 jaar nam in het vierde kwartaal van 2002 met ruim 2 duizend toe.

Staat 1
Uitkeringen in het kader van de ABW, WW, WAO, WAZ en Wajong

	2001			2002			2003	
	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart
	x 1000							
ABW	326	323	322	321	318	317	320	.
Man	136	133	134	134	133	132	135	.
Vrouw	190	189	188	186	186	185	185	.
WW ¹⁾	172	164	166	180	179	184	204	238
Man	95	91	94	104	102	105	120	142
Vrouw	77	74	72	76	77	79	84	95
WAO, WAZ, Wajong ¹⁾	973	973	981	985	988	988	993	992
Man	553	551	552	552	551	549	549	548
Vrouw	419	422	429	433	437	439	443	444

¹⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Sociale Zekerheidsstatistieken.

Aantal WW-uitkeringen stijgt sneller

Eind maart 2003 werden 238 duizend WW-uitkeringen verstrekt. Dat is 58 duizend meer dan een jaar eerder. De toename doet zich vooral voor bij personen jonger dan 45 jaar. Bij deze groep steeg het aantal WW-uitkeringen van maart 2002 tot maart 2003 met 44 duizend. Na correctie voor seizoeninvloeden was de stijging van het aantal uitkeringen in het eerste kwartaal van dit jaar 11 procent. Met deze toename van gemiddeld 3,5 procent per maand neemt het tempo van de stijging toe. In 2002 steeg het aantal WW-uitkeringen met gemiddeld 1,7 procent per maand.

Groei arbeidsongeschiktheidsuitkeringen stopt

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WAO, WAZ en Wajong) lag eind maart van dit jaar op 992 duizend. Dat is duizend uitkeringen minder dan een kwartaal eerder. Hiermee lijkt de groei te stagneren. Ten opzichte van een jaar eerder is er nog sprake van een toename van 7 duizend uitkeringen. Tussen maart 2001 en maart 2002 nam het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen nog toe met 20 duizend. Een persoon kan meer dan één arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen. De 992 duizend uitkeringen van eind maart 2003 werden verstrekt aan 977 duizend personen.

Consumentenvertrouwen licht gedaald

Het consumentenvertrouwen is, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, in juli licht gedaald ten opzichte van juni. De vertrouwensindex is op -40 uitgekomen, het laagste niveau sinds januari 1983. De belangrijkste oorzaken voor het gedaalde vertrouwen zijn een grotere terughoudendheid tot het doen van grote aankopen en een flinke afname van het vertrouwen in het toekomstig economisch klimaat.

Consument acht tijd ongunstiger voor grote aankopen

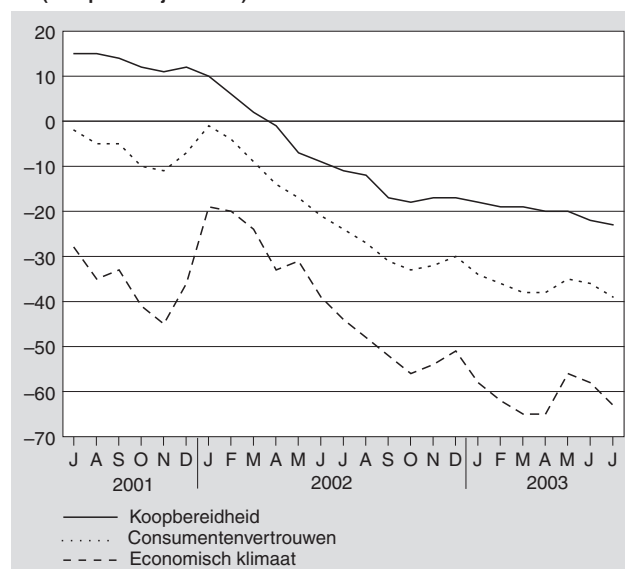
De koopbereidheid in juli is per saldo nauwelijks veranderd ten opzichte van juni en komt, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, uit op -24 . De koopbereidheid is gebaseerd op het oordeel over de fi-

nanciële situatie van het eigen huishouden en het doen van grote aankopen. De consument is negatiever geworden over het doen van grote aankopen. De deelindicator waarin dit onderdeel wordt uitgedrukt, daalde met 5 punten tot -40 . Het oordeel van de consument over de eigen financiële situatie is vrijwel gelijk gebleven.

Oordeel economisch klimaat negatiever

Het oordeel over het economisch klimaat is in juli negatiever, nadat er in mei en juni nog sprake was van een voorzichtige verbetering. De voornaamste oorzaak hiervan ligt in een veel negatievere economische verwachting voor het komende jaar. Dat de consument zeer pessimistisch is over het economisch klimaat, blijkt ook uit het feit dat meer dan 60 procent van de consumenten denkt dat de werkloosheid de komende twaalf maanden duidelijk zal stijgen. Het oordeel over het economisch klimaat in de afgelopen twaalf maanden is al het hele jaar redelijk stabiel.

2. Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke reeks)

Webmagazine

De in deze rubriek opgenomen artikelen zijn eerder gepubliceerd in edities van het Webmagazine. Het Webmagazine verschijnt wekelijks (iedere maandagochtend) op de CBS-site (www.cbs.nl).

Utrecht telt meeste hoogopgeleiden

Tanja Traag

Het onderwijsniveau van de bevolking verschilt per provincie. In de provincie Utrecht wonen de meeste hoogopgeleiden, terwijl in Limburg relatief veel laagopgeleiden wonen. De verschillen tussen de provincies zijn deels te verklaren door een andere leeftijdsopbouw.

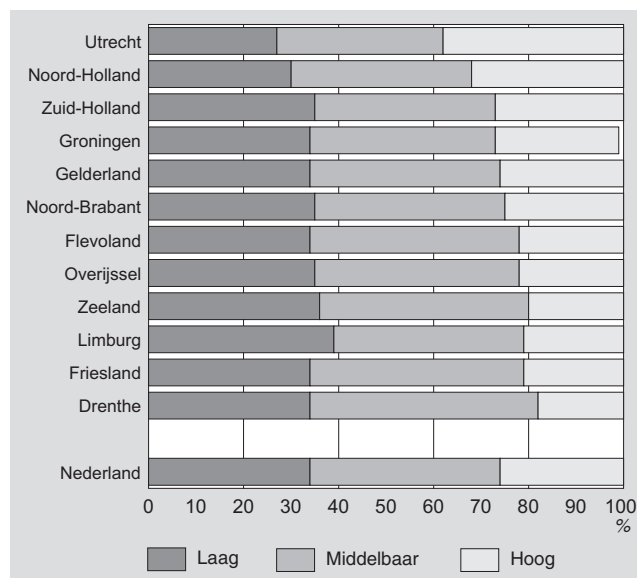
Onderwijsniveau verschilt per provincie

In 2002 is een op de drie Nederlanders van 25–64 jaar laagopgeleid. Iets meer dan een kwart heeft een opleiding behaald op hbo- of wo-niveau. Het opleidingsniveau is verschillend per provincie. De provincie Utrecht heeft het hoogste onderwijsniveau met 38 procent hoogopgeleiden. Ook in de provincie Noord-Holland is het aandeel hoogopgeleiden relatief groot.

In Limburg relatief veel laagopgeleiden

De verschillen tussen de provincies zijn wat het aandeel laagopgeleiden betreft kleiner. In Limburg wonen relatief veel laagopgeleiden. Van alle 25–64-jarige Limburgers hebben er twee op de vijf een opleiding op het laagste niveau gevolgd. Dit aandeel ligt ruim 10 procent hoger dan in de provincie Utrecht.

1. Onderwijsniveau van 25–64-jarigen naar provincie, 2002

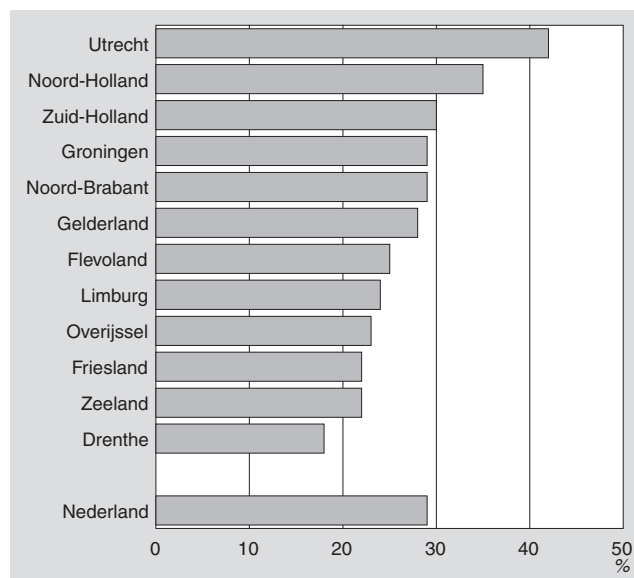

Provincies met veel ouderen lager opgeleid?

Het verschil in onderwijsniveau naar provincie kan te maken hebben met de leeftijdsopbouw. Ouderen zijn over het algemeen lager opgeleid dan jongeren. In een provincie met relatief veel ouderen kunnen dus meer laagopgeleiden voorkomen.

Ook binnen de groep 25–44-jarigen is het beeld voor de provincie Utrecht duidelijk gunstiger dan het gemiddelde. Ruim twee op de vijf Utrechters van deze leeftijd hebben hbo of wo afgerond.

2. Aandeel 25–44-jarigen dat hoogopgeleid is, 2002

Laagopgeleid in Limburg

Verschillen in de leeftijdsopbouw van de provincies verklaren niet waarom in Utrecht en Noord-Holland meer hoogopgeleiden wonen. Wel ligt het aandeel laagopgeleide 25–44-jarigen in Limburg maar iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Hier speelt de aanwezigheid van relatief veel oudere laagopgeleiden dus wel een rol.

Toelichting

Onderwijsniveau

Het onderwijsniveau is het niveau van de hoogste met succes gevolgde opleiding. In dit artikel worden drie onderwijsniveaus onderscheiden:

Laag; de hoogst behaalde opleiding is van het niveau van basis-onderwijs of vmbo;

Middelbaar; de hoogst behaalde opleiding is van het niveau havo/vwo of mbo;

Hoog; de hoogst behaalde opleiding is van het niveau hbo of universiteit.

Van 25–64 jaar

Personen van 15–24 jaar worden buiten beschouwing gelaten omdat een groot deel van deze groep nog onderwijs volgt. Bovendien wonen veel studenten in bepaalde provincies, al blijven zij daar na hun afstuderen vaak niet wonen.

Stijging Cao-lonen zwakt af

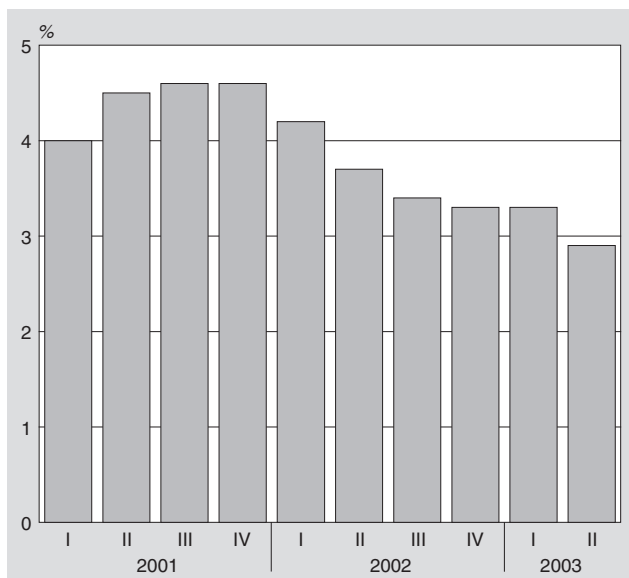
Han van den Berg

In het tweede kwartaal van 2003 zijn de cao-lonen met 2,9 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. In het eerste kwartaal was de cao-loonstijging nog 3,4 procent. Deze dalende tendens is in 2002 ingezet. In 2001 bedroeg de stijging nog 4,4 procent, de grootste stijging sinds 1982.

Cao-loonstijging boven afgesproken 2,5 procent

Vorig jaar is door werkgevers en werknemersorganisaties afgesproken de loonstijging in 2003 te beperken tot maximaal 2,5 procent. Inmiddels zijn de cao-lonen in de eerste helft van dit jaar met 3,1 procent gestegen.

1. Cao-loonstijging per kwartaal

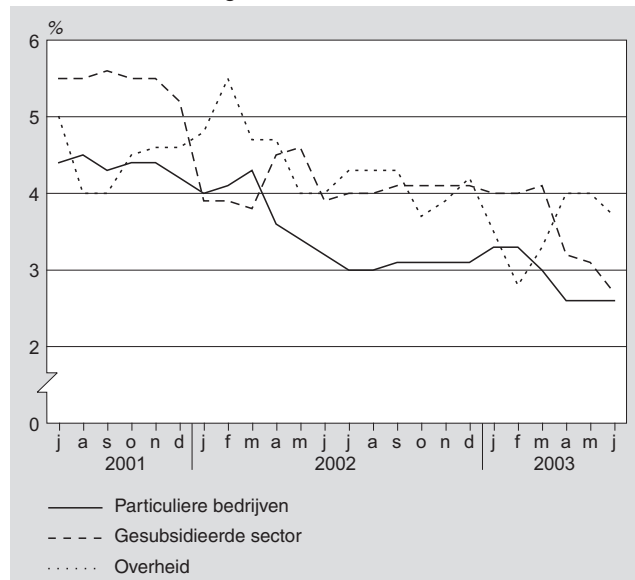
Hoge loonstijging bij overheid

De loonstijging bij de overheid is hoger dan bij de particuliere bedrijven. In het tweede kwartaal van 2003 stegen de lonen bij de overheid 3,9 procent ten opzichte van een jaar eerder. Bij particuliere bedrijven was dat 2,6 procent. Een groot deel van dit verschil wordt veroorzaakt door bijzondere beloningen. Bij de overheid stijgen de contractuele eindejaarsuitkeringen en eenmalige beloningen met 0,6 procent. Bij de particuliere bedrijven zijn deze per saldo juist iets verminderd.

In 2001 en 2002 zelfde beeld

Ook in 2001 en 2002 bleef de loonstijging bij de particuliere bedrijven achter bij de overheid en de gesubsidieerde sector. In deze sectoren kwam bijna een kwart van de loonstijging voor rekening van de bijzondere beloningen. Als deze buiten beschouwing gelaten worden, zijn de verschillen tussen de sectoren veel minder groot.

2. Cao-loonontwikkeling naar sector

Driekwart van de cao's afgesloten

Regelmatig komt het voor dat de looptijd van de vorige cao al is afgelopen, zonder dat er een definitief akkoord is voor de volgende cao. In de nieuwe cao worden dan vaak loonsverhogingen met terugwerkende kracht overeengekomen. De cijfers over juni zijn gebaseerd op driekwart van de cao's. Voor ruim de helft van de cao's zijn inmiddels definitieve loonafspraken gemaakt tot eind dit jaar.

Toelichting

Cao-lonen

De uitkomsten in dit artikel hebben betrekking op cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen. Tot de bijzondere beloningen behoren onder meer de in de cao overeengekomen vakantietoeslag en eindejaarsuitkeringen.

De gepresenteerde cijfers zijn de eerste uitkomsten van de statistiek Indexcijfers van cao-lonen, gebaseerd op de reeks met als basisjaar 2000. Tot vorige maand werden uitkomsten gepubliceerd met als basisjaar 1990.

Tussen de twee reeksen bestaan enkele verschillen:

- Bij de berekening van voorlopige indexcijfers worden voortaan cao's die afgelopen zijn, zonder dat een nieuwe cao is overeengekomen, buiten beschouwing gelaten;
- De eerste uitkomsten worden sneller gepubliceerd;
- Voortaan wordt ook het percentage afgesloten cao's gepubliceerd.

Een uitgebreider overzicht van de verschillen tussen de reeksen met basisjaar 2000 en 1990 is te vinden in het artikel *Basisverlegging cao-lonen: van 1990=100 naar 2000=100* op de CBS-site (www.cbs.nl/publicaties/artikelen/arbeid/arbeidsmarkt/basisverlegging-cao-lonen).

Mutatie t.o.v. een jaar eerder

Doordat cao-loonstijgingen niet elk jaar in dezelfde maand ingaan, kan de mutatie ten opzichte van dezelfde maand een jaar eerder soms enigszins vertekend zijn. Zo zijn bijvoorbeeld verleden jaar in de cao onderwijs de lonen in juli verhoogd met 2 procent, en dit jaar in maart met 2,25 procent. Hierdoor bedraagt de jaarmutatie vanaf maart ruim 4 procent, terwijl deze stijging vanaf juli terugvalt tot 2 procent.

Omvang van de afgesloten cao's

Dit aandeel wordt berekend als de omvang van de afgesloten cao's ten opzichte van de totale omvang van de cao's die bij deze statistiek wordt waargenomen. Het gaat hierbij niet om het *aantal* afgesloten cao's, maar om het *relatieve gewicht* van deze cao's. Dit gewicht wordt bepaald door de som van alle lonen die onder de cao vallen.

Het aandeel van de cao's waarop de voorlopige indexcijfers gebaseerd zijn, geeft inzicht in de mate waarin de voorlopige indexcijfers nog kunnen veranderen.

Ziekteverzuim in eerste kwartaal gedaald

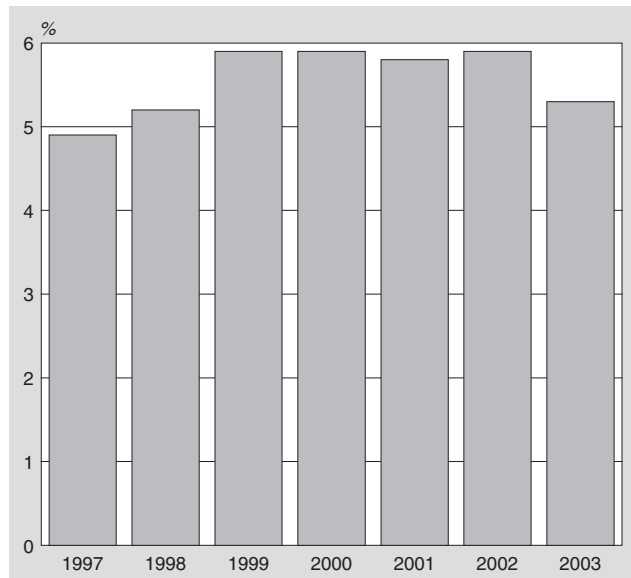
John Kartopawiro

In het eerste kwartaal van 2003 is het ziekteverzuim in de marktsector en bij de rijksoverheid sterk gedaald. Bij particuliere bedrijven daalt het met 0,6 procentpunt ten opzichte van het eerste kwartaal van 2002. Bij de rijksoverheid is de daling zelfs 1 procentpunt.

Bedrijfsleven telt minder zieken

Het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven is in het eerste kwartaal van 2003 gemiddeld 5,3 procent. Dit betekent dat per dag gemiddeld één op de negentien werknemers in het bedrijfsleven ziek thuis bleef. Dat is minder dan in hetzelfde kwartaal in 2002. Toen bleef gemiddeld 5,9 procent ziek thuis. Sinds 1997 daalde het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven niet zo sterk.

1. Ziekteverzuim particuliere bedrijven, 1e kwartaal

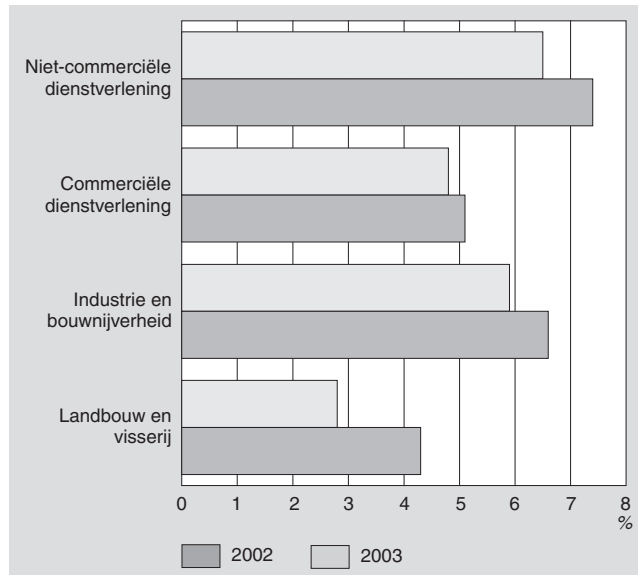
Daling ziekteverzuim zorgsector houdt aan

De daling van het ziekteverzuim is het sterkst in de landbouw en visserij. In die sector daalt het verzuim in een jaar tijd van 4,3 naar 2,8 procent. Ook in de niet-commerciële dienstverlening daalt het ziekteverzuim sterk. Die daling wordt vooral veroorzaakt door de daling van het verzuim in de gezondheids- en welzijnszorg. In de zorg is het verzuim afgenomen van 8 naar 7 procent. Overigens is in het eerste kwartaal het ziekteverzuim door seizoeninvloeden altijd relatief hoog.

Ziekteverzuim bij grote bedrijven flink gedaald

Met name bij grote bedrijven is het ziekteverzuim fors verminderd. Was het ziekteverzuim bij bedrijven met meer dan honderd werknemers in het eerste kwartaal 2002 nog 7,5 procent, in het eerste kwartaal 2003 is dat 6,6 procent. Bij kleine bedrijven is het ziekteverzuim juist iets toegenomen.

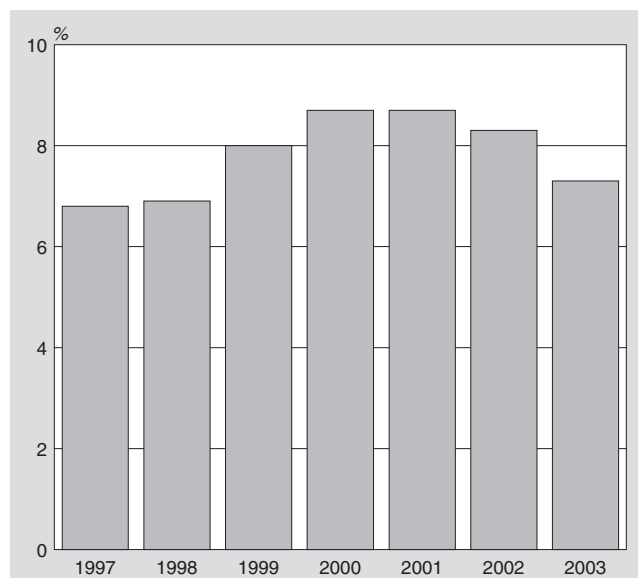
2. Ziekteverzuim particuliere bedrijven naar sector, 1e kwartaal

Rijksambtenaren verzuimen minder

Bij de rijksoverheid is het ziekteverzuim afgenomen van 8,3 procent in het eerste kwartaal 2002 naar 7,3 procent in het eerste kwartaal 2003. De daling van het ziekteverzuim bij de rijksoverheid was al in 2002 waarneembaar.

3. Ziekteverzuim rijksoverheid, 1e kwartaal

Ziekteverzuim rijksoverheid anders berekend

Het verzuimpercentage bij de rijksoverheid is veel hoger dan bij particuliere bedrijven. Dit komt omdat bij de rijksoverheid werknemers die langer dan een jaar ziek zijn meetellen. Het ziekteverzuim exclusief het verzuim langer dan een jaar lag in 2002 ongeveer 1,2 procentpunt lager. Bij vergelijking met de particuliere sector is ook van belang dat het bij de rijksoverheid vrijwel uitsluitend gaat om instellingen met meer dan honderd werknemers.

Toelichting

Ziekteverzuim

De cijfers gaan over het ziekteverzuim exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof. Bij de rijksoverheid is het ziekteverzuim inclusief het ziekteverzuim langer dan een jaar.

Het ziekteverzuimpercentage is het aantal door ziekte verzuimde dagen in procenten van het totaal aantal beschikbare dagen van de werknemers

Grootte van bedrijven

Grote bedrijven: 100 of meer werknemers.
Middelgrote bedrijven: 10 tot 100 werknemers.
Kleine bedrijven: minder dan 10 werknemers.

Grote doorstroom niet-westerse jongeren naar vervolgonderwijs

Suzan van der Aart

Niet-westerse allochtone leerlingen volgen meer dan autochtone leerlingen een vbo- of mavo-opleiding. Anders dan autochtone leerlingen stromen niet-westerse allochtone leerlingen vaker door naar een vervolgopleiding.

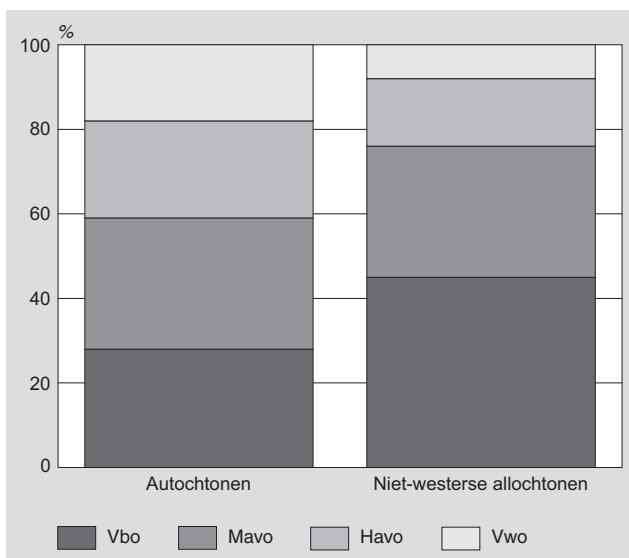
Meer niet-westerse allochtone leerlingen

In het schooljaar 2001/02 hebben in Nederland 159 duizend jongeren eindexamen gedaan in het voortgezet onderwijs. Hierbij waren 21 duizend allochtone leerlingen van niet-westerse herkomst, dit is 13,1 procent. Vier jaar geleden was het percentage niet-westerse allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs nog 11,5.

Vaker vbo-onderwijs

Niet-westerse allochtone leerlingen volgen relatief vaak een vbo-opleiding. In het schooljaar 2001/02 deed 76 procent van de niet-westerse allochtone examenkandidaten een vbo- of mavo-examen. Van de autochtone leerlingen was dit 59 procent.

1. Eindexamenkandidaten naar herkomstgroepering en schoolsoort, 2002

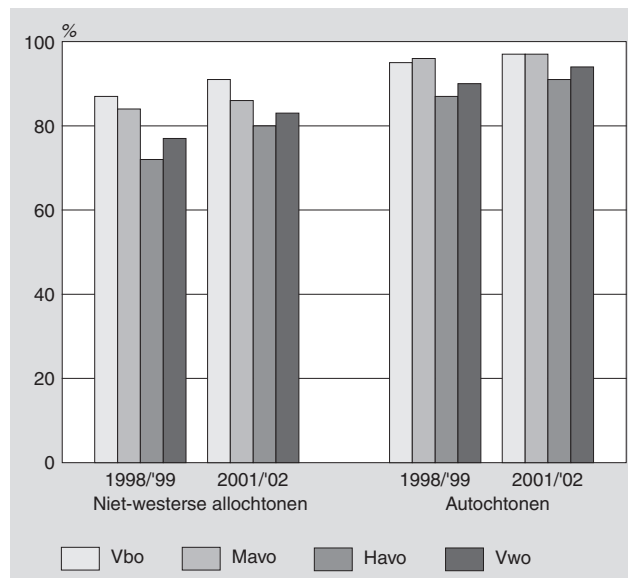
Steeds hogere slagingspercentages

Het slagingspercentage is de afgelopen vier jaar bij alle schoolsoorten iets toegenomen, zowel van niet-westerse allochtone leerlingen als van autochtone leerlingen. Het slagingspercentage van de niet-westerse allochtone leerlingen is nog wel lager dan dat van autochtonen.

Grottere doorstroom vervolgonderwijs

Na het behalen van het diploma kiezen de meeste leerlingen direct voor een vervolgopleiding. Voor niet-westerse allochtonen zijn deze doorstroompercentages hoger dan voor autochtonen. Niet-westerse allochtonen die net hun vwo-diploma hebben gehaald, kiezen vaker voor het wetenschappelijk onderwijs dan autochtonen. Ook doen

2. Slagingspercentages naar herkomstgroepering

niet-westerse allochtonen na het vbo- of mavo-diploma vaker een vervolgopleiding in de beroepsopleidende leerweg (bol, het vroegere mbo). De autochtonen kiezen wellicht vaker voor de beroepsbegeleidende leerweg of de deeltijd bol.

Toelichting

Allochtonen en autochtonen

Het CBS rekent personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (eerste generatie) of dat van de moeder (tweede generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Autochtonen zijn personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar ze zelf zijn geboren.

Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika (inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba) en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend.

Voortgezet onderwijs

Onder het voortgezet onderwijs vallen hier het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo), het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), de opvolger van mavo en vbo, is al wettelijk ingevoerd maar deze verandering in het onderwijssysteem is voor de examenkandidaten 2001/02 nog niet van toepassing.

Deeltijd voortgezet onderwijs en landbouwonderwijs zijn niet mee-gerekend.

Doorstroom van geslaagde eindexamenkandidaten naar vervolgonderwijs, 2001/02

	Vo	Bol	Hbo	Wo	Overig
	%				
Autochtonen					
Vbo	1	49			50
Mavo	7	66			27
Havo	3	5	76		16
Vwo			18	67	15
Niet-westerse allochtonen					
Vbo	1	74			25
Mavo	9	75			16
Havo	3	3	83		10
Vwo			7	79	14

Vervolgopleiding

Alleen voltijd vervolgonopleidingen zijn beschouwd. Hierbij is niet begrepen de doorstroom naar de beroepsbegeleidende leerweg (bbi).

Toelichting bij tabel

Vo: voortgezet onderwijs, voltijd.

Hbo: hoger beroepsonderwijs.

Wo: wetenschappelijk onderwijs.

Bol: beroepsopleidende leerweg, voltijd.

Overig: Stromen niet of niet direct door naar een voltijd vervolgonopleiding. Ook doorstroom naar de beroepsbegeleidende leerweg is begrepen in de categorie overig.

Artikelen

Bedrijfsongevallen

Ingrid Beckers en Astrid Smits

In Nederland is per jaar 2 procent van de werkenden betrokken bij een bedrijfsongeval. Dit zijn ruim 150 duizend personen. Deze personen waren gemiddeld betrokken bij 1,2 bedrijfsongevallen. Mannen zijn vaker slachtoffer van een bedrijfsongeval dan vrouwen. In de toptien van beroepen met het hoogste percentage bedrijfsongevallen komen bijna uitsluitend technische beroepen voor. De meeste bedrijfsongevallen vinden in de technische metaalkunde plaats. Meestal houden mensen aan een bedrijfsongeval geen ernstig letsel over. Van de personen die betrokken waren bij een bedrijfsongeval is 36 procent meteen na het ongeval weer aan het werk gegaan.

1. Inleiding

Een ongeval is een plotseling optredende, ongewilde en onvoorziene gebeurtenis die resulteert in fysiek letsel en waarbij geen sprake is van opzettelijk geweld of voedselvergiftiging (Hertog, P.C. den et al., 2000). Daarnaast moet een bedrijfsongeval door of tijdens de uitoefening van betaalde arbeid plaatsvinden. Uitzondering zijn ongevallen die van of naar het werk plaatshebben. Ongevallen die tijdens het werk in het verkeer gebeuren worden echter wel meegerekend in de cijfers die in dit artikel gepresenteerd worden.

2. Vraagstelling in de Enquête Beroepsbevolking

Zowel Eurostat (het statistische bureau van de Europese Unie) als het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben behoefte aan informatie over bedrijfsongevallen in Nederland. Op basis van deze informatiebehoefte zijn er negen vragen over bedrijfsongevallen opgenomen in de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De vragen over bedrijfsongevallen worden vanaf het jaar 2000 gesteld aan respondenten van de EBB en ze hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

- het aantal ongevallen,
- de maand van het ongeval,
- het opgelopen letsel als gevolg van het ongeval en
- het verzuim als gevolg van het ongeval

De precieze vraagstelling is opgenomen in Bijlage 2 van dit artikel.

Na afronding van het eerste enquêtejaar is een hoofdstuk over bedrijfsongevallen verschenen in de Arbeidsomstandighedenmonitor 2001 (CBS, 2001). Eén van de conclusies was dat het aantal bedrijfsongevallen in Nederland zeer gering is. Het leek dan ook niet zinvol om op basis van één enquêtejaar uitgebreid over bedrijfsongevallen te publiceren. De steekproef van de EBB is daarvoor te klein. Er is aanbevolen om na afsluiting van het derde jaar van enquêteren een nieuw artikel over bedrijfsongevallen te publiceren, maar dan op basis van een driejaargemiddelde. Inmiddels zijn er drie enquêtejaren verstreken en kan opnieuw over bedrijfsongevallen worden gepubliceerd. Dit artikel is gebaseerd op de gegevens van de jaren 2000 t/m 2002.

Vanaf 2000 zijn in de Enquête Beroepsbevolking (EBB) vragen gesteld over bedrijfsongevallen. De vragen naar bedrijfsongevallen zijn alleen gesteld aan mensen die vier uur of meer werken en aan respondenten die werkloos waren maar minder dan 1 jaar geleden wel 4 uur of meer werkten. De gegevens in dit artikel zijn waar mogelijk gebaseerd op deze populatie.

Bedrijfsongevallen met een dodelijke afloop worden buiten beschouwing gelaten. In de EBB wordt gevraagd of de respondent in de afgelopen twaalf maanden tijdens het werk een ongeval heeft gehad. Wordt de vraag met ja beantwoord, dan wordt gevraagd om hoeveel ongevallen het gaat. Alleen mensen die bij het ongeval ook letsel hebben opgelopen worden daadwerkelijk meegeteld. De vraag naar letsel heeft echter uitsluitend betrekking op het meest recente ongeval. Daardoor worden de mensen met meer dan één ongeval die bij het meest recente ongeval geen letsel opliepen, niet tot de personen met een bedrijfsongeval gerekend. Het werkelijke percentage bedrijfsongevallen wordt hierdoor waarschijnlijk iets onderschat.

3. Aantal bedrijfsongevallen

3.1 Ruim 150 duizend personen betrokken bij bedrijfsongeval

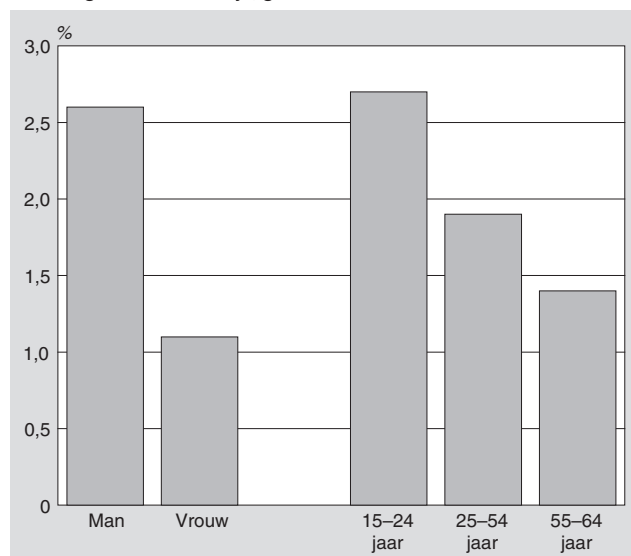
Van alle mensen die minimaal vier uur werken in Nederland is per jaar 2 procent betrokken bij één of meer bedrijfsongevallen. Dit zijn ruim 150 duizend personen. Deze personen waren gemiddeld betrokken bij 1,2 bedrijfsongevallen.

Mannen hadden vaker een bedrijfsongeval dan vrouwen: van de mannen had 2,6 procent een bedrijfsongeval en van de vrouwen 1,1 procent (zie Figuur 1). Met het oplopen van de leeftijd loopt het percentage bedrijfsongevallen langzaam terug. Personen van 15–24 jaar zijn vaker betrokken bij een bedrijfsongeval dan personen van middelbare leeftijd en ouderen. Van de jongeren is 2,7 procent betrokken geweest bij een bedrijfsongeval. Bij 25–54-jarigen en 55–64-jarigen gaat het om respectievelijk 1,9 procent en 1,4 procent.

3.2 Hoger opgeleiden hebben nauwelijks te maken met bedrijfsongevallen

Lager en middelbaar opgeleiden zijn vaker betrokken bij een bedrijfsongeval dan hoger opgeleiden (zie bijlage 1, tabel A). Van de lager en middelbaar opgeleiden geeft respectievelijk 2,9 procent en 2,1 procent aan een bedrijfsongeval gehad te hebben tegenover 0,7 procent van de hoger opgeleiden. Dat hoger opgeleiden nauwelijks te maken met bedrijfsongevallen hangt waarschijnlijk samen met de aard van hun werkzaamheden. Hoger opgeleiden zullen vaker achter een bureau werken wat de kans op een ongeval tijdens het werk beperkt.

1. Personen die betrokken waren bij een of meer bedrijfsongevallen naar geslacht en leeftijd, gemiddelde 2000–2002

3.3 Percentage bedrijfsongevallen het hoogst bij de lagere beroepen

Personen met een beroep op een elementair of lager niveau zijn het vaakst slachtoffer van een bedrijfsongeval (2,8%) (zie Bijlage 1, Tabel B). Van de mensen met een wetenschappelijk of hoger beroep heeft minder dan 1 procent een bedrijfsongeval gehad. Het beroepsniveau van mensen hangt sterk samen met hun opleidingsniveau.

3.4 Werknemers in de industrie ruim tweemaal zo vaak slachtoffer bedrijfsongeval als in de dienstverlening

Het percentage bedrijfsongevallen is met 3,4 procent het hoogst in de industrie en de bouwnijverheid (zie Tabel 1). Dit is ruim tweeneenhalf keer zo vaak als in de niet-commerciële dienstverlening en twee maal zo vaak als in de commerciële dienstverlening. Het percentage personen dat in die bedrijfstakken betrokken is bij een bedrijfsongeval is respectievelijk 1,3 procent en 1,7 procent.

Tabel 1
Personen die betrokken waren bij een of meer bedrijfsongevallen naar bedrijfstakken, gemiddelde 2000–2002

	Een of meer bedrijfsongevallen
	%
Totaal	2,0
Landbouw en visserij	2,8*
Industrie en Bouwnijverheid	3,4*
Commerciële Dienstverlening	1,7*
Niet-Commerciële Dienstverlening	1,3*

* significant (p<0,05).

3.5 Technische beroepen domineren toptien bedrijfsongevallen

In de top tien van beroepsgroepen met het hoogste percentage bedrijfsongevallen per jaar komen bijna uitsluitend technische beroepen voor (zie Tabel 2). In de beroepsgroep lagere technische metaalkunde vinden de meeste bedrijfsongevallen plaats (6,7%). Deze beroepsgroep bestaat onder meer uit constructiebankwerkers en plaatwerkers. Daarnaast zijn procestechnici op lager niveau en technisch metaalkundigen op middelbaar niveau vaker betrokken bij een bedrijfsongeval dan anderen. Voorbeelden van deze beroepen zijn respectievelijk slaggers en fijnbankwerkers.

Tabel 2
De tien beroepsgroepen met het hoogste percentage mensen met een of meer bedrijfsongevallen, gemiddelde 2000–2002

	Een of meer bedrijfsongevallen
	%
Totaal	2,0
Technisch Metaalkundig (lager), zoals constructiebankwerkers en plaatwerkers	6,7*
Technisch Procestechnisch (lager), zoals slaggers, broodbakkers en machinebediendes in de glas- en papierindustrie	6,1*
Technisch Metaalkundig (middel), zoals fijnbankwerkers en amanuenses	5,9*
Technisch Werktuigbouwkundig (middel), zoals automonteurs, machinebankwerkers en kraanmachinisten	5,5*
Algemene beveiliging (middel), zoals politieagenten, leidinggevend beveiligingsbeambten en militair onderofficieren	5,5*
Technisch Elektrotechnisch (lager), zoals monteurs en installateurs van electronica	5,1*
Technisch bouwkundig (lager), zoals steigerbouwers, stukadoors, schilders en dakdekkers	5,0*
Technisch weg- en waterbouwkundig (lager), zoals wegebouwers, stratenmakers en kabelwerkers	4,8*
Technisch Bouwkundig (middel), zoals bouwkundig opzichters, meubelmakers en loodgieters	4,6*
Technisch (elementair), zoals productiemedewerkers in de industrie	4,4*

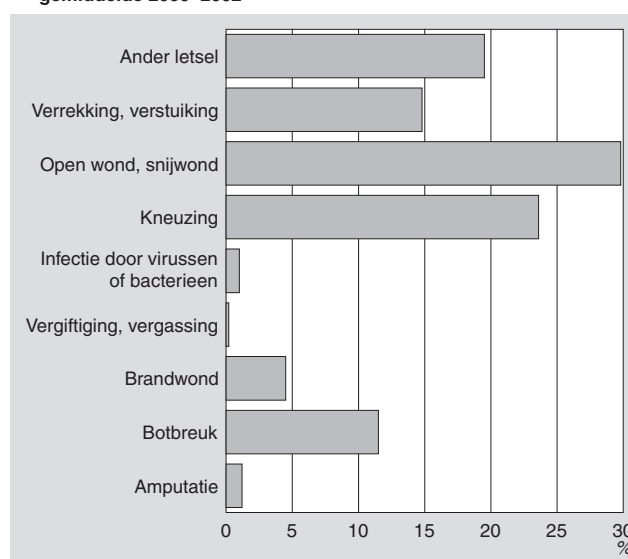
* significant (p<0,05).

4. Letsel

Aan respondenten wordt gevraagd welke verwondingen zij als gevolg van het bedrijfsongeval hebben opgelopen. Twee vragen over verschillende soorten letsels worden hiervoor geformuleerd. De indeling in letsels is gebaseerd op de Nederlandse Letsel Classificatie (NLC). In de eerste vraag worden de ernstigste letsels: botbreuk, brandwond, vergiftiging/vergassing en amputatie, geïnventariseerd. Als een respondent hier aangeeft dat er ook een ander letsel was, dan volgt ook nog de vraag naar minder ernstige letsels zoals verrekking of verstuiking, open wond of snijwond, kneuzing, infectie door virussen of bacteriën. Bij deze laatste vraag kunnen respondenten ook nog kiezen voor de optie 'ander letsel'.

Minder ernstige letsels zoals open wonden of snijwonden en kneuzingen komen veel vaker voor dan ernstige letsels als amputatie en vergiftiging of vergassing (zie Figuur 2). Bijna één op de

2. Letsel¹⁾ als gevolg van het meest recente bedrijfsongeval, gemiddelde 2000–2002

¹⁾ Personen met meerdere letsels konden meerdere antwoorden geven. Alle opgegeven letsels zijn meegenomen.

drie mensen loopt bij een bedrijfsongeval een open wond of een snijwond op. Bijna een kwart van de mensen houdt er een kneuzing aan over. Bij slechts één procent van de mensen had het bedrijfsongeval een amputatie tot gevolg. Personen met meerdere letsels konden meerdere antwoorden geven. Alle opgegeven letsels zijn meegenomen.

5. Ruim eenderde meteen weer aan het werk

Naast het soort letsel dat mensen hebben opgelopen bij het meest recente bedrijfsongeval, is ook het verzuim als gevolg van het ongeval gemeten. Aan deze respondenten wordt gevraagd of ze een periode niet gewerkt hebben na het ongeval, en zo ja, hoe lang.

Tabel 3
Ziekteverzuim als gevolg van een bedrijfsongeval, gemiddelde 2000–2002

	Ziekteverzuim
	%
Niet thuisgebleven	35,9
Wel thuisgebleven	64,1
Ja, thuisgebleven namelijk:	
1 tot 4 dagen	21,7
4 tot 7 dagen	13,8
1 tot 2 weken	18,5
2 tot 4 weken	19,4
Langer dan 1 maand	26,6

Van de personen die betrokken waren bij een bedrijfsongeval is 35,9% meteen weer aan het werk gegaan (zie Tabel 3). De rest is enige tijd thuisgebleven. Ruim een kwart van de mensen die thuis bleven was langer dan een maand thuis. Ongeveer een vijfde was twee tot vier weken thuis en iets meer dan de helft van de thuisblijvers bleef maximaal twee weken thuis na het laatste bedrijfsongeval.

6. Betrouwbaarheid van de cijfers

Het aantal bedrijfsongevallen dat per jaar in Nederland voorkomt is gering. In 2001 is geconcludeerd dat het niet zinvol was om op basis van één enquêtejaar uitgebreid over bedrijfsongevallen te publiceren. De steekproef van de EBB is daarvoor te klein. Daarom is dit artikel gebaseerd op drie enquêtejaren, 2000 t/m 2002. Het samenvoegen van gegevens over drie jaren levert een grotere steekproef op, waardoor meer informatie over bedrijfsongevallen kan worden gegeven. Er kan worden vastgesteld welke groepen mensen vaker dan wel minder vaak betrokken zijn bij een bedrijfsongeval. Zowel voor persoonskenmerken als voor bedrijfskenmerken kunnen betrouwbare cijfers worden gegeven.

De betrouwbaarheidsmarges op de cijfers blijven erg groot, wanneer er wordt gekeken naar verschillende soorten letsel die mensen oplopen bij een bedrijfsongeval. Om betrouwbare cijfers over soorten letsels te kunnen geven zal de steekproef nog groter moeten zijn.

Technische toelichting

De vragen naar bedrijfsongevallen zijn opgenomen in de Enquête Beroepsbevolking. De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking.

Literatuur

Hertog, P.C. den, J.J.M. Geurts, H.M.H. Hendriks, J.M. Hutten, L.T.B. van Kampen, S.L. Schmikli, W. Schoots, *Ongevallen in Nederland 1997/1998. Een enquête-onderzoek onder slachtoffers van ongevallen*, Amsterdam 2000.

Centraal Bureau voor de Statistiek/ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, *Arbeidsomstandigheden 2001. Monitoring via personen*, Elsevier Uitgeverij BV, Den Haag 2001.

Bijlage 1 – Tabellen

Tabel A
Percentage personen die betrokken waren bij één of meer bedrijfsongevallen naar persoonskenmerken, gemiddelde 2000–2002

	Eén of meer bedrijfsongevallen
	%
Totaal	2,0
<i>Geslacht</i>	
Man	2,6*
Vrouw	1,1*
<i>Leeftijd</i>	
15–24 jaar	2,7*
25–54 jaar	1,9
55–64 jaar	1,4*
<i>Herkomst</i>	
Autochtoon	1,9
Westerse allochtoon	2,0
Niet westerse allochtoon	2,7*
<i>Opleidingsniveau</i>	
Laag	2,9*
Middelbaar	2,1
Hoog	0,7*

* significant (p<0,05).

Tabel B
Percentage personen die betrokken waren bij één of meer bedrijfsongevallen naar arbeidskenmerken, gemiddelde 2000–2002

	Eén of meer bedrijfsongevallen
	%
Totaal	2,0
<i>Wekelijkse arbeidsduur</i>	
4–34 uur	1,3*
≥35 uur	2,4*
<i>Beroepsniveau</i>	
Elementaire en Lagere beroepen	2,8*
Middelbare beroepen	2,0
Hogere en wetenschappelijke beroepen	0,8*

* significant (p<0,05).

Tabel C
Letsel als gevolg van het meest recente bedrijfsongeval, gemiddelde 2000–2002

	Letsel
	%
<i>Ernstig letsel, namelijk:</i>	
Amputatie	1,2
Botbreuk	11,5
Brandwond	4,5
Vergiftiging, vergassing	0,2
<i>Minder ernstig letsel namelijk:</i>	
Infectie door virussen of bacteriën	1,0
Kneuzing	23,6
Open wond, snijwond	29,8
Verrekking, verstuijing	14,8
<i>Niet gedefinieerd:</i>	
Ander letsel	19,5

Tabel D
Letsel als gevolg van het meest recente bedrijfsongeval naar persoonskenmerken, gemiddelde 2000–2002

	Ernstig Letsel	Minder ernstig letsel	Anders
	%		
Totaal	17,4	69,2	19,5
<i>Geslacht</i>			
Man	17,9	69,1	19,4
Vrouw	16,1	69,7	19,7
<i>Leeftijd</i>			
15–24 jaar	15,6	73,8*	15,3*
25–54 jaar	22,4*	68,1	20,9
55–64 jaar	25,0*	66,2	16,2
<i>Herkomst</i>			
Autochtoon	17,8	68,9	19,3
Westerse allochtoon	16,4	66,7	25,3*
Niet westerse allochtoon	15,2	74,2	14,9*
<i>Opleidingsniveau</i>			
Laag	17,5	70,9	17,5
Middelbaar	18,0	67,2	20,5
Hoog	14,5	70,9	23,5

* significant (p<0,05).

Bijlage 2 – Vragenlijst

1. Heeft u in de afgelopen 12 maanden een ongeval gehad tijdens het werk?

(Ongevallen van of naar het werk worden niet meegerekend.)

1. ja, één ongeval
2. ja, meerdere ongevallen
3. nee

Wanneer *Ja*, één ongeval wordt geantwoord, volgt vraag 3.

Wanneer *Ja*, meerdere ongevallen wordt geantwoord wordt het aantal ongevallen vastgesteld. Daarna volgt vraag 3.

Wanneer *Nee* wordt geantwoord, volgen geen verdere vragen over dit onderwerp.

2. Aantal ongevallen

3. In welke maand heeft het (meest recente) bedrijfsongeval plaatsgevonden?

4. Heeft u bij dit bedrijfsongeval letsel opgelopen?

(Letsel betekent: verwonding, blessure of ander kwetsuur)

Wanneer *Ja* wordt geantwoord, volgt vraag 5.

Wanneer *Nee* wordt geantwoord, volgt vraag 9.

5. Welk soort letsel heeft u opgelopen bij dit bedrijfsongeval?

Was dat: →

(er zijn meerdere antwoorden mogelijk.)

1. Botbreuk
2. Brandwond
3. Vergiftiging/vergiftiging
4. Amputatie of
5. Een ander letsel

Wanneer *Een ander letsel* tot de antwoorden behoort, volgt vraag 6.

In alle andere gevallen volgt vraag 7.

6. Was het dan: →

(Er zijn meerder antwoorden mogelijk.)

1. Verrekking, verstuijing
2. Open wond, snijwond
3. Kneuzing
4. Infectie door virussen of bacteriën of
5. Een ander letsel?

7. Heeft u een periode niet gewerkt na dit ongeval?

1. Nog steeds niet aan het werk
2. Ja, maar weer aan het werk
3. Nee

Wanneer *Nog steeds niet aan het werk* of *Ja, maar weer aan het werk* wordt geantwoord, volgt vraag 8.

Wanneer *Nee* wordt geantwoord, volgt vraag 9.

8. Hoelang heeft u (tot nu toe) niet gewerkt na dit ongeval?

(Het aantal kalenderdagen wordt geteld.)

1. Eén tot vier dagen
2. Vier dagen tot één week
3. Eén week tot twee weken
4. Twee weken tot een maand
5. Langer dan een maand

9. In welke werkkring heeft het ongeval plaatsgevonden?

(In de Enquête Beroepsbevolking kunnen respondenten meerdere werkkringen (banen) opgeven. Om te bepalen binnen welke bedrijfstakken of beroepsgroepen de bedrijfsongevallen hebben plaatsgevonden, is het van belang om te weten in welke van de werkkringen van de respondent het ongeval is gebeurd. Meestal heeft een respondent maar een werkkring en dan is dit evident.)

Incidentele loonontwikkeling, 2001

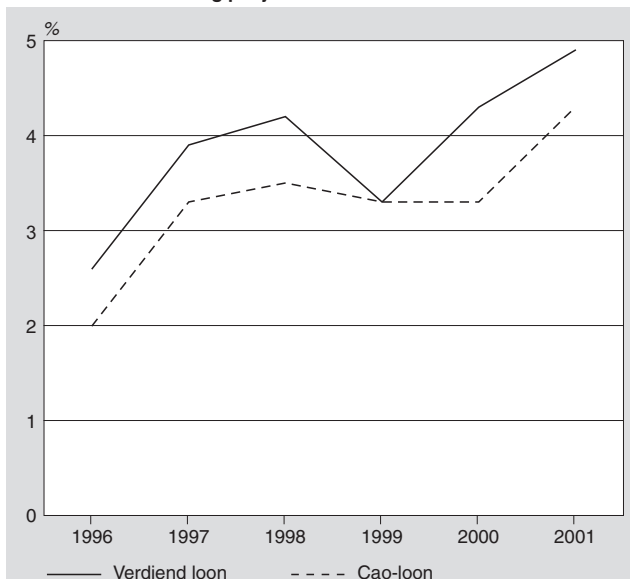
M. Zuiderwijk¹⁾

De incidentele uurloonontwikkeling van alle werknemers in Nederland in 2001 bedraagt 0,6 procent. Dit is vrijwel gelijk aan het gemiddelde van de afgelopen jaren. De invloed van veranderingen in de samenstelling van de werknemerspopulatie hierop, het zogeheten demografisch-economisch effect, is beperkt. De overige effecten, die het resterende deel van de incidentele uurloonontwikkeling bepalen, zijn in 2001 aanzienlijk afgenomen, vergeleken met het jaar daarvoor. Tussen de onderscheiden bedrijfstakken en sectoren bestaan grote verschillen in incidentele loonontwikkeling. Deze hangen samen met verschillen in het demografisch-economisch effect en overige effecten. Blijvers op de arbeidsmarkt hebben een hoge incidentele loonontwikkeling ten opzichte van alle werknemers omdat nieuwkomers op de arbeidsmarkt, die relatief weinig verdienen, de incidentele loonontwikkeling van alle werknemers drukken.

1. Incidentele loonontwikkeling in 2001 gemiddeld

Tussen december 2000 en december 2001 stegen de verdiende uurloonen van alle werknemers in Nederland met gemiddeld 4,9 procent. Deze stijging is voor het grootste deel, ofwel voor 4,3 procent, het gevolg van een stijging van de cao-lonen (Figuur 1). De resterende stijging van het uurloon, de zogenoemde incidentele loonontwikkeling, in 2001 komt daarmee uit op 0,6 procent. Dit is vrijwel gelijk aan het gemiddelde van de afgelopen jaren (Staat 1), ondanks het feit dat de stijging van de verdiende lonen in 2001 groter was dan in voorgaande jaren. De incidentele uurloonontwikkeling van 0,6 procent wordt voor 0,2 procent bepaald door veranderingen in de samenstelling van de werknemerspopulatie. Dit zogeheten demografisch-economisch effect verschilt hiermee niet veel van voorgaande jaren. De overige effecten, die het resterende deel van de incidentele uurloonontwikkeling bepalen, bedragen 0,3 procent en zijn daarmee beduidend lager dan het jaar daarvoor (0,7% in 2000). Dit komt vermoedelijk doordat de spanning op de arbeidsmarkt in 2001 is afgenomen.

1. Uurloonontwikkeling per jaar

Staat 1
Incidentele uurloonontwikkeling in componenten van alle werknemers, 1996 tot en met 2001

	Incidentele loonontwikkeling	Demografisch economisch effect	Overige effecten
	%		
Totaal Nederland			
1996	0,6	-0,1	0,7
1997	0,5	0,2	0,4
1998	0,7	0,0	0,7
1999	0,1	0,1	0,0
2000	0,9	0,2	0,7
2001	0,6	0,2	0,3
1996-2001, gemiddelde per jaar	0,6	0,2	0,5

De incidentele maandloonontwikkeling van 0,4 procent blijft achter bij het uurloon. Tussen december 2000 en december 2001 is de gemiddelde jaarlijkse arbeidsduur namelijk afgenomen van 1 380 naar 1 376 uur. Bij de incidentele maandloonontwikkeling is het demografisch-economisch effect negatief (-0,2%). Voornaamste reden hiervoor is de toename in 2001 van het aantal werknemers met een deeltijd- en flexibel dienstverband. Tussen december 2000 en december 2001 is deze groep werknemers met 3,4 procent gegroeid tot 2,9 miljoen. Het aantal voltijdbanen groeide in dezelfde periode met 0,9 procent tot bijna 4 miljoen. Indien alleen naar voltijdwerknemers wordt gekeken, is het demografisch-economisch effect met 0,3 procent positief (zie Tabel 4).

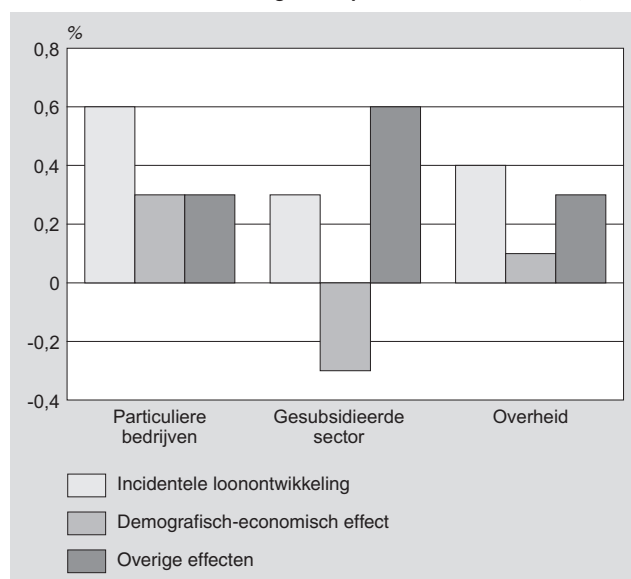
2. Incidentele loonontwikkeling het hoogst bij particuliere bedrijven

Net als in voorgaande jaren zijn er in de incidentele loonontwikkeling 2001 grote verschillen tussen cao-sectoren, bedrijfssectoren en bedrijfstakken. Zo is de incidentele uurloonontwikkeling bij de particuliere bedrijven 0,6 procent en bij de gesubsidieerde sector 0,3 procent. De incidentele loonontwikkeling van de gesubsidieerde sector wordt gedrukt door een negatief demografisch-economisch effect van -0,3 procent (Grafiek 2). De onderliggende oorzaak is waarschijnlijk een sterke toename (6,5 %) van, relatief laag betaalde, deeltijdbanen en een afname (-0,5 %) van, relatief hoog betaalde, voltijdbanen bij de gesubsidieerde sector in 2001. Opmerkelijk is het hoge percentage overige effecten bij de gesubsidieerde sector. Vermoedelijk zijn door nog steeds bestaande krapte op de arbeidsmarkt in deze sector in 2001 extra hoge lonen uitbetaald.

Omdat de incidentele loonontwikkeling per cao-sector van jaar tot jaar fluctueert, is tevens het gemiddelde van meerdere jaren (1998-2001) bekeken. De gemiddelde incidentele uurloonontwikkeling over deze periode is het hoogst bij de particuliere bedrijven en het laagst bij de overheid (zie Tabel 3). Opvallend is dat het demografisch-economisch effect voor alle sectoren klein is en dat met name de overige effecten de verschillen in incidentele loonontwikkeling bepalen.

¹⁾ Naast de auteur hebben F.J. Planting en E.J. Gillissen meegeewerkt aan het samenstellen van de resultaten.

2. Incidentele uurontwikking in componenten naar cao-sector, 2001

Bij de cao-subsectoren valt de hoge incidentele loonontwikking van defensie in 2001 op. Deze bestaat vooral uit overige effecten. Dit is veroorzaakt doordat de in februari 2001 afgesloten cao van defensie voor het jaar 2000 met terugwerkende kracht is ingegaan. Als gevolg hiervan is de voor 2000 afgesproken loonsverhoging pas in 2001 uitbetaald. Het demografisch-economisch effect bij defensie is negatief, waarschijnlijk door de instroom van jonge werknemers die relatief weinig verdienen. Het aantal banen van jonge werknemers tot 25 jaar bij defensie is tussen december 2000 en december 2001 met bijna 8 procent gestegen, terwijl het totale aantal banen vrijwel gelijk is gebleven.

3. Hoge incidentele loonontwikking voor blijvers en baanwisselaars

Vergeleken met alle werknemers hebben blijvers op de arbeidsmarkt een hoge incidentele loonontwikking in 2001 (Figuur 3). Nieuwkomers op de arbeidsmarkt, die gemiddeld aanzienlijk minder verdienen dan andere werknemers, drukken namelijk de incidentele loonontwikking van de groep alle werknemers.

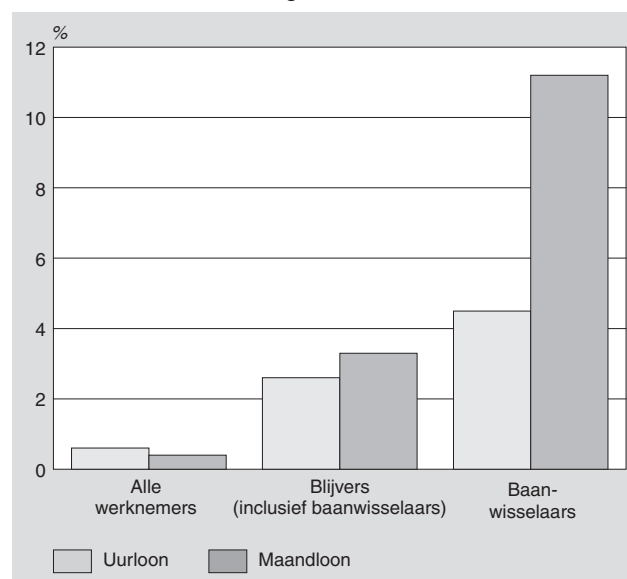
Onder de blijvers op de arbeidsmarkt hebben de werknemers die in 2001 van baan zijn veranderd, de zogeheten baanwisselaars, de hoogste incidentele loonontwikking. Baanwisselaars verdienen in de nieuwe baan vaak flink meer dan in de oude baan.

Opmerkelijk voor baanwisselaars is een hogere incidentele loonontwikking van het maandloon dan van het uurloon (zie Figuur 3). Dit is precies tegenovergesteld bij de groep alle werknemers, waar de incidentele loonontwikking van het maandloon lager is dan van het uurloon. De relatief lagere incidentele uurloonontwikking van baanwisselaars hangt samen met een toename (6,4%) van de gemiddelde jaarlijkse arbeidsduur. Daarbij daalt het aantal deeltijdbanen en stijgt het aantal voltijdbanen van baanwisselaars. Voor de groep alle werknemers is het effect omgekeerd: hier daalt de gemiddelde arbeidsduur en neemt het aantal deeltijdbanen juist toe.

4. Het begrip incidentele loonontwikking

De incidentele loonontwikking is het verschil tussen de ontwikkeling van de verdiende lonen en die van de lonen zoals overeengekomen in cao's en vergelijkbare collectieve regelingen. De incidentele loonontwikking is van belang voor onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers over arbeidsvoorwaarden. De hoogte van de incidentele loonontwikking wordt onder andere beïnvloed door veranderingen in de samenstelling van het personeelsbestand,

3. Incidentele loonontwikking naar arbeidsmarktstatus, 2001

bevorderingen, bijzondere beloningen en individuele toeslagen. In de discussie over de beloning van werknemers en het daarvoor beschikbare budget, wordt waarde gehecht aan de mate waarin verschillende componenten bijdragen aan de incidentele loonontwikking. In dit artikel is de incidentele loonontwikking gesplitst in de componenten demografisch-economisch effect en overige effecten.

Demografisch-economisch effect

Veranderingen in de samenstelling van de werknemerspopulatie vormen een belangrijke verklaring voor de incidentele loonontwikking. Als bijvoorbeeld de werkgelegenheid snel groeit, zullen vele jongeren op de arbeidsmarkt instromen. Jongeren verdienen gemiddeld minder dan ouderen, wat een negatief effect heeft op de incidentele loonontwikking. Het deel van de incidentele loonontwikking dat het gevolg is van dit soort populatieveranderingen, wordt het demografisch-economisch effect genoemd. In dit artikel zijn voor de berekening van het demografisch-economisch effect drie variabelen meegenomen: geslacht, leeftijd en dienstverband (voltijd, deeltijd, flexibel). Om andere relevante variabelen zoals opleidings- en beroepsniveau mee te nemen, ontbraken de benodigde gegevens.

Overige effecten

Het deel van de incidentele loonontwikking dat niet verklaard kan worden uit het demografisch-economisch effect, wordt het overige effect genoemd. Wijzigingen van het gemiddeld verdiend loon door bijvoorbeeld extra periodieken, toeslagen voor bijzondere prestaties, of schaarste op de arbeidsmarkt maken hiervan deel uit. Ook veranderingen in de werknemersstructuur waarvoor in het demografisch-economisch effect niet gecorrigeerd wordt, maken deel uit van de overige effecten. De loonontwikking van werknemers zonder cao of andere collectieve arbeidsvoorwaardenregeling is niet in de contractuele loonontwikking verdisconteerd, terwijl die loonontwikking wel in de verdiende lonen tot uitdrukking komt. Het effect van een afwijkende loonontwikking van de werknemers zonder cao zit dan ook in de overige effecten.

In cao's overeengekomen loonsverhogingen die met terugwerkende kracht zijn afgesloten, worden in de indexcijfers van cao-lonen verwerkt vanaf de maand waarop de loonsverhoging ingaat. Indien een dergelijke loonsverhoging over een jaarovergang heen gaat, is deze nog niet verwerkt in de verdiende lonen van het jaar

waarop ze betrekking heeft. De betreffende werknemers hebben immers nog geen loonsverhoging gekregen omdat die pas het jaar daarop is afgesproken. Doordat het cao-loon wel stijgt maar het verdiend loon niet, is de incidentele loonontwikkeling over het betreffende jaar vaak negatief. Het daaropvolgende jaar is de incidentele loonontwikkeling dan extra hoog omdat dan de loonsverhoging wordt uitbetaald. Loonsverhogingen die met terugwerkende kracht zijn afgesloten komen eveneens tot uitdrukking in de component overige effecten.

5. Methode

Berekening van de incidentele loonontwikkeling

De berekening van de incidentele loonontwikkeling loopt via indexcijfers. Eerst worden mutaties van de verdiende lonen en cao-lonen afzonderlijk bepaald. Vervolgens worden deze twee mutaties met elkaar vergeleken. De verdiende lonen zijn afkomstig uit het werknemersdeel van de Enquête werkgelegenheid en lonen (EWL), terwijl de cao-lonen afkomstig zijn uit de statistiek Indexcijfers van cao-lonen (1990=100). Zowel de verdiende lonen als de cao-lonen hebben betrekking op de maand december. De incidentele loonontwikkeling van een jaar wordt berekend tussen de december-lonen van twee opeenvolgende jaren. In formulevorm is dit als volgt weer te geven (waarbij $t-1$ = oude jaar en t = nieuwe jaar):

$$\text{Incidentele loonontwikkeling}_{t-1/t} = \left(\frac{100 + \frac{\text{verdiend loon}_t - \text{verdiend loon}_{t-1}}{\text{verdiend loon}_{t-1}} \times 100}{100 + \frac{\text{cao loon}_t - \text{cao loon}_{t-1}}{\text{cao loon}_{t-1}} \times 100} \right) \times 100 - 100$$

Aangezien soms grote verschillen in de incidentele loonontwikkeling van verschillende jaren kunnen optreden, wordt tevens het meetkundig gemiddelde van vier opeenvolgende jaren berekend. Alvorens de EWL-gegevens te gebruiken, worden deze eerst op werknemersniveau volgtijdelijk vergelijkbaar gemaakt. Dit houdt in dat de gegevens van het oude jaar worden aangepast aan de geldende standaard bedrijfsindeling (SBI) in het nieuwe jaar. Deze aanpassing is nodig om te corrigeren voor de mogelijke vertekening van de loonontwikkeling die tussen twee opeenvolgende jaren ontstaat als gevolg van bedrijfsfusies, bedrijfssplitsingen en bedrijven die een andere typering krijgen. Voor een uitgebreide beschrijving van het volgtijdelijk vergelijkbaar maken, wordt verwezen naar Schulte Nordholt (2001).

De incidentele loonontwikkeling is zowel berekend op basis van uurlonen als van maandlonen, echter exclusief bijzondere beloningen. Het maandloon is het regelmatig betaalde bruto loon vóór aftrek van werknemerspremies voor pensioen en vut. Het uurloon is het loon per uur, berekend door het maandloon exclusief overwerk te delen door 1/12 van de jaarlijkse arbeidsduur. Doordat in het uurloon de arbeidsduur is verdisconteerd, hebben veranderingen in de jaarlijkse gemiddelde arbeidsduur een verschillend effect op het uur- en maandloon. Aangezien dit effect doorwerkt in de incidentele loonontwikkeling, worden beide benaderingen gepubliceerd.

Tevens is voor alle werknemers in de EWL de zogenaamde arbeidsmarktstatus bepaald. Met behulp van de arbeidsmarktstatus wordt onderscheid gemaakt tussen alle werknemers, blijvers en baanwisselaars op de arbeidsmarkt en baanwisselaars. Blijvers zijn werknemers die niet van werkring veranderen. Baanwisselaars zijn werknemers die tussen twee opeenvolgende jaren van werkring zijn veranderd. De incidentele loonontwikkeling wordt berekend voor heel Nederland, per bedrijfssector, bedrijfstak en cao-sector. Onderscheiden worden de cao-sectoren particuliere bedrijven, gesubsidieerde sector en overheid, waarbij de overheid is onderverdeeld in acht onderhandelingssectoren.

Berekening van het demografisch-economisch effect en overige effecten

Voor de berekening van het demografisch-economisch effect en de overige effecten wordt eerst de index van de verdiende lonen berekend. Deze index wordt verkregen door de ontwikkeling van de verdiende lonen te wegen met een constant gehouden werknemersstructuur (voor wat betreft de variabelen geslacht, leeftijd en dienstverband). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen uur- en maandlonen.

De index verdiende uurlonen wordt berekend door de loonontwikkeling per groep werknemers (met hetzelfde geslacht, leeftijd en dienstverband) te wegen. Daarvoor worden de arbeidsduursommen van de betreffende groepen in het wegingsjaar (oude jaar) gebruikt. Bij het uurloon spelen veranderingen in de samenstelling van de arbeidsduur een grotere rol dan veranderingen in het aantal werknemers, omdat in het uurloon de jaarlijkse arbeidsduur is verdisconteerd.

De index verdiende maandlonen wordt berekend door te wegen naar de werknemerspopulatie van het oude jaar. Bij de gemiddelde maandlonen is met de werknemerspopulatie gewogen omdat daar de arbeidsduur geen invloed heeft. Een toename van het aantal jongere werknemers, met een gemiddeld lager verdiend maandloon dan oudere werknemers in een groep (met hetzelfde geslacht, leeftijd en dienstverband), heeft overigens wel gevolgen voor het gemiddeld verdiend loon van de hele populatie werknemers.

Zie voor een uitgebreide beschrijving van de berekening van de index verdiende lonen het artikel van Planting (2001).

De vergelijking van de ontwikkeling van het gemiddeld verdiend loon met die van de structuurvrije index van de verdiende lonen, levert het demografisch-economisch effect op: namelijk dat deel van de mutatie van het gemiddeld verdiend loon als gevolg van veranderingen in de samenstelling van de werknemerspopulatie. De overige effecten betreffen het deel van de incidentele loonontwikkeling dat niet verklaard wordt door het demografisch-economisch effect.

Corrigeren voor brutering van de overhevelingstoelage in 2001

Bij de belastingherziening van 1990 zijn onder andere de toenmalige werkgeverspremies voor de AWBZ en AAW overgeheveld naar de werknemer. Ter compensatie hiervoor betaalden werkgevers een *overhevelingstoelage* aan werknemers. In de Wet Bruterij Overhevelingstoelage Lonen is bepaald dat de overhevelingstoelage per 1 januari 2001 vervalt en vanaf die datum in het brutoloon wordt opgenomen. De wettelijke verhoging van het brutoloon bedraagt 1,9 procent, met een maximum van 791,85 euro per jaar. Van deze verplichte verhoging kunnen bedrijven afwijken als hierover in de cao afspraken zijn gemaakt.

Om te voorkomen dat de brutering van de overhevelingstoelage gevolgen heeft voor de cao-loonontwikkeling tussen 2000 en 2001, zijn de indexcijfers van cao-lonen in 2001 verminderd volgens de wettelijke bruteringsregeling. Zie de Sociaal-economische maandstatistiek (maart 2001), voor een uitgebreide beschrijving van de wijze waarop de brutering van de overhevelingstoelage in de indexcijfers van cao-lonen is verwerkt.

Voor een zuivere berekening van de incidentele loonontwikkeling 2001 is het nodig om ook de verdiende lonen te corrigeren voor de brutering van de overhevelingstoelage. Hiertoe is het brutoloon van december 2000 verhoogd volgens de wettelijke bruteringsregeling (verhoging van het loon met 1,9 procent, met een maximum van 791,85 euro per jaar), zodat het vergelijkbaar is met het gebruteerde brutoloon van december 2001. De resulterende incidentele loonontwikkeling tussen december 2000 en december 2001 wordt zo in beginsel niet beïnvloed door de brutering van de overhevelingstoelage. Indien echter in cao's afspraken zijn gemaakt die afwijken van de wettelijke bruteringsregeling, heeft dit mogelijk wel een effect op de gepubliceerde cijfers.

Begrippenlijst

Baanwisselaars

Werknemers die van werkring zijn veranderd.

Blijvers

Werknemers die niet van werkring zijn veranderd.

Cao-sector

Het onderscheid tussen particuliere bedrijven, de gesubsidieerde sector en de overheid. De indeling naar cao-sector is gebaseerd op de positie van de werknemers bij de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden.

Gesubsidieerde sector

De privaatrechtelijke bedrijven die door subsidie of via wettelijk vastgestelde bijdragen worden gefinancierd, voorzover zij niet tot de overheid behoren. Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen.

Jaarlijkse arbeidsduur in de EWL

De met de werknemer overeengekomen arbeidsduur per jaar in uren. Niet-gewerkte uren in verband met vakantie, adv, feestdagen en extra vrije tijd voor ouderen zijn hierop in mindering gebracht. De jaarlijkse arbeidsduur wordt berekend uit gegevens over de maand december.

Jaarlijkse arbeidsduur in de statistiek Indexcijfers van cao-lonen

De contractuele normale arbeidsduur per jaar verminderd met het aantal officiële feestdagen (vastgesteld op zes dagen per kalenderjaar), het aantal (onvoorwaardelijke) vakantiedagen en eventuele adv-dagen.

Maandloon in de EWL

Het regelmatig betaalde bruto loon vóór aftrek van werknemerspremies voor pensioen en vut.

Maandloon in de statistiek Indexcijfers van cao-lonen

Het bruto-loon (ook wel: contractloon) waarop werknemers bij een normale arbeidsduur onvoorwaardelijk recht hebben. Hiertoe behoren ook alle bindend voorgeschreven regelmatig betaalde toeslagen.

Overheid

De cao-sector overheid omvat alle publiekrechtelijke bedrijven, zoals rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en het openbaar onderwijs. Daarnaast behoren de politie, de rechterlijke macht, defensie, het regulier bijzonder onderwijs en de academische ziekenhuizen tot de overheid. Vanaf 2000 vallen ook onderzoeksinstellingen onder de cao-sector overheid.

Particuliere bedrijven

De privaatrechtelijke bedrijven die niet tot de gesubsidieerde sector of de overheid gerekend worden.

Standaard bedrijfsindeling (SBI)

Voor de indeling naar economische activiteit wordt de Standaard bedrijfsindeling 1993 gebruikt. Dit is een CBS-indeling waarbij de economische activiteit van een bedrijf gekenmerkt wordt door het voortgebrachte product, de in het productieproces gebruikte grondstoffen en hulpdiensten plus de aard van het productieproces. De Standaard bedrijfsindeling heeft een hiërarchische opbouw, waarbij het hoogste niveau is ingedeeld in vier bedrijfssectoren. Deze bedrijfssectoren zijn onderverdeeld in bedrijfstakken, die op hun beurt weer gesplitst zijn in bedrijfsklassen en bedrijfsgroepen. De onderscheiden groepen zijn genummerd met SBI-codes.

Uurloon

Het loon per uur, berekend door het maandloon exclusief overwerk te delen door 1/12 van de jaarlijkse arbeidsduur.

Referenties

Planting, F.J., 2001. De ontwikkeling van verdiende lonen in componenten, 1995–1999. In: Sociaal-economische maandstatistiek, jaargang 18, september 2001, blz. 23–28.

Schulte Nordholt, E., 2001. Incidentele loonontwikkeling van werknemers, 1995–1999. In: Sociaal-economische maandstatistiek, jaargang 18, juni 2001, blz. 23–29.

Zuiderwijk, M., 2002. Incidentele loonontwikkeling in componenten, 1999/2000. In: Sociaal-economische maandstatistiek, jaargang 19, maart 2002, blz. 31–37.

CBS, 2001. Collectieve arbeidsvoorwaarden en vakverenigingen. In: Sociaal-economische maandstatistiek, jaargang 18, maart 2001, blz. 32–36.

Meer informatie op Statline (www.cbs.nl)

In Statline, de elektronische database van het CBS, zijn uitkomsten van de statistiek incidentele loonontwikkeling over de jaren 1996 tot en met 2001 opgenomen. Voor extra informatie die niet in Statline is opgenomen, kunt u contact opnemen met de infoservice van het CBS, telefoon 0900-0227 (0,50 euro per minuut), of e-mail infoservice@cbs.nl.

Tabel 1
Incidentele loonontwikkeling: uurloon en maandloon van alle werknemers, 2001 en gemiddelde 1998–2001

	SBI-code	Uurloon		Maandloon	
		2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar
		%			
Totaal		0,6	0,6	0,4	0,5
Arbeidsmarktstatus					
Blijvers (inclusief baanwisselaars)		2,6	2,6	3,3	3,0
Baanwisselaars		4,5	4,4	11,2	10,2
Cao-sector					
Particuliere bedrijven		0,6	0,6	0,6	0,5
Gesubsidieerde sector		0,3	0,6	-1,1	0,2
Overheid		0,4	0,5	0,7	0,5
w.v.					
Rijksoverheid		-0,1	0,7	0,5	0,7
Onderwijs		1,7	0,5	2,2	1,0
Defensie		4,7	.	4,6	.
Politie		-2,1	-0,3	0,3	0,3
Rechterlijke macht		3,7	0,2	4,5	0,0
Gemeente		-2,5	-0,1	-2,8	-0,1
Provincies		0,5	0,6	0,7	0,5
Waterschappen		-1,1	0,8	-0,9	0,6
Bedrijfssector					
Landbouw en visserij	01–05	0,6	0,1	1,9	0,0
Industrie en bouwnijverheid	10–45	1,0	0,6	0,9	0,4
Commerciële dienstverlening	50–74	0,5	0,9	0,6	1,0
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	0,3	0,2	-0,1	0,2
Bedrijfstak					
Industrie	15–37	0,9	0,5	0,7	0,3
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	1,9	1,5	2,3	1,7
Bouwnijverheid	45	1,0	0,8	1,1	0,8
Handel	50–52	0,7	0,7	0,8	0,3
Horeca	55	-0,5	-1,8	1,4	-0,9
Vervoer en communicatie	60–64	2,7	0,5	1,2	0,1
Financiële instellingen	65–67	2,7	1,9	1,7	1,4
Zakelijke dienstverlening	70–74	-0,8	1,4	-0,5	2,1
Openbaar bestuur	75	-0,1	0,7	0,1	0,5
Onderwijs	80	1,5	0,2	2,2	0,6
Gezondheids- en welzijnszorg	85	0,1	0,3	-1,3	0,3
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	-1,2	-1,1	-0,2	-0,4

Tabel 2
Blijvers (inclusief baanwisselaars)
Incidentele loonontwikkeling: uurloon en maandloon van werknemers, 2001 en gemiddelde 1998–2001

	SBI-code	Uurloon		Maandloon	
		2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar
		%			
Totaal		2,6	2,6	3,3	3,0
Cao-sector					
Particuliere bedrijven		2,3	2,5	2,9	3,0
Gesubsidieerde sector		3,6	2,9	3,8	3,0
Overheid		2,5	2,3	3,1	2,5
w.v.					
Rijksoverheid		1,8	2,2	2,2	2,0
Onderwijs		3,6	2,6	4,6	3,2
Defensie		8,5	.	8,3	.
Politie		0,1	1,8	2,5	2,3
Rechterlijke macht		4,7	1,4	5,5	1,1
Gemeente		-0,6	1,4	-0,5	1,5
Provincies		1,5	1,6	1,5	1,3
Waterschappen		0,1	1,9	2,5	2,1
Bedrijfssector					
Landbouw en visserij	01–05	0,3	0,4	2,5	2,0
Industrie en bouwnijverheid	10–45	2,0	1,9	1,9	1,8
Commerciële dienstverlening	50–74	3,1	3,1	4,0	3,8
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	2,8	2,5	3,7	3,0
Bedrijfstak					
Industrie	15–37	2,0	1,9	2,0	1,9
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	2,6	1,8	3,0	1,7
Bouwnijverheid	45	1,4	1,6	1,3	1,7
Handel	50–52	4,0	3,0	6,1	6,2
Horeca	55	1,6	0,7	5,2	4,1
Vervoer en communicatie	60–64	2,7	2,0	2,0	2,0
Financiële instellingen	65–67	4,7	4,0	3,7	3,5
Zakelijke dienstverlening	70–74	2,0	3,6	2,1	3,8
Openbaar bestuur	75	2,2	2,3	2,6	2,1
Onderwijs	80	3,3	2,3	4,5	3,0
Gezondheids- en welzijnszorg	85	2,9	2,6	3,5	3,1
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	-0,2	0,9	-0,7	1,3

Tabel 3
Incidentele loonontwikkeling in componenten: uurloon van alle werknemers, 2001 en gemiddelde 1998–2001

	SBI-code	Incidentele loonontwikkeling		Demografisch-economisch effect		Overige effecten	
		2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar
		%					
Totaal		0,6	0,6	0,2	0,1	0,3	0,4
Cao-sector							
Particuliere bedrijven		0,6	0,6	0,3	0,2	0,3	0,5
Gesubsidieerde sector		0,3	0,6	-0,3	0,1	0,6	0,5
Overheid		0,4	0,5	0,1	0,1	0,3	0,3
w.v.							
Rijksoverheid		-0,1	0,7	-0,3	0,2	0,3	0,5
Onderwijs		1,7	0,5	0,5	0,0	1,2	0,5
Defensie		4,7	.	-1,0	.	5,8	.
Politie		-2,1	-0,3	-0,5	-0,2	-1,6	-0,1
Rechterlijke macht		3,7	0,2	0,5	0,3	3,2	0,0
Gemeente		-2,5	-0,1	-0,3	0,2	-2,3	-0,3
Provincies		0,5	0,6	-0,3	0,0	0,8	0,6
Waterschappen		-1,1	0,8	-0,2	0,2	-0,9	0,6
Bedrijfssector							
Landbouw en visserij	01–05	0,6	0,1	1,1	0,6	-0,5	-0,5
Industrie en bouwnijverheid	10–45	1,0	0,6	0,5	0,3	0,5	0,2
Commerciële dienstverlening	50–74	0,5	0,9	0,3	0,2	0,3	0,8
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	0,3	0,2	-0,1	0,0	0,3	0,2
Bedrijfstak							
Industrie	15–37	0,9	0,5	0,6	0,4	0,3	0,1
Energie- en waterleidingbedrijven	40–41	1,9	1,5	-0,2	0,3	2,1	1,2
Bouwnijverheid	45	1,0	0,8	0,5	0,4	0,5	0,4
Handel	50–52	0,7	0,7	-0,1	0,1	0,7	0,6
Horeca	55	-0,5	-1,8	-1,0	-0,5	0,6	-1,3
Vervoer en communicatie	60–64	2,7	0,5	0,2	0,0	2,4	0,5
Financiële instellingen	65–67	2,7	1,9	0,2	0,1	2,5	1,7
Zakelijke dienstverlening	70–74	-0,8	1,4	1,1	0,7	-1,9	0,8
Openbaar bestuur	75	-0,1	0,7	-0,2	0,2	0,1	0,5
Onderwijs	80	1,5	0,2	0,4	0,0	1,1	0,3
Gezondheids- en welzijnzorg	85	0,1	0,3	-0,1	0,1	0,2	0,2
Cultuur en overige dienstverlening	90–93	-1,2	-1,1	-1,2	-0,6	0,0	-0,5

Tabel 4
Incidentele loonontwikkeling in componenten: maandloon van werknemers, 2001 en gemiddelde 1998–2001

	SBI-code	Incidentele loonontwikkeling		Demografisch-economisch effect		Overige effecten	
		2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar	2001	1998–2001 gemiddelde per jaar
		%					
Alle werknemers		0,4	0,5	-0,2	-0,2	0,5	0,7
Voltijdwerknemers		0,9	0,8	0,3	0,2	0,6	0,6
Cao-sector							
Particuliere bedrijven		0,6	0,7	0,3	0,2	0,2	0,5
Gesubsidieerde sector		0,7	0,9	-0,5	0,1	1,2	0,8
Overheid		1,8	0,8	0,5	0,2	1,3	0,6
Bedrijfssector							
Landbouw en visserij	01–05	1,0	0,5	1,5	0,6	-0,5	-0,2
Industrie en bouwnijverheid	10–45	1,3	0,7	0,5	0,4	0,9	0,4
Commerciële dienstverlening	50–74	0,3	0,8	0,3	0,2	0,0	0,6
Niet-commerciële dienstverlening	75–93	1,2	0,6	0,1	0,1	1,1	0,5

2. Tabellen

Sociaal-economische statistieken in StatLine

StatLine

De cijfers van het CBS zijn beschikbaar via internet. Via de website van het CBS kunt u toegang verkrijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle publicaties die zijn opgenomen in StatLine.

Hoe vindt u sociaal-economische cijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over sociaal-economische onderwerpen te vinden. U vindt deze cijfers als volgt. Ga naar de openingspagina van de CBS homepage (www.cbs.nl), ga met de muis op 'Cijfers' in de linkerbalk staan en klik in het pop-up menu op 'StatLine databank'. U krijgt nu een scherm waarin wordt uitgelegd hoe u binnen StatLine kunt zoeken naar onderwerpen.

Klik in de tekst op het eerste woord 'StatLine'. U krijgt nu een scherm waarin u twee mogelijkheden hebt om StatLine te benaderen (*figuur 1*). Dit scherm kunt u overigens ook direct oproepen door op de homepage van het CBS op de rode tekst 'StatLine' aan de rechterkant te klikken. De eerste ingang tot StatLine is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoeken' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine-publicaties waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

De tweede mogelijkheid is zelf te zoeken in de themaboom. U klikt dan op 'thema's', waarna de StatLine Webselector gestart wordt. U kunt dan snel gegevens vinden over sociaal-economische onderwerpen als u klikt op 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Door op het plusje voor een geel mapje te klikken krijgt u de onderliggende thema's of publicaties te zien. De StatLine-publicaties zijn te herkennen aan het blauwe pijltje voor de titel. In de StatLine-publicaties kunt u zelf een tabel samenstellen door onderwerpen, detailleringen en periodes te selecteren.

In *figuur 2* is een voorbeeld gegeven. In de linkerhelft van het scherm staat het bovenste deel van het thema 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Deze bevat zowel subthema's als publicaties. De publicatie 'Beroepsbevolking naar geslacht' is aangeklikt.

In het rechterdeel van het scherm staan de onderwerpen van deze publicatie: werkzame personen, beroepsbevolking, et cetera. Submappen in het rechterdeel opent u door op het 'plusje' te klikken. Rechtsboven staan naast de onderwerpen de detailleringen waaruit geselecteerd kan worden: persoonskenmerken (leeftijd, onderwijsniveau, herkomst, positie huishouden), geslacht en perioden. Wanneer u klaar bent met selecteren, klikt u op 'Gegevens tonen' en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('Tabel bewaren') boven de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel in Excel-formaat of in een ander formaat op te slaan.

Wat kunt u in StatLine vinden?

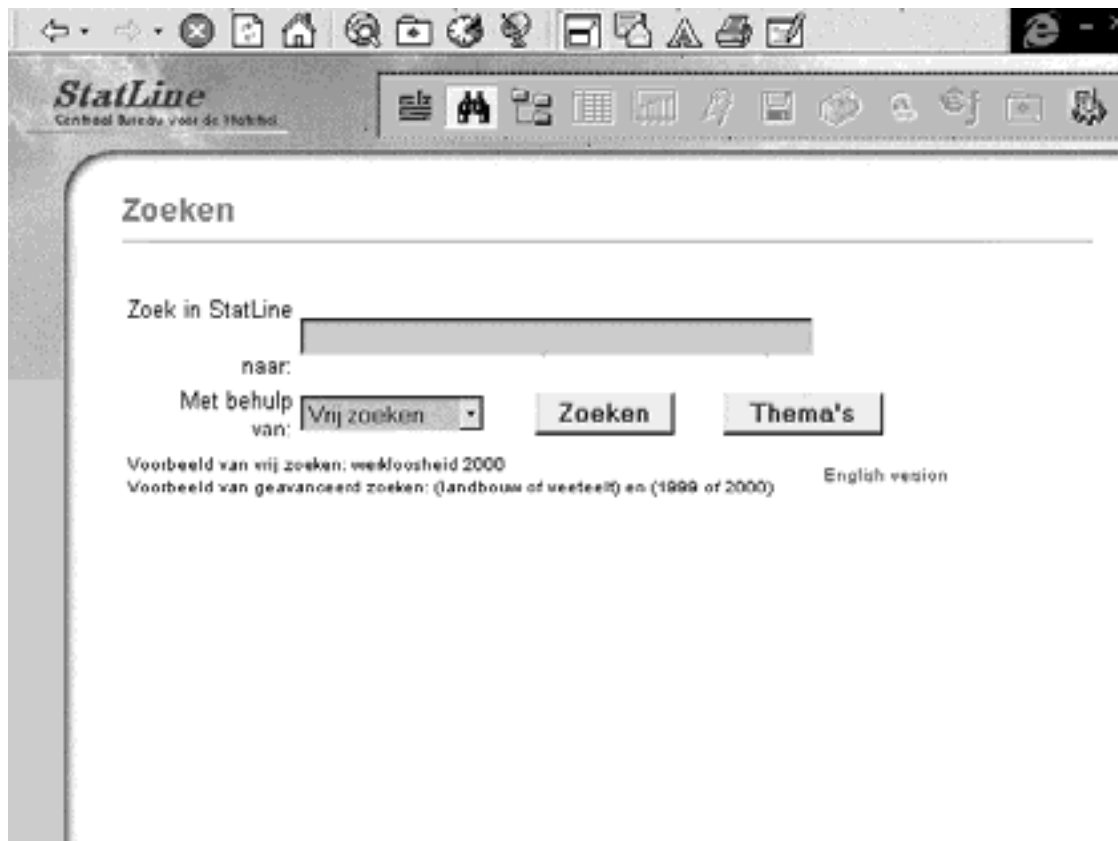
Er is een groot aantal StatLine-publicaties over sociaal-economische onderwerpen. De meeste vindt u onder de kop 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid'. Over arbeid zijn onder meer cijfers opgenomen over banen en lonen, en cao-gegevens, vacatures, beroepsbevolking, werkloosheid arbeidsomstandigheden en vakbeweging. Onder inkomen vindt u onder andere gegevens over inkomensverdelingen, samenstelling van het inkomen, koopkracht, vermogens en bestedingen. Onder sociale zekerheid staan publicaties over arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, de bijstandswet en het ziekteverzuim.

Meer cijfers over sociaal-economische onderwerpen zijn te vinden bij 'Historische reeksen' (net onder 'Arbeid, inkomen en sociale zekerheid' in *figuur 2*). Hierin vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder de thema's zelf ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal'.

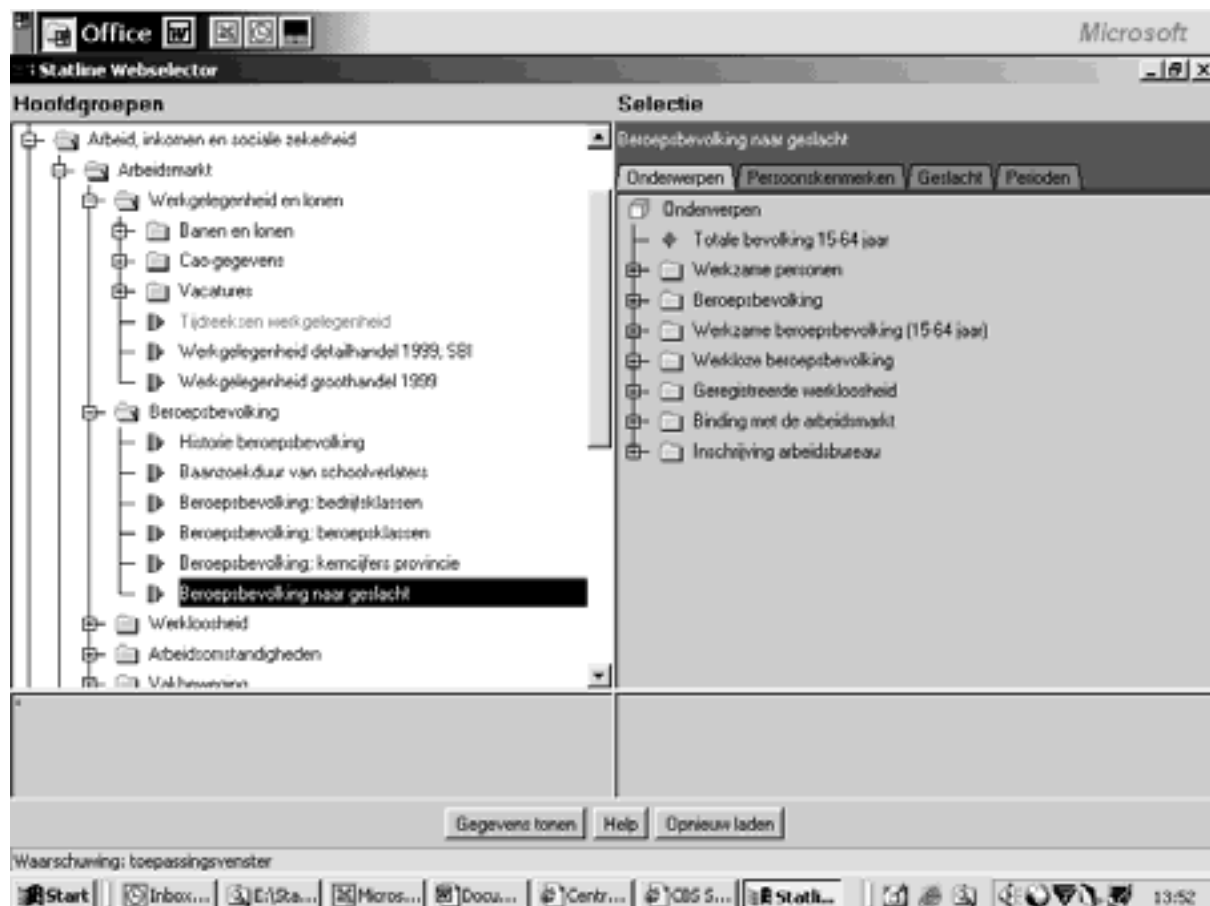
Nieuwe cijfers

De bestaande publicaties ondergaan regelmatig een update. Op de homepage van het CBS vindt u onder de rode tekst 'StatLine' de tekst 'updates'. Wanneer u hierop klikt verschijnt een overzicht van StatLine-publicaties die nieuw verschenen zijn en die een update hebben ondergaan.

Figuur 1

Figuur 2

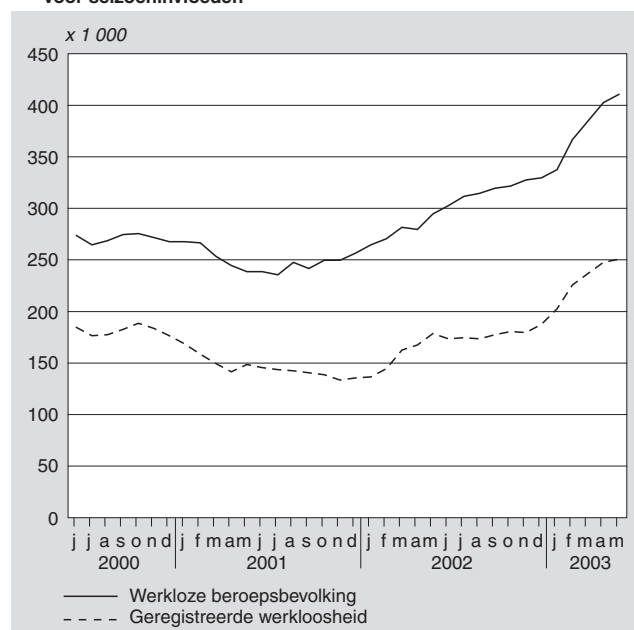
2.0 Kerncijfers

	Basis c.q. eenheid	2000	2001	2002	2002				2003	
					1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
1. Werkgelegenheid en vacatures ¹⁾										
Werkzame personen	1 000	8 123*	8 277*	.	.	.	.	.	.	.
Werknemers	1 000	6 968*	7 125*	.	.	.	.	.	.	.
Zelfstandigen	1 000	1 155*	1 152*	.	.	.	.	.	.	.
Banen van werknemers	1 000	7 284*	7 450*	7 524*	7 477*	7 521*	7 555*	7 541*	7 487*	.
Landbouw en visserij	1 000	118*	121*	122*	114*	125*	127*	124*	114*	.
Industrie en bouwnijverheid	1 000	1 528*	1 538*	1 518*	1 519*	1 522*	1 521*	1 510*	1 476*	.
Commerciële dienstverlening	1 000	3 470*	3 546*	3 545*	3 546*	3 551*	3 553*	3 529*	3 499*	.
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	2 168*	2 245*	2 338*	2 298*	2 323*	2 354*	2 378*	2 398*	.
Mannen	1 000	4 118*	4 175*	4 187*	4 168*	4 200*	4 204*	4 177*	4 131*	.
Vrouwen	1 000	3 166*	3 275*	3 336*	3 308*	3 321*	3 351*	3 365*	3 356*	.
Voltijd	1 000	4 134*	4 207*	.	.	.	.	.	.	.
Deeltijd	1 000	3 150*	3 243*	.	.	.	.	.	.	.
Vast	1 000	6 528*	6 694*	.	.	.	.	.	.	.
Flexibel	1 000	756*	756*	.	.	.	.	.	.	.
Vacatures ²⁾	1 000	203	197	149	178	162	115	121	124	.
Landbouw en visserij	1 000	3	3	3	5	4	1	2	3	.
Industrie en bouwnijverheid	1 000	47	41	28	35	32	19	20	20	.
Commerciële dienstverlening	1 000	110	106	76	90	82	59	62	66	.
Niet-commerciële dienstverlening	1 000	42	47	42	48	44	36	37	34	.
2. Beroepsbevolking en werkloosheid										
Beroepsbevolking	1 000	7 188*	7 315*	7 444*	7 344*	7 420*	7 534*	7 477*	7 442*	7 501*
Mannen	1 000	4 277*	4 317*	4 366*	4 322*	4 370*	4 407*	4 365*	4 329*	4 369*
Vrouwen	1 000	2 911*	2 998*	3 077*	3 021*	3 049*	3 126*	3 112*	3 112*	3 132*
Werkzame beroepsbevolking	1 000	6 919*	7 064*	7 141*	7 062*	7 132*	7 212*	7 159*	7 064*	7 098*
Mannen	1 000	4 164*	4 209*	4 219*	4 193*	4 230*	4 248*	4 205*	4 130*	4 164*
Vrouwen	1 000	2 755*	2 856*	2 922*	2 869*	2 902*	2 963*	2 954*	2 935*	2 934*
Werkloze beroepsbevolking	1 000	269*	251*	302*	282*	287*	322*	318*	377*	403*
Mannen	1 000	113*	108*	147*	129*	140*	159*	160*	200*	204*
Vrouwen	1 000	156*	142*	155*	152*	147*	163*	158*	178*	198*
Geregistreerde werkloosheid	1 000	188	146	170	161	164	172	182	241	239
Mannen	1 000	98	77	91	82	87	94	100	139	135
Vrouwen	1 000	90	69	79	79	77	77	82	102	104
Geregistreerde werkloosheid	%	2,6	2,0*	2,3*	2,2*	2,2*	2,3*	2,4*	3,2*	3,2*
Mannen	%	2,3	1,8*	2,1*	1,9*	2,0*	2,2*	2,3*	3,2*	3,1*
Vrouwen	%	3,1	2,3*	2,6*	2,6*	2,5*	2,5*	2,7*	3,3*	3,4*

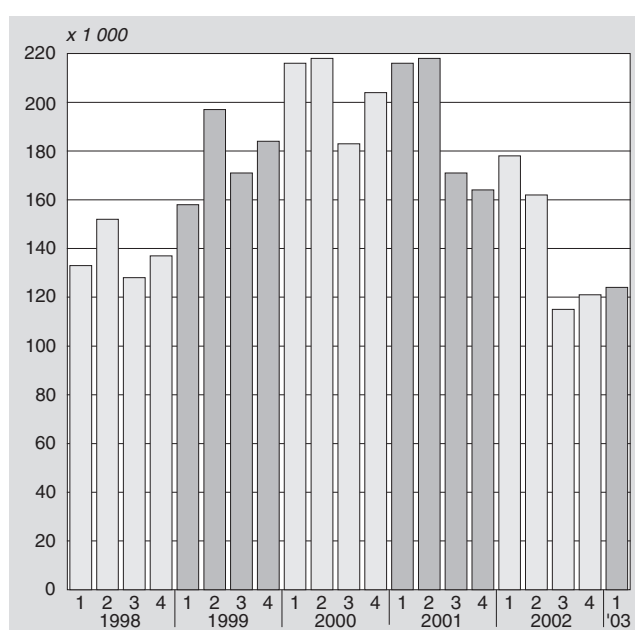
¹⁾ De gehele werkgelegenheid inclusief minder dan 12 uur.

²⁾ Exclusief vacatures bij overheid en onderwijs.

1. Werkloze beroepsbevolking en geregistreerde werkloosheid (driemaandsgemiddelden onder de middelste maand) gecorrigeerd voor seizoeninvloeden

2. Vacatures, ultimo kwartaal

	Basis c.q. eenheid	2000	2001	2002	2002				2003	
					1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.
3. Collectieve arbeidsvoorwaarden en vakverenigingen										
Cao-lonen per uur incl. bijzondere beloningen	2000=100	100,0	104,4	108,2	106,9	107,8	108,9	109,2	110,4*	111,0*
Particuliere bedrijven	2000=100	100,0	104,2	107,8	106,6	107,4	108,4	108,8	110,0*	110,3*
Gesubsidieerde sector	2000=100	100,0	105,2	109,6	107,9	109,0	110,6	110,7	112,2*	112,3*
Overheid	2000=100	100,0	104,4	109,0	107,8	108,5	109,5	110,0	111,1*	112,7*
Leden van vakverenigingen ¹⁾	1 000	1 797	1 800	1 781	1 781	1 786	1 787	1 777	1 751	1 756
Verloren arbeidsdagen door stakingen ²⁾	1 000	9,4	45,1	245,5	26,7	218,5	0,2	.	.	.
4. Lonen en loonkosten										
Verdiende lonen per maand van Voltijdwerknemers ³⁾	euro	2 369*	2 517	.	.	.	.	.	.	.
Minimumloon per maand	euro	.	.	.	1 206,60	1 206,60	1 231,80	1 231,80	1 249,20	1 249,20
Aantal minimumloners	1 000	284,6	282,6	.	.	.	.	.	.	.
Loonkosten per uur in industrie en (bouw) nijverheid	euro	25,21*	26,50*	27,66*	27,19*	27,55*	27,94*	27,98*	28,24*	.
5. Inkomen, vermogen en consumptie										
Gemiddeld beschikbaar inkomen van huishoudens ⁴⁾	1 000 euro	24,8	.	.	.	.	.	.	.	.
Dynamische koopkrachtverandering ⁵⁾ , t.o.v. 1 jaar eerder	%	2,0	.	.	.	.	.	.	.	.
Gemiddeld vermogen per huishouden	1 000 euro	108	113*	.	.	.	.	.	.	.
Gemiddelde bestedingen per huishouden	1 000 euro	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Consumptie (volumemutatie per persoon) ⁶⁾	%	2,9*	0,2*	0,4*	0,6*	0,0*	0,3*	0,4*	0,2*	.
Consumentenvertrouwen ⁷⁾ , gem. saldo pos. en neg. antw.		25	-1	-20	-5	-17	-27	-32	-36	-36
Consumentenprijsindex ¹⁰⁾										
Alle huishoudens	2000=100	100,0	104,2	.	106,5	.	.	.	.	.
Geharmoniseerde index CPI, Nederland	1996=100	108,2	113,8	.	116,9	.	.	.	.	.
6. Sociale zekerheid										
WW uitkeringen	1 000	204	176	182	180	179	184	204	238	.
WW uitkeringen seizoengecorrigeerd	1 000	204	176	183	172	185	191	204	227	.
Algemene bijstandswet, (incl. RWW) periodiek algemeen <65 jaar, thuiswonend	1 000	335	322	.	321	318	317	320	.	.
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ⁸⁾	1 000	942	970	987	985	988	988	993	992	.
Ziekteverzuim (exclusief overheid) ⁹⁾	%	6,1	6,1	6,1	6,5	6,0	5,6	6,1	6,0	.

¹⁾ Betreft vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Vakcentrale MHP en tot 1998 de AVC.

²⁾ De gegevens voor het tweede kwartaal van 2001 zijn exclusief de acties in verband met de CAO Ziekenhuizen. Ter voorkoming van onthulling van herkenbare afzonderlijke bedrijven zijn de gegevens van het derde en vierde kwartaal 2001 samengevoegd.

³⁾ De samenstelling is ingaande 1999 gewijzigd (zie art. 'Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers' in de Sociaal-economische maandstatistiek, december 2001).

⁴⁾ Het besteedbaar inkomen is de som van inkomsten uit alle bronnen na aftrek van premies en belastingen.

⁵⁾ De ontwikkeling van werkelijk ondervonden koopkracht.

⁶⁾ Consumptie door huishoudens incl. Instellingen Zonder Winstoogmerk werkzaam ten behoeve van huishoudens (binnenlands). Het betreft hier mutaties t.o.v. de overeenkomstige periode voorgaand jaar.

⁷⁾ Jaar- en kwartaalcijfers zijn berekend als een gewogen gemiddelde van het maandelijks vastgestelde consumentenvertrouwen. De index is weergegeven op een schaal van -100 tot +100.

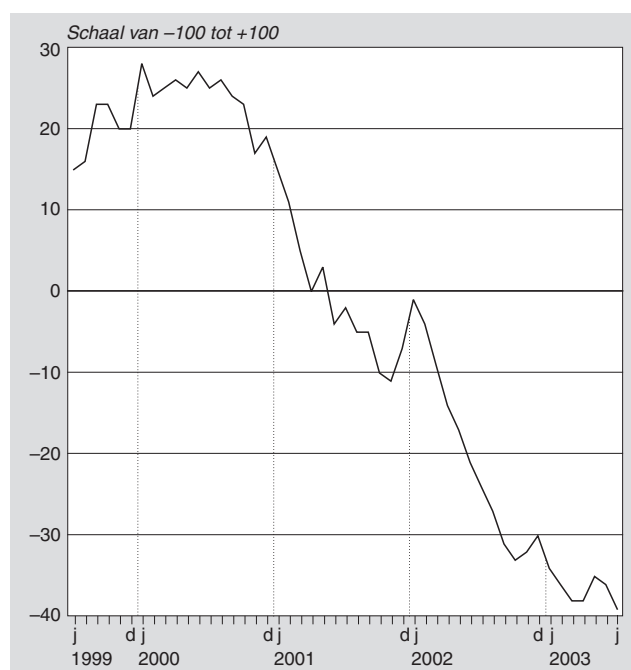
⁸⁾ De WW-cijfers wijken af van eerder gepubliceerde cijfers.

In het verleden werd het aantal WW-uitkeringen gepubliceerd op transactiebasis. Hierbij werden uitkeringen gecorrigeerd met maximaal 6 maanden nagekomen informatie.

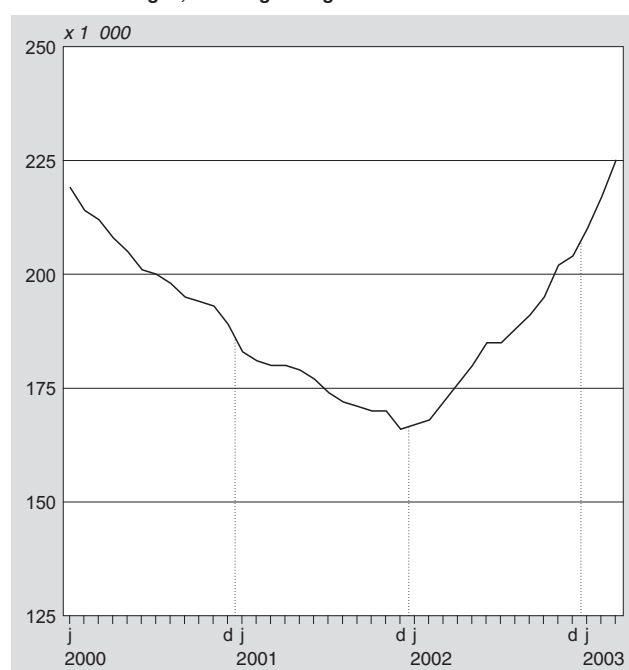
⁹⁾ Inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof.

¹⁰⁾ Cijfers tijdelijk niet beschikbaar (zie Sociaal-economische maandstatistiek, juli 2003, pagina 8).

3. Index consumentenvertrouwen

4. WW-uitkeringen, seizoengecorrigeerd

2.1 Werkgelegenheid

Tabel 2.1.1
Werkzame beroepsbevolking ¹⁾

	Dec.– Febr.	Jan.– Mrt.	Febr.– Apr.	Mrt.– Mei	Apr.– Juni	Mei– Juli	Juni– Aug.	Juli– Sept.	Aug.– Okt.	Sept. Nov.	Okt.– Dec.	Nov.– Jan.
<i>x 1 000</i>												
2000	6 812	6 791	6 834	6 846	6 900	6 964	7 038	7 010	6 982	6 959	6 973	6 938
2001	6 934	6 958	6 984	7 017	7 045	7 104	7 165	7 154	7 121	7 090	7 101	7 082
2002	7 053	7 062	7 067	7 094	7 132	7 174	7 212	7 212	7 194	7 164	7 159	7 136
2003	7 087	7 064	7 061	7 069	7 098							
<i>Verandering t.o.v. een jaar eerder</i>												
2001	122	167	150	171	145	140	127	144	139	131	128	144
2002	119	104	83	77	87	70	47	58	73	74	58	54
2003	34	2	-6	-25	-34							
<i>Na verwijdering van seizoeninvloeden</i>												
2000	6 868	6 846	6 889	6 885	6 913	6 922	6 952	6 942	6 941	6 954	6 969	6 966
2001	6 990	7 013	7 039	7 056	7 058	7 062	7 079	7 086	7 080	7 084	7 097	7 110
2002	7 108	7 117	7 122	7 134	7 145	7 131	7 126	7 144	7 153	7 159	7 155	7 164
2003	7 143	7 120	7 115	7 109	7 111							

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.2
Werkzame beroepsbevolking ¹⁾

	2002*				2003*			
	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni
<i>x 1 000</i>								
Totaal	7 062	7 067	7 094	7 132	7 064	7 061	7 069	7 098
15–24 jaar	803	802	816	838	793	790	789	810
25–44 jaar	3 950	3 948	3 953	3 954	3 888	3 885	3 892	3 895
45–64 jaar	2 309	2 318	2 325	2 340	2 383	2 385	2 388	2 394
Man	4 193	4 198	4 213	4 230	4 130	4 139	4 145	4 165
15–24 jaar	427	427	432	442	414	418	420	426
25–44 jaar	2 290	2 289	2 294	2 292	2 216	2 219	2 223	2 234
45–64 jaar	1 476	1 482	1 486	1 495	1 500	1 502	1 502	1 505
Vrouw	2 869	2 869	2 881	2 902	2 935	2 922	2 925	2 934
15–24 jaar	377	374	384	396	379	373	369	384
25–44 jaar	1 659	1 659	1 658	1 662	1 672	1 666	1 669	1 661
45–64 jaar	833	836	839	845	883	883	887	889

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking van van 15–64 jaar naar geslacht en leeftijd, niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.3
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2001*			2002*				2003*
	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
<i>x 1 000</i>								
Totaal	7 443	7 492	7 498	7 477	7 521	7 555	7 541	7 487
Landbouw en visserij	123	128	124	114	125	127	124	114
Delfstoffenwinning	8	8	8	9	9	8	8	8
Industrie	1 056	1 056	1 054	1 045	1 039	1 031	1 026	1 014
Energie en water	36	36	36	36	37	36	35	36
Bouwnijverheid	436	447	447	430	438	445	441	417
Handel, horeca en reparatie	1 559	1 559	1 560	1 570	1 572	1 566	1 564	1 563
Vervoer en communicatie	463	470	469	465	463	466	461	456
Financiële en zakelijke diensten	1 524	1 534	1 525	1 511	1 516	1 521	1 504	1 480
Overheid	930	930	939	952	960	965	976	987
Zorg en overige diensten	1 306	1 325	1 336	1 346	1 363	1 389	1 402	1 412
Mannen	4 180	4 195	4 184	4 168	4 200	4 204	4 177	4 131
Landbouw en visserij	86	88	85	79	86	87	85	79
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	797	799	800	791	787	783	780	769
Energie en water	30	29	29	29	29	28	28	28
Bouwnijverheid	399	407	406	392	402	407	400	379
Handel, horeca en reparatie	825	824	818	829	834	831	825	826
Vervoer en communicatie	329	333	334	330	329	330	329	326
Financiële en zakelijke diensten	846	848	843	836	845	847	835	817
Overheid	520	521	523	526	530	532	535	537
Zorg en overige diensten	341	338	338	348	352	351	352	362
Vrouwen	3 262	3 297	3 314	3 308	3 321	3 351	3 365	3 356
Landbouw en visserij	37	40	39	34	39	39	39	35
Delfstoffenwinning	1	1	1	1	2	1	1	1
Industrie	259	256	255	253	252	248	247	245
Energie en water	7	7	7	7	7	8	7	7
Bouwnijverheid	38	39	40	38	37	38	40	38
Handel, horeca en reparatie	734	735	741	741	739	735	738	736
Vervoer en communicatie	134	136	135	134	134	135	132	130
Financiële en zakelijke diensten	678	686	682	674	670	674	669	663
Overheid	409	409	416	426	430	434	442	450
Zorg en overige diensten	965	987	997	998	1 012	1 038	1 050	1 050
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	2,3	2,2	2,0	1,5	1,1	0,8	0,6	0,1
Landbouw en visserij	3,0	2,6	2,4	2,9	1,2	-0,6	-0,4	0,3
Delfstoffenwinning	-5,6	-3,6	-1,5	0,1	2,1	0,3	-0,9	-1,7
Industrie	0,2	0,2	-0,1	-0,8	-1,6	-2,3	-2,6	-2,9
Energie en water	-2,6	-2,3	-2,1	-0,9	0,1	-1,1	-2,1	-0,9
Bouwnijverheid	2,3	2,1	1,8	1,2	0,4	-0,3	-1,4	-2,9
Handel, horeca en reparatie	2,6	2,2	1,7	1,4	0,9	0,5	0,3	-0,5
Vervoer en communicatie	3,0	2,6	2,2	1,1	0,0	-0,8	-1,6	-1,8
Financiële en zakelijke diensten	1,8	1,5	1,2	-0,1	-0,6	-0,8	-1,4	-2,0
Overheid	2,8	3,0	3,2	3,0	3,2	3,8	4,0	3,6
Zorg en overige diensten	3,9	4,2	4,4	4,3	4,4	4,8	5,0	4,9
Mannen	1,4	1,3	1,1	0,7	0,5	0,2	-0,2	-0,9
Landbouw en visserij	4,2	2,7	3,2	2,4	0,0	-0,6	-0,1	0,0
Delfstoffenwinning	-6,3	-4,9	-2,8	-0,6	1,8	0,0	-1,3	-2,0
Industrie	-0,6	-0,5	-0,6	-0,8	-1,3	-2,0	-2,5	-2,8
Energie en water	-2,5	-2,3	-2,2	-1,6	-1,3	-3,2	-3,6	-2,2
Bouwnijverheid	1,3	1,3	1,3	1,3	0,8	-0,2	-1,5	-3,2
Handel, horeca en reparatie	2,2	2,1	1,8	1,4	1,1	0,9	0,9	-0,3
Vervoer en communicatie	2,5	2,4	2,1	1,1	0,1	-0,8	-1,3	-1,3
Financiële en zakelijke diensten	1,9	1,5	0,9	-0,4	-0,2	-0,2	-1,0	-2,3
Overheid	1,0	1,0	1,8	1,6	1,8	2,1	2,3	2,0
Zorg en overige diensten	3,0	2,0	2,2	2,3	3,1	4,0	4,1	3,9
Vrouwen	3,5	3,5	3,2	2,5	1,8	1,6	1,5	1,5
Landbouw en visserij	0,3	2,4	0,6	4,2	4,0	-0,7	-1,2	1,0
Delfstoffenwinning	-2,3	3,4	6,2	4,0	3,4	1,8	1,4	0,1
Industrie	2,8	2,5	1,6	-0,8	-2,7	-3,2	-3,1	-3,2
Energie en water	-3,0	-2,5	-1,7	1,8	6,3	7,9	4,1	4,4
Bouwnijverheid	15,2	11,1	7,8	0,9	-2,9	-1,6	0,3	-0,2
Handel, horeca en reparatie	3,0	2,2	1,7	1,3	0,6	0,0	-0,4	-0,7
Vervoer en communicatie	4,4	3,2	2,3	1,1	-0,3	-0,8	-2,3	-2,8
Financiële en zakelijke diensten	1,7	1,5	1,6	0,2	-1,1	-1,6	-1,9	-1,7
Overheid	5,3	5,8	5,0	4,9	5,0	6,0	6,1	5,6
Zorg en overige diensten	4,2	5,0	5,2	5,0	4,8	5,1	5,3	5,2

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.1.4
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak

	2001*			2002*				2003*
	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
<i>1 000 arbeidsjaren</i>								
Totaal	5 798	5 814	5 800	5 813	5 844	5 829	5 794	5 782
Landbouw en visserij	91	93	90	84	92	93	90	84
Delfstoffenwinning	8	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	935	934	932	927	919	910	905	898
Energie en water	34	33	33	33	34	33	33	33
Bouwnijverheid	413	422	422	406	415	420	415	394
Handel, horeca en reparatie	1 108	1 100	1 090	1 109	1 116	1 103	1 091	1 100
Vervoer en communicatie	386	393	394	389	386	390	387	383
Financiële en zakelijke diensten	1 207	1 206	1 197	1 195	1 199	1 191	1 173	1 163
Overheid	751	751	758	768	774	776	783	793
Zorg en overige diensten	865	873	877	893	900	905	910	925
Mannen	3 707	3 713	3 698	3 695	3 720	3 710	3 678	3 652
Landbouw en visserij	70	71	69	64	70	71	69	64
Delfstoffenwinning	7	7	7	7	7	7	7	7
Industrie	748	749	748	745	738	733	729	723
Energie en water	29	28	28	28	28	28	27	28
Bouwnijverheid	388	397	395	382	391	395	389	369
Handel, horeca en reparatie	672	667	659	672	677	671	662	668
Vervoer en communicatie	295	300	301	297	296	297	297	293
Financiële en zakelijke diensten	747	745	740	738	746	742	729	719
Overheid	473	473	475	478	482	483	486	488
Zorg en overige diensten	277	275	276	284	285	283	285	293
Vrouwen	2 091	2 101	2 102	2 119	2 124	2 119	2 115	2 130
Landbouw en visserij	21	22	21	19	22	22	21	19
Delfstoffenwinning	1	1	1	1	1	1	1	1
Industrie	187	185	184	183	181	177	176	176
Energie en water	5	5	5	5	5	6	5	5
Bouwnijverheid	25	26	26	25	24	25	26	25
Handel, horeca en reparatie	436	433	431	437	439	432	429	432
Vervoer en communicatie	91	94	93	92	91	93	91	90
Financiële en zakelijke diensten	459	461	458	457	453	449	443	444
Overheid	278	278	283	290	292	292	297	305
Zorg en overige diensten	588	597	601	609	615	622	626	632
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	2,3	2,2	2,0	1,4	0,8	0,2	-0,1	-0,5
Landbouw en visserij	3,7	2,9	3,0	3,1	1,1	-0,6	-0,3	0,3
Delfstoffenwinning	-5,8	-3,8	-1,7	0,1	2,0	-0,2	-1,3	-1,9
Industrie	0,1	0,1	-0,1	-0,8	-1,7	-2,5	-2,9	-3,1
Energie en water	-2,6	-2,3	-2,1	-1,1	0,1	-0,9	-1,9	-0,9
Bouwnijverheid	2,0	1,8	1,7	1,2	0,4	-0,6	-1,7	-3,1
Handel, horeca en reparatie	2,6	2,3	2,0	1,4	0,8	0,3	0,1	-0,8
Vervoer en communicatie	2,8	2,5	2,2	1,2	0,0	-1,0	-1,6	-1,7
Financiële en zakelijke diensten	2,1	1,9	1,5	0,1	-0,6	-1,3	-2,1	-2,6
Overheid	2,9	3,0	3,2	2,9	3,0	3,3	3,4	3,3
Zorg en overige diensten	4,0	4,0	4,4	4,4	4,0	3,7	3,8	3,6
Mannen	1,4	1,3	1,2	0,7	0,3	-0,1	-0,5	-1,2
Landbouw en visserij	4,6	2,9	3,6	2,6	0,0	-0,5	-0,1	0,0
Delfstoffenwinning	-6,3	-4,9	-2,8	-0,5	2,1	0,1	-1,3	-2,0
Industrie	-0,6	-0,5	-0,6	-0,8	-1,4	-2,1	-2,6	-2,9
Energie en water	-2,5	-2,3	-2,2	-1,6	-1,4	-3,3	-3,7	-2,3
Bouwnijverheid	1,2	1,3	1,3	1,3	0,7	-0,4	-1,7	-3,3
Handel, horeca en reparatie	2,1	2,1	1,8	1,3	0,8	0,5	0,5	-0,6
Vervoer en communicatie	2,4	2,3	2,1	1,2	0,0	-1,0	-1,4	-1,4
Financiële en zakelijke diensten	2,2	1,9	1,3	0,0	-0,2	-0,4	-1,4	-2,6
Overheid	1,1	1,0	1,7	1,6	1,8	2,1	2,2	2,1
Zorg en overige diensten	2,9	1,9	2,1	2,3	2,7	2,9	3,0	3,4
Vrouwen	3,8	3,8	3,5	2,6	1,6	0,8	0,6	0,5
Landbouw en visserij	0,6	3,1	1,2	4,8	4,7	-0,8	-1,0	1,2
Delfstoffenwinning	-2,7	3,2	5,9	4,2	1,3	-2,0	-1,8	-1,0
Industrie	3,0	2,7	1,8	-0,7	-3,1	-4,1	-4,2	-4,0
Energie en water	-3,0	-2,6	-1,8	1,8	8,7	12,7	8,6	6,6
Bouwnijverheid	16,4	11,7	8,3	0,9	-3,9	-3,2	-1,2	-1,0
Handel, horeca en reparatie	3,3	2,7	2,3	1,5	0,8	-0,1	-0,5	-1,1
Vervoer en communicatie	3,9	3,1	2,3	1,3	-0,2	-0,9	-2,3	-2,7
Financiële en zakelijke diensten	1,9	1,9	1,7	0,2	-1,4	-2,6	-3,2	-2,7
Overheid	6,2	6,5	5,7	5,3	5,0	5,2	5,2	5,3
Zorg en overige diensten	4,5	5,1	5,5	5,3	4,6	4,1	4,2	3,7

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.2 Vacatures

Tabel 2.2.1
Vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte

	2001				2002				2003	Jaar- mutatie 2002- 2003	
	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart		
	<i>x 1 000</i>										
Totaal	215,6	218,1	170,7	163,9	177,8	162,0	115,1	120,9	123,5	-54,3	
w.v.											
Particuliere bedrijven ¹⁾	200,6	201,7	156,1	147,8	162,8	146,0	103,3	107,9	113,1	-49,6	
Overheid	15,0	16,4	14,7	16,0	15,1	15,9	11,8	12,9	10,4	-4,6	
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	4,4	3,4	2,7	2,6	4,6	4,0	1,2	1,9	2,9	-1,7
Industrie en bouwnijverheid	10-45	45,2	45,5	35,0	33,8	35,1	31,6	18,7	19,6	20,0	-15,1
Commerciële dienstverlening	50-74	118,7	118,6	88,1	82,0	90,0	82,3	59,2	62,0	66,4	-23,6
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	47,4	50,6	44,9	45,5	48,1	44,1	36,0	37,3	34,2	-13,9
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	-0,1
Industrie	15-37	24,5	24,8	20,0	18,5	18,4	16,8	11,2	12,3	11,3	-7,2
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	0,7	0,5	0,4	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	-0,2
Bouwnijverheid	45	19,8	20,1	14,5	14,6	15,8	14,2	6,9	6,8	8,2	-7,6
Handel	50-52	35,3	35,9	26,6	25,9	29,9	27,7	20,7	23,7	23,2	-6,6
Horeca	55	9,3	9,5	8,4	7,4	9,0	9,9	6,7	5,7	6,0	-3,1
Vervoer en communicatie	60-64	11,4	10,7	8,1	7,0	8,2	7,8	5,6	4,8	6,6	-1,6
w.o. post en telecommunicatie	64	2,8	2,1	1,3	1,3	1,2	0,9	0,6	1,1	1,1	-0,1
Financiële instellingen	65-67	8,2	7,5	5,9	7,5	6,0	4,8	3,0	3,4	4,2	-1,8
Zakelijke dienstverlening	70-74	54,4	54,9	39,2	34,2	36,9	32,0	23,2	24,5	26,4	-10,5
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	10,7	8,4	6,1	5	4,1	3,3	1,8	2,3	2,0	-2,2
Openbaar bestuur	75	9,8	9,6	9,0	10,0	9,9	9,0	7,3	7,8	6,8	-3,1
Onderwijs	80	5,7	7,0	6,3	6,1	4,3	5,8	3,7	3,5	3,1	-1,3
Gezondheids- en welzijnszorg	85	22,8	23,8	22,2	21,5	24,0	20,9	19,4	19,6	17,9	-6,1
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	9,1	10,3	7,5	7,9	10,0	8,4	5,7	6,4	6,4	-3,5
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		54,4	61,1	45,7	44,1	54,0	47,6	28,0	34,6	34,4	-19,6
Bedrijven met 10-99 werknemers		65,0	69,6	52,4	50,4	55,5	51,3	33,8	33,2	35,8	-19,7
Bedrijven met 100 werknemers en meer		96,2	87,4	72,7	69,4	68,3	63,0	53,4	53,1	53,4	-15,0

¹⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Tabel 2.2.2
Vacatures naar economische activiteit, voor seizoen gecorrigeerd

	SBI-code	2000				2001				2002				2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart
<i>x 1 000</i>														
Totaal		200,3	201,4	203,0	213,3	205,6	200,8	191,4	171,4	167,8	147,0	133,0	127,5	115,7
Bedrijfssector														
Landbouw en visserij	01-05	2,9	3,5	3,4	5,0	3,6	2,9	3,3	3,5	3,6	3,4	1,5	2,6	2,3
Industrie en bouwnijverheid	10-45	47,2	49,5	46,7	46,3	43,8	40,9	39,5	36,1	33,2	27,2	23,5	21,8	18,5
Commerciële dienstverlening w.o.	50-74	108,3	107,1	110,2	117,0	112,3	109,1	99,7	86,0	84,4	74,6	68,8	65,6	61,7
Handel	50-52	34,8	34,5	34,5	36,6	34,0	32,7	29,8	27,3	28,5	24,4	24,2	25,0	22,1
Zakelijke dienstverlening	70-74	45,1	45,0	47,3	52,0	51,5	50,1	44,7	36,1	34,7	29,2	26,6	25,9	24,1
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	41,9	41,3	42,7	45,0	45,9	47,9	48,9	45,8	46,6	41,8	39,2	37,5	33,2

Bron: CBS, Vacature-enquête.

Tabel 2.2.3
Ontstane vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte ¹⁾

	SBI-code	2001				2002				2003	Jaar- mutatie 2002- 2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	
<i>x 1 000</i>											
Totaal		270	273	209	194	213	200	160	162	177	-37
w.v.											
Particuliere bedrijven ²⁾		252	252	189	176	196	182	141	149	165	-31
Overheid		18	20	20	17	17	18	19	13	11	-6
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	6	4	4	3	6	4	2	3	5	-1
Industrie en bouwnijverheid	10-45	49	42	33	30	35	31	20	21	27	-7
Commerciële dienstverlening	50-74	152	160	114	107	115	111	86	92	100	-15
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	62	67	58	54	57	54	52	45	45	-13
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15-37	27	27	20	18	19	17	13	13	15	-4
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Bouwnijverheid	45	22	15	12	11	15	13	7	7	12	-3
Handel	50-52	55	52	45	44	43	40	35	38	38	-5
Horeca	55	17	23	16	11	15	19	11	9	10	-4
Vervoer en communicatie	60-64	14	15	10	9	12	12	9	8	10	-2
w.o. post en telecommunicatie	64	3	3	2	2	2	1	1	1	1	-1
Financiële instellingen	65-67	9	7	7	8	5	5	4	5	5	-1
Zakelijke dienstverlening	70-74	56	63	37	34	40	35	27	33	37	-3
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	9	6	5	4	3	3	2	3	3	0
Openbaar bestuur	75	9	9	7	9	8	7	6	6	6	-2
Onderwijs	80	9	11	14	8	8	10	12	6	6	-2
Gezondheids- en welzijnzorg	85	32	32	27	27	30	27	26	24	24	-7
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	12	14	9	10	11	11	8	9	9	-2
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		76	82	55	54	64	60	38	51	49	-16
Bedrijven met 10-99 werknemers		86	93	69	62	69	67	47	44	57	-12
Bedrijven met 100 werknemers en meer		108	97	85	77	79	73	74	67	71	-9

¹⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.²⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

Bron: CBS, Vacature-enquête.

Tabel 2.2.4
Vervulde vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte ¹⁾²⁾

	SBI-code	2001				2002				2002	Jaar- mutatie 2002- 2003
		31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	30 juni	30 sept.	31 dec.	31 maart	
<i>x 1 000</i>											
Totaal		258	270	256	200	199	216	207	156	174	-25
w.v.											
Particuliere bedrijven ³⁾		241	251	234	185	181	199	184	144	160	-21
Overheid		18	19	22	16	18	17	23	12	14	-4
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	6	5	5	3	4	5	5	3	4	0
Industrie en bouwnijverheid	10-45	48	42	43	31	33	34	33	20	27	-6
Commerciële dienstverlening	50-74	145	160	145	113	107	119	109	89	95	-11
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	60	64	63	53	55	58	61	44	48	-7
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie	15-37	28	26	25	19	19	19	18	12	16	-3
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Bouwnijverheid	45	19	15	18	11	14	15	14	7	10	-3
Handel	50-52	55	51	54	44	39	42	42	35	38	-1
Horeca	55	15	23	17	12	13	18	14	10	10	-3
Vervoer en communicatie	60-64	15	15	13	10	10	12	11	8	8	-2
w.o. post en telecommunicatie	64	3	3	3	2	2	1	1	1	1	-1
Financiële instellingen	65-67	9	8	8	7	7	6	5	4	4	-3
Zakelijke dienstverlening	70-74	51	62	53	39	37	40	35	31	35	-3
w.o. computerservice, informatietechnologie	72	7	9	7	6	4	4	4	3	3	-1
Openbaar bestuur	75	8	9	8	8	8	8	7	5	7	-1
Onderwijs	80	9	10	14	8	10	9	15	6	6	-4
Gezondheids- en welzijnszorg	85	30	31	29	28	28	30	28	24	25	-2
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	12	13	12	9	9	12	11	8	9	0
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		71	76	71	56	54	66	58	44	49	-6
Bedrijven met 10-99 werknemers		84	88	87	64	64	71	65	44	54	-10
Bedrijven met 100 werknemers en meer		103	106	99	81	80	78	84	67	71	-10

¹⁾ Het aantal vervulde vacatures is inclusief het aantal vervallen vacatures.

²⁾ In het kwartaal eindigend op aangegeven datum.

³⁾ Inclusief gesubsidieerde sector.

2.3 Werkloosheid

Tabel 2.3.1
Werkloze beroepsbevolking ¹⁾

	Dec.– Febr.	Jan.– Mrt.	Febr.– Apr.	Mrt.– Mei	Apr.– Juni	Mei– Juli	Juni– Aug.	Juli– Sept.	Aug.– Okt.	Sept.– Nov.	Okt.– Dec.	Nov.– Jan.
<i>x 1 000</i>												
2000*	260	269	275	274	269	281	278	276	268	269	262	259
2001*	273	277	262	236	232	245	249	255	235	242	240	248
2002*	270	282	290	272	287	309	325	322	313	315	318	321
2003*	343	377	392	395	403							
<i>verandering t.o.v. een jaar eerder</i>												
2001*	13	8	-13	-38	-37	-36	-29	-21	-33	-27	-22	-11
2002*	-3	5	28	36	55	64	76	67	78	73	78	73
2003*	73	95	102	123	116							
<i>na verwijdering van seizoeninvloeden</i>												
2000*	255	259	267	283	277	274	265	269	275	276	272	268
2001*	268	267	254	245	239	239	236	248	242	250	250	257
2002*	265	271	282	280	295	303	312	315	320	322	328	330
2003*	338	367	385	403	411							

¹⁾ Werkloze beroepsbevolking van 15–64 jaar.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.3.2
Werkloze beroepsbevolking ¹⁾

	2002*				2003*			
	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni	Jan.–Mrt.	Febr.–Apr.	Mrt.–Mei	Apr.–Juni
<i>x 1 000</i>								
Totaal	282	290	272	287	377	392	395	403
15–24 jaar	64	63	61	77	85	90	92	106
25–44 jaar	146	150	138	137	199	205	205	200
45–64 jaar	72	76	72	73	93	97	98	96
Man	129	136	128	140	200	206	207	204
15–24 jaar	36	36	32	40	48	50	48	53
25–44 jaar	63	67	63	66	105	105	108	101
45–64 jaar	30	33	33	34	47	51	51	51
Vrouw	152	154	144	147	178	187	187	198
15–24 jaar	28	28	29	37	36	40	44	53
25–44 jaar	83	83	76	71	95	100	96	100
45–64 jaar	41	43	39	39	47	47	47	46
Werkloosheidspercentage ²⁾								
Totaal	3,8	3,9	3,7	3,9	5,1	5,3	5,3	5,4
15–24 jaar	7,4	7,3	7,0	8,5	9,7	10,2	10,5	11,6
25–44 jaar	3,6	3,7	3,4	3,4	4,9	5,0	5,0	4,9
45–64 jaar	3,0	3,2	3,0	3,0	3,8	3,9	3,9	3,9
Man	3,0	3,1	2,9	3,2	4,6	4,7	4,8	4,7
15–24 jaar	7,8	7,7	6,9	8,3	10,5	10,7	10,3	11,1
25–44 jaar	2,7	2,8	2,7	2,8	4,5	4,5	4,6	4,3
45–64 jaar	2,0	2,2	2,2	2,2	3,0	3,3	3,3	3,2
Vrouw	5,0	5,1	4,8	4,8	5,7	6,0	6,0	6,3
15–24 jaar	6,9	6,9	7,1	8,6	8,7	9,6	10,7	12,1
25–44 jaar	4,8	4,8	4,4	4,1	5,4	5,7	5,5	5,7
45–64 jaar	4,7	4,9	4,5	4,4	5,0	5,0	5,0	4,9

¹⁾ Werkloze beroepsbevolking van van 15–64 jaar naar geslacht en leeftijd, niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

²⁾ Werklozen in % van de beroepsbevolking.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking en Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.3.3
Geregisteerde werklozen naar geslacht, leeftijd en duur van inschrijving, driemaandsgemiddelden ¹⁾

	2002				2003			
	februari	maart	april	mei	februari	maart	april	mei
	<i>x 1 000</i>							
Leeftijd en geslacht								
Totaal	162	167	159	163	241	243	241	239
16-24 jaar	20	22	19	19	35	34	32	31
25-34 jaar	46	45	44	44	68	69	66	65
35-64 jaar	96	100	95	101	139	140	143	143
Man	83	86	81	87	139	138	137	135
16-24 jaar	11	12	10	10	20	19	18	17
25-64 jaar	71	74	71	77	119	119	117	118
Vrouw	79	81	78	77	102	105	104	104
16-24 jaar	8	10	9	8	15	15	14	14
25-64 jaar	71	72	68	68	87	91	90	90
Duur inschrijving en geslacht ²⁾								
Korter dan 1 jaar	110	113	103	106	174	175	174	171
man	56	59	54	58	102	101	99	97
vrouw	54	53	49	48	72	74	75	74
1 jaar of langer	52	55	56	57	67	68	68	68
man	27	27	27	29	37	37	38	38
vrouw	25	28	28	28	30	31	29	30

¹⁾ Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. Niet voor seizoen gecorrigeerde cijfers.

²⁾ Duur inschrijving volgens registratie bij arbeidsbureaus; het betreft een onafgebroken periode van inschrijving.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.4
Geregisteerde werklozen ¹⁾ van 16-64 jaar naar landsdeel en de 4 grote gemeenten ²⁾

	2002				2003		2002	2003
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal	2e kwartaal
	<i>x 1 000</i>						<i>% van de beroepsbevolking</i>	
Nederland	162	163	172	182	241	239	2,2	3,2
Noord-Nederland	26	23	23	25	34	30	3,0	4,1
Oost-Nederland	28	29	31	37	46	48	1,9	3,1
West-Nederland	73	77	81	77	106	53	2,2	1,5
Zuid-Nederland	34	35	38	43	55	50	2,1	3,1
Vier grote gemeenten	35	35	39	34	49	53	3,6	5,5

¹⁾ Niet voor seizoeninvloeden gecorrigeerd.

²⁾ Noord-Nederland: Groningen, Friesland, Drenthe;
 Oost-Nederland: Overijssel, Flevoland, Gelderland;
 West-Nederland: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland;
 Zuid-Nederland: Noord-Brabant, Limburg;
 4 grote gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht.

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.5
Ingeschreven personen van 16-64 jaar naar arbeidspositie volgens de Enquête Beroepsbevolking

	2001		2002				2003	
	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ¹⁾	553	571	593	572	572	606	659	673
Geregistreeerde werklozen	141	135	162	163	172	182	241	239
Werkzame beroepsbevolking	179	180	175	160	164	176	173	177
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	233	255	256	248	237	248	245	258
	<i>% van ingeschreven personen</i>							
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Geregistreeerde werklozen	25	24	27	29	30	30	37	37
Werkzame beroepsbevolking	32	32	30	28	29	29	26	26
Niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt	42	45	43	43	41	41	37	37

¹⁾ De hier vermelde aantallen volgens de registratie zijn bepaald uit het maandelijks door het Centrum voor Werk en Inkomen aan het CBS ter beschikking gestelde databestand (het zgn. Gis-bestand).

Bron: CBS, Enquête beroepsbevolking.

Tabel 2.3.6
Werkzoekenden zonder baan ¹⁾; maandcijfers voor seizoen gecorrigeerd

	2000	2001	2002*	2002*			2003*					
				okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni
	<i>in % van de beroepsbevolking</i>											
België	6,9	6,7	7,3	7,4	7,5	7,6	7,7	7,8	7,8	7,9	8,0	8,0
Denemarken	4,4	4,3	4,5	4,7	4,7	4,8	4,9	5,0	5,0	5,0	5,2	.
Duitsland	7,8	7,7	8,2	8,4	8,4	8,5	9,0	9,2	9,3	9,4	9,4	9,4
Finland	9,8	9,1	9,1	9,0	9,0	8,9	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	.
Frankrijk	9,3	8,5	8,7	8,8	8,9	8,9	9,0	9,0	9,1	9,1	9,1	.
Griekenland	11,0	10,4	9,9	9,6	9,6	9,6	9,4	9,4	9,4	.	.	.
Ierland	4,3	3,9	4,4	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,6	4,6	4,7
Italië	10,4	9,4	9,0	8,9	8,9	8,9	8,9	8,9	8,8	8,7	.	.
Luxemburg	2,3	2,0	2,4	2,6	2,6	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5	3,6	.
Nederland	2,8	2,4	2,7	3,0	3,0	3,1	3,4	3,6	3,8	4,0	4,1	.
Oostenrijk	3,7	3,6	4,3	4,3	4,3	4,4	4,4	4,2	4,3	4,3	4,4	4,4
Portugal	4,1	4,1	5,1	5,8	6,1	6,3	6,1	6,3	6,5	6,8	7,0	7,3
Spanje	11,3	10,6	11,4	11,6	11,6	11,7	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4	11,4
Verenigd Koninkrijk	5,4	5,0	5,1	5,1	5,1	4,9	5,0	5,1	5,0	5,0	.	.
Zweden	5,6	4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	5,4	5,2	5,3	5,4	5,4	.
EU-15	7,8	7,3	7,6	7,7	7,7	7,8	7,9	7,9	8,0	8,0	8,1	.
Verenigde Staten	4,0	4,8	5,8	5,8	5,9	5,9	5,7	5,8	5,8	6,0	6,2	6,4
Japan	4,7	5,0	5,4	5,5	5,3	5,5	5,5	5,2	5,3	5,4	5,4	.

¹⁾ Het betreft personen zonder werk die betaald werk zoeken en onmiddellijk voor een werkkring beschikbaar zijn (werkloosheid volgens de ILO-definitie). De maand- en jaarcijfers zijn door Eurostat berekend op grond van het Labour Force Survey van de EU en gegevens over de geregistreeerde werkloosheid.

Bron: Eurostat.

2.4 Cao-lonen

Tabel 2.4.1
De cao-loonontwikkeling vanaf 1995 (procentuele mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder) ¹⁾

		Cao-lonen per maand exclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per uur exclusief bijzondere beloningen	Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen	Contractuele jaarlijkse arbeidsduur ²⁾	Percentage afgesloten cao's ³⁾
Jaargemiddelden		%					
1995		0,9	1,2	1,0	1,1	0,0	100
1996		1,6	1,7	1,7	1,9	-0,2	100
1997		2,0	2,0	2,9	2,9	-0,8	100
1998		2,9	2,9	3,3	3,3	-0,4	100
1999		3,0	3,0	3,3	3,3	-0,3	100
2000		3,2	3,2	3,2	3,3	0,0	100
2001		3,8	4,3	3,8	4,4	0,0	100
2002		3,4	3,7	3,4	3,6	0,0	100
Maandcijfers							
Januari	2001	3,3	4,0	3,6	4,1	0,0	100
Februari	2001	3,4	4,0	3,4	4,0	0,0	100
Maart	2001	3,3	3,8	3,3	3,9	0,0	100
April	2001	3,7	4,3	3,7	4,2	0,0	100
Mei	2001	4,1	4,6	4,1	4,6	0,0	100
Juni	2001	4,2	4,7	4,2	4,7	0,0	100
Juli	2001	4,2	4,7	4,2	4,7	0,0	100
Augustus	2001	4,0	4,5	4,0	4,6	0,0	100
September	2001	3,8	4,3	3,9	4,4	0,0	100
Oktober	2001	4,0	4,5	3,9	4,5	0,0	100
November	2001	3,9	4,5	3,9	4,5	0,0	100
December	2001	3,8	4,3	3,8	4,4	0,0	100
Januari	2002	3,9	4,2	3,8	4,1	0,0	100
Februari	2002	3,9	4,3	4,0	4,3	0,0	100
Maart	2002	4,0	4,3	4,0	4,3	0,0	100
April	2002	3,6	3,9	3,6	4,0	0,0	100
Mei	2002	3,2	3,6	3,3	3,7	0,0	100
Juni	2002	3,0	3,4	3,1	3,4	0,0	100
Juli	2002	3,1	3,3	3,1	3,4	0,0	100
Augustus	2002	3,2	3,4	3,2	3,4	0,0	100
September	2002	3,2	3,5	3,1	3,4	0,0	100
Oktober	2002	3,0	3,3	3,1	3,4	0,0	100
November	2002	3,1	3,4	3,1	3,3	0,0	100
December	2002	3,2	3,5	3,1	3,4	0,0	100
Januari	2003*	3,2	3,4	3,3	3,4	0,0	99
Februari	2003*	3,2	3,2	3,1	3,3	0,0	99
Maart	2003*	3,1	3,2	3,1	3,2	0,0	98
April	2003*	3,0	3,1	3,0	3,0	0,0	89
Mei	2003*	3,0	3,0	2,9	2,9	0,0	87
Juni	2003*	2,9	2,9	2,9	2,9	0,0	81
Juli	2003*	2,5	2,7	2,6	2,6	0,0	74

¹⁾ Uitkomsten tot en met december 2000 op basis van de reeks 1990=100; uitkomsten vanaf januari 2001 op basis van de reeks 2000=100.

²⁾ Tot en met 2000 alleen volwassen werknemers; vanaf januari 2001 alle werknemers.

³⁾ Omvang van de afgesloten cao's ten opzichte van het totaal aantal cao's dat bij deze statistiek wordt waargenomen (per maand).

Tabel 2.4.2
Indexcijfers cao-lonen

	Sbi-code	2002						2003*						
		juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
<i>2000=100</i>														
Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen														
Totaal	01-93	108,7	108,8	108,9	109,1	109,2	109,3	110,3	110,3	110,5	110,9	110,9	111,0	111,6
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		108,3	108,4	108,5	108,7	108,8	108,8	109,9	109,9	109,9	110,2	110,2	110,4	111,2
Gesubsidieerde sector		110,5	110,5	110,7	110,7	110,7	110,7	112,2	112,2	112,3	112,3	112,3	112,3	112,7
Overheid		109,4	109,5	109,5	109,7	109,9	110,4	110,8	110,8	111,7	112,7	112,7	112,8	112,8
Bedrijfstak														
Landbouw en visserij	01-05	109,2	109,2	109,3	109,3	109,3	109,3	110,8	110,8	110,7	110,7	110,7	110,7	112,3
Industrie	15-37	108,3	108,3	108,4	108,5	108,5	108,5	109,6	109,7	109,8	110,1	110,2	110,3	110,6
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,3	109,3	109,3	111,4	111,4	112,0	112,0
Bouwnijverheid	45	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,5	113,0
Handel	50-52	107,6	107,6	107,9	108,4	108,5	108,5	109,4	109,5	109,5	109,6	109,6	109,6	110,6
Horeca	55	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	109,7	109,7	109,6	109,6	109,9	109,9	110,2
Vervoer en communicatie	60-64	107,0	107,0	106,9	107,1	107,1	107,1	107,4	107,7	107,7	108,1	108,1	108,5	109,0
Financiële instellingen	65-67	110,0	110,5	110,5	110,6	110,6	110,9	111,3	111,3	111,3	111,3	111,3	111,3	113,5
Zakelijke dienstverlening	70-74	108,3	108,4	108,4	109,0	109,0	109,0	110,5	110,5	110,5	110,6	110,6	111,0	111,8
Openbaar bestuur	75	108,5	108,5	108,5	108,7	109,3	110,0	110,5	110,5	110,6	111,7	111,8	111,8	112,1
Onderwijs	80	110,3	110,5	110,5	110,5	110,5	110,5	110,8	110,8	112,7	113,1	113,1	113,1	113,1
Gezondheids- en welzijnszorg	85	111,0	111,0	111,1	111,1	111,1	111,1	112,8	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,5
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	108,3	109,0	109,1	109,2	109,2	109,2	110,3	110,3	110,3	110,9	111,0	111,4	111,8
Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen														
Totaal	01-93	108,8	108,9	108,9	109,2	109,2	109,3	110,3	110,4	110,6	110,9	110,9	111,1	111,6
Cao-sector														
Particuliere bedrijven		108,3	108,4	108,5	108,8	108,8	108,8	109,9	110,0	110,0	110,2	110,2	110,5	111,2
Gesubsidieerde sector		110,5	110,5	110,7	110,7	110,7	110,7	112,2	112,2	112,3	112,3	112,3	112,3	112,7
Overheid		109,4	109,5	109,5	109,7	110,0	110,4	110,8	110,8	111,8	112,7	112,8	112,8	112,9
Bedrijfstak														
Landbouw en visserij	01-05	108,6	108,6	108,7	108,7	108,7	108,7	110,2	110,2	110,1	110,1	110,1	110,1	111,7
Industrie	15-37	108,4	108,4	108,4	108,5	108,5	108,6	109,7	109,7	109,8	110,2	110,3	110,4	110,6
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,2	109,3	109,3	109,3	111,4	111,4	112,0	112,0
Bouwnijverheid	45	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	110,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,4	111,5	113,0
Handel	50-52	107,6	107,7	107,9	108,5	108,5	108,5	109,5	109,6	109,6	109,6	109,6	109,6	110,6
Horeca	55	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	106,5	109,7	109,7	109,6	109,6	109,9	109,9	110,2
Vervoer en communicatie	60-64	106,8	106,8	106,7	106,9	106,9	106,9	107,3	107,6	107,6	108,0	108,0	108,3	108,8
Financiële instellingen	65-67	110,5	111,1	111,1	111,1	111,1	111,5	111,8	111,9	111,9	111,9	111,8	111,8	114,0
Zakelijke dienstverlening	70-74	108,3	108,4	108,4	109,0	109,0	109,0	110,5	110,5	110,5	110,6	110,6	111,0	111,8
Openbaar bestuur	75	108,5	108,5	108,5	108,8	109,3	110,1	110,5	110,5	110,6	111,8	111,8	111,9	112,1
Onderwijs	80	110,3	110,5	110,5	110,5	110,5	110,5	110,8	110,8	112,7	113,1	113,1	113,1	113,1
Gezondheids- en welzijnszorg	85	111,0	111,0	111,1	111,1	111,1	111,1	112,8	112,8	113,2	113,2	113,2	113,2	113,5
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	108,3	109,0	109,0	109,1	109,1	109,1	110,2	110,2	110,2	110,9	111,0	111,3	111,8

Tabel 2.4.3
Ontwikkeling cao-lonen (procentuele mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder)¹⁾

	Sbi-code	1999	2000	2001	2002	2002		2003*							
						nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	
%															
Cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen															
Totaal	01-93	3,0	3,2	4,3	3,7	3,4	3,5	3,4	3,2	3,2	3,1	3,0	2,9	2,7	
Cao-sector															
Particuliere bedrijven		2,8	3,3	4,2	3,5	3,2	3,1	3,3	3,3	3,0	2,7	2,6	2,7	2,7	
Gesubsidieerde sector		3,2	3,1	5,2	4,2	4,1	4,1	3,9	3,9	4,0	3,2	3,1	2,7	2,0	
Overheid		3,2	3,0	4,4	4,3	3,9	4,3	3,4	2,6	3,2	4,1	4,0	3,9	3,1	
Bedrijfstak															
Landbouw en visserij	01-05	2,8	4,1	3,4	4,4	4,9	4,9	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	2,8	
Industrie	15-37	3,1	3,4	3,9	3,6	2,9	2,9	3,5	3,4	2,9	2,4	2,5	2,6	2,1	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	2,8	2,9	4,2	3,8	3,8	3,8	3,6	3,6	3,6	2,0	2,0	2,6	2,6	
Bouwnijverheid	45	3,2	2,8	4,8	4,4	3,7	3,7	3,6	3,6	2,6	2,5	2,5	2,2	2,4	
Handel	50-52	3,0	3,5	3,6	3,4	3,5	3,5	3,4	3,5	3,1	3,0	3,0	3,0	2,8	
Horeca	55	2,9	5,0	3,7	2,5	0,9	0,9	3,4	3,4	3,3	3,3	3,6	3,6	3,5	
Vervoer en communicatie	60-64	2,4	2,8	3,4	2,8	2,8	2,8	2,7	2,9	2,8	1,8	1,2	1,6	1,9	
Financiële instellingen	65-67	3,1	4,7	5,3	3,7	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5	3,3	2,9	2,3	3,2	
Zakelijke dienstverlening	70-74	2,4	2,5	4,8	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	3,0	3,2	
Openbaar bestuur	75	2,9	3,0	4,2	4,0	3,1	3,8	3,7	2,5	2,6	3,3	3,3	3,3	3,3	
Onderwijs	80	3,9	3,1	4,6	4,5	4,6	4,6	2,8	2,6	4,4	4,7	4,7	4,1	2,5	
Gezondheids- en welzijnszorg	85	3,0	3,3	5,5	4,3	4,1	4,1	4,3	4,2	4,2	3,5	3,4	2,9	2,3	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	3,1	3,8	4,3	3,6	3,6	3,6	3,7	3,5	3,2	3,1	3,2	3,2	3,2	
Cao-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen															
Totaal	01-93	3,3	3,3	4,4	3,6	3,3	3,4	3,4	3,3	3,2	3,0	2,9	2,9	2,6	
Cao-sector															
Particuliere bedrijven		3,0	3,3	4,2	3,5	3,1	3,1	3,3	3,3	3,0	2,7	2,6	2,7	2,7	
Gesubsidieerde sector		3,8	3,5	5,2	4,2	4,1	4,1	4,0	4,0	4,1	3,2	3,1	2,7	2,0	
Overheid		3,9	3,1	4,4	4,4	3,9	4,2	3,4	2,6	3,2	4,0	4,1	3,8	3,2	
Bedrijfstak															
Landbouw en visserij	01-05	2,8	4,1	3,4	4,2	4,3	4,3	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	2,9	
Industrie	15-37	3,0	3,5	3,9	3,7	2,9	3,0	3,5	3,3	2,9	2,5	2,6	2,6	2,0	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	2,9	2,9	4,2	3,8	3,8	3,8	3,6	3,6	3,6	2,0	2,0	2,6	2,6	
Bouwnijverheid	45	4,3	2,5	4,8	4,4	3,7	3,7	3,6	3,6	2,6	2,5	2,5	2,2	2,4	
Handel	50-52	3,2	3,4	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4	3,5	3,1	3,0	2,9	3,0	2,8	
Horeca	55	3,0	4,9	3,7	2,5	0,9	0,9	3,4	3,4	3,3	3,3	3,6	3,6	3,5	
Vervoer en communicatie	60-64	2,7	2,7	3,3	2,7	2,7	2,7	2,8	3,0	2,9	1,9	1,3	1,6	1,9	
Financiële instellingen	65-67	3,4	4,6	5,8	3,7	3,5	3,5	3,5	3,6	3,6	3,4	2,9	2,3	3,2	
Zakelijke dienstverlening	70-74	2,5	2,6	4,8	3,1	3,1	3,1	2,9	2,9	2,9	2,7	2,7	3,0	3,2	
Openbaar bestuur	75	3,1	3,0	4,3	3,9	3,0	3,8	3,6	2,5	2,6	3,3	3,3	3,4	3,3	
Onderwijs	80	4,4	3,2	4,6	4,5	4,6	4,6	2,8	2,6	4,4	4,7	4,7	4,1	2,5	
Gezondheids- en welzijnszorg	85	4,0	3,7	5,5	4,3	4,1	4,1	4,3	4,2	4,2	3,5	3,4	2,9	2,3	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	3,4	4,0	4,4	3,5	3,3	3,3	3,5	3,2	3,0	2,9	3,0	3,1	3,2	

¹⁾ Uitkomsten tot en met 2000 op basis van de reeks 1990=100; uitkomsten vanaf 2001 op basis van de reeks 2000=100.

Tabel 2.4.4
Contractuele loonkosten per uur inclusief bijzondere beloningen

	Sbi-code ¹⁾	2002						2003*							
		juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	
1990=100															
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	140,9	141,9	141,9	141,9	141,9	141,5	140,8	144,5	144,7	144,7	144,7	144,7	144,7	
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	66	142,7	145,8	145,5	145,5	145,6	145,6	147,1	146,1	146,1	146,1	146,1	146,1	146,1	
Openbaar bestuur	75	142,5	142,8	142,8	142,8	143,2	144,1	145,0	146,2	146,2	146,3	147,7	147,7	147,7	
Onderwijs	80	144,3	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3	147,3	148,4	148,4	151,8	151,8	151,8	151,8	
Gezondheids- en welzijnszorg	85	140,8	143,9	143,7	143,7	143,7	143,7	143,8	145,6	145,6	146,0	146,0	146,1	146,1	

¹⁾ Indeling naar economische activiteit volgens de Standaard bedrijfsindeling (SBI 1993).

2.5 Verdiende lonen en loonkosten

Tabel 2.5.1
Loonkosten per arbeidsjaar naar bedrijfstak

	2001*			2002*				2003*
	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
<i>1 000 euro</i>								
Totaal	10,9	8,9	9,4	9,3	11,4	9,3	9,9	9,6
Landbouw en visserij	7,7	6,9	7,1	7,0	8,1	7,2	7,5	7,3
Delfstoffenwinning	17,1	15,3	17,1	17,4	18,0	16,3	18,3	18,4
Industrie	11,3	9,1	9,9	9,5	11,9	9,6	10,3	9,9
Energie en water	14,2	12,0	12,1	12,0	14,7	12,5	12,6	12,4
Bouwnijverheid	10,9	9,0	8,9	9,1	11,5	9,5	9,3	9,6
Handel, horeca en reparatie	8,9	7,4	7,9	7,7	9,4	7,7	8,2	7,9
Vervoer en communicatie	11,6	9,5	10,4	9,9	12,2	9,9	10,9	10,3
Financiële en zakelijke diensten	11,4	9,5	10,3	10,1	12,1	10,0	10,8	10,5
Overheid	13,8	11,1	11,5	11,3	14,2	11,4	11,9	11,6
Zorg en overige diensten	9,5	7,8	8,0	7,9	10,0	8,1	8,3	8,3
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	4,9	4,8	5,3	4,6	5,0	4,6	4,4	3,9
Landbouw en visserij	1,9	6,0	5,8	3,4	5,8	5,1	5,7	3,8
Delfstoffenwinning	5,3	6,9	8,1	4,5	5,5	6,9	6,9	5,5
Industrie	4,6	4,9	4,9	4,3	5,2	5,2	4,4	4,1
Energie en water	5,4	5,0	4,8	4,5	3,7	3,8	3,8	3,2
Bouwnijverheid	6,4	5,8	6,4	5,8	5,2	5,1	4,8	4,7
Handel, horeca en reparatie	3,4	4,4	4,9	4,7	4,9	4,0	3,8	3,4
Vervoer en communicatie	5,1	5,1	5,2	4,6	5,2	4,6	4,8	4,1
Financiële en zakelijke diensten	6,5	5,4	6,4	6,0	6,5	5,6	5,3	3,9
Overheid	5,6	5,3	5,4	3,2	3,0	3,1	3,3	2,7
Zorg en overige diensten	3,6	3,3	4,3	3,8	4,8	4,6	4,9	5,1

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

Tabel 2.5.2
Loonkosten naar bedrijfstak

	2001*			2002*				2003*
	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
<i>mld euro</i>								
Totaal	63,1	51,9	54,8	53,8	66,7	54,4	57,1	55,6
Landbouw en visserij	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,7	0,7	0,6
Delfstoffenwinning	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Industrie	10,6	8,5	9,2	8,8	11,0	8,7	9,4	8,9
Energie en water	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Bouwnijverheid	4,5	3,8	3,8	3,7	4,8	4,0	3,9	3,8
Handel, horeca en reparatie	9,9	8,2	8,6	8,5	10,4	8,5	8,9	8,7
Vervoer en communicatie	4,5	3,7	4,1	3,9	4,7	3,9	4,2	3,9
Financiële en zakelijke diensten	13,7	11,4	12,3	12,0	14,5	11,9	12,7	12,2
Overheid	10,4	8,3	8,7	8,7	11,0	8,9	9,3	9,2
Zorg en overige diensten	8,3	6,8	7,0	7,1	9,0	7,4	7,6	7,7
<i>% verandering t.o.v. hetzelfde kwartaal van voorgaand jaar</i>								
Totaal	7,3	7,1	7,5	6,0	5,8	4,9	4,3	3,3
Landbouw en visserij	5,7	9,1	9,0	6,7	7,0	4,5	5,3	4,1
Delfstoffenwinning	-0,8	2,8	6,3	4,6	7,5	6,6	5,5	3,5
Industrie	4,8	5,1	4,8	3,5	3,4	2,5	1,3	0,9
Energie en water	2,6	2,6	2,6	3,3	3,8	2,8	1,9	2,2
Bouwnijverheid	8,5	7,7	8,2	7,1	5,6	4,5	3,0	1,4
Handel, horeca en reparatie	6,1	6,8	7,1	6,2	5,7	4,4	3,9	2,6
Vervoer en communicatie	8,0	7,7	7,5	5,9	5,2	3,6	3,1	2,3
Financiële en zakelijke diensten	8,6	7,3	8,0	6,1	5,8	4,3	3,1	1,2
Overheid	8,7	8,4	8,7	6,2	6,1	6,5	6,8	6,1
Zorg en overige diensten	7,7	7,5	8,9	8,3	9,0	8,5	9,0	8,9

Bron: CBS, Arbeidsrekeningen.

2.6 Consumentenprijzen

Tabel 2.6.1

De reeksen Consumentenprijsindexcijfers zijn tijdelijk niet beschikbaar.

Zie persmededeling 'CBS verlaagt Consumentenprijsindex' in de Sociaal-economische maandstatistiek van juli 2003, pagina 8.

Tabel 2.6.2
Geharmoniseerde consumentenprijsindex (1996=100)

	2000	2001	2002	2002								2003				
				mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt.	apr.	mei*
België	106,4	109,0	110,7	111,0	110,7	109,6	111,2	111,3	111,2	111,0	111,1	110,0	112,3	112,6	112,4	112,0
Duitsland	104,2	106,2	107,6	107,7	107,6	108,0	107,8	107,6	107,5	107,1	108,3	108,2	108,8	109,0	108,7	108,4
Finland	107,0	109,8	112,0	112,5	112,3	111,9	111,9	112,4	112,7	112,3	112,3	112,5	113,5	113,9	113,8	113,7
Frankrijk	104,4	106,3	108,3	108,4	108,4	108,3	108,5	108,7	108,9	108,8	109,0	109,3	110,1	110,6	110,4	110,4
Griekenland	115,8	120,1	124,8	125,8	125,5	123,0	123,2	125,8	126,4	126,5	127,4	126,4	126,1	129,3	129,6	130,2
Ierland	111,5	116,0	121,5	121,7	121,9	121,3	122,0	122,4	122,9	123,0	123,9	123,9	125,1	126,0	126,6	126,4
Italië	108,4	110,9	113,8	113,9	114,0	113,9	113,7	114,3	114,9	115,2	115,5	115,2	114,7	116,1	117,0	117,2
Luxemburg	107,3	109,9	112,1	112,1	112,4	111,7	112,6	113,0	113,5	113,7	113,5	113,2	114,5	115,1	114,9	114,7
Nederland ¹⁾	108,2	113,8	.	118,5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Oostenrijk	104,5	106,9	108,8	108,9	108,8	108,7	109,0	108,9	109,2	109,2	109,5	109,7	109,9	110,2	110,1	109,9
Portugal	109,4	114,2	118,4	118,3	118,7	119,0	119,2	119,1	119,8	120,5	120,6	120,7	120,7	120,8	121,8	122,7
Spanje	109,7	112,8	116,8	117,3	117,3	116,5	116,9	117,3	118,4	118,6	119,0	118,5	118,7	119,6	120,6	120,5
EURO-12	106,0	108,5	110,9	111,1	111,1	111,0	111,0	111,3	111,6	111,5	112,0	111,9	112,4	113,1	113,2	113,2
Denemarken	108,3	110,7	113,4	113,5	113,6	113,2	113,4	114,1	114,4	114,3	114,3	114,5	115,3	116,2	116,2	115,9
Ver. Koninkrijk	105,6	106,9	108,3	108,4	108,4	108,1	108,4	108,7	108,9	108,9	109,3	108,6	109,0	109,4	109,7	109,7
Zweden	104,8	107,6	109,7	110,1	109,9	109,3	109,4	110,2	110,6	110,3	110,7	111,0	112,1	112,8	112,4	112,3
EURO-15	106,2	108,6	110,8	111,0	111,0	110,8	110,9	111,2	111,5	111,4	111,9	111,7	112,2	112,8	113,0	113,0
IJsland ²⁾	110,0	117,3	123,5	123,0	123,7	123,9	123,3	123,9	124,4	124,1	124,1	124,3	124,0	125,4	125,3	125,2
Noorwegen ²⁾	110,0	113,0	113,9	113,8	113,8	113,7	113,3	114,1	114,3	114,7	115,7	117,6	117,9	117,2	116,4	115,8

¹⁾ De cijfers voor Nederland zijn vanaf juni 2002 tijdelijk niet beschikbaar (zie Sociaal-economische maandstatistiek, juli 2003, pagina 8).

²⁾ De landen IJsland en Noorwegen berekenen eveneens een geharmoniseerde index volgens de uitgangspunten van de Europese Unie (EU). Deze landen zijn echter geen lid van de EU.

2.7 Consumentenvertrouwen

Tabel 2.7.1
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (oorspronkelijke cijfers)

	2002						2003						
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
Consumentenvertrouwen	-24	-27	-31	-33	-32	-30	-34	-36	-38	-38	-35	-36	-39
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-3	-2	-4	-2	1	2	-3	-3	-1	-1	4	-2	-3
zelfde maand van het afgelopen jaar	-22	-21	-31	-24	-21	-23	-32	-32	-29	-24	-18	-15	-14
Economisch klimaat	-44	-48	-52	-56	-54	-51	-58	-62	-65	-65	-56	-58	-63
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-5	-4	-4	-4	2	3	-8	-4	-2	0	9	-2	-5
zelfde maand van het afgelopen jaar	-16	-13	-52	-15	-9	-15	-40	-43	-41	-32	-25	-19	-19
Koopbereidheid	-11	-12	-17	-18	-17	-17	-18	-19	-19	-20	-20	-22	-23
Mutatie t.o.v. voorgaande maand	-2	-1	-4	-1	0,7	0,3	-1	-2	0	-1	0	-1	-1
zelfde maand van het afgelopen jaar	-26	-27	-17	-29	-28	-29	-28	-25	-21	-19	-13	-12	-12

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.2
Consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid (na verwijdering van seizoeninvloeden)

	2002						2003						
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
Consumentenvertrouwen	-26	-28	-32	-33	-30	-26	-36	-37	-38	-37	-35	-36	-40
Economisch klimaat	-45	-48	-54	-57	-50	-47	-64	-64	-65	-61	-58	-57	-64
Koopbereidheid	-13	-14	-18	-17	-16	-12	-18	-19	-20	-21	-21	-23	-24

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

Tabel 2.7.3
Houdingen en verwachtingen van consumenten t.a.v. de economische situatie in Nederland en de eigen financiële situatie

	2002						2003						
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli
Aantal respondenten	933	904	983	989	1 052	1 019	1 031	1 014	950	1 003	999	979	952
	<i>in % van het totaal</i>												
1. Economische situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	2	3	2	2	1	2	1	0	1	0	1	1	1
- verslechterd	67	70	74	81	78	75	79	83	86	85	83	85	85
Saldo	-65	-67	-72	-79	-77	-73	-78	-83	-85	-84	-82	-84	-84
2. Economische situatie komende 12 maanden													
- verbeteren	14	13	12	11	10	12	9	8	7	8	13	12	12
- verslechteren	36	41	44	44	41	41	47	50	52	54	43	43	52
Saldo	-23	-29	-32	-33	-31	-28	-39	-42	-44	-45	-30	-32	-41
3. Financiële situatie laatste 12 maanden													
- verbeterd	18	19	14	14	13	16	15	14	14	14	13	13	11
- verslechterd	30	28	31	30	31	32	33	36	33	34	39	41	36
Saldo	-12	-10	-17	-16	-18	-16	-18	-22	-19	-20	-26	-27	-25
4. Financiële situatie komende 12 maanden													
- verbeteren	18	18	16	14	17	16	15	12	15	13	14	13	11
- verslechteren	13	12	14	15	13	18	21	19	18	17	16	20	21
Saldo	5	6	2	-1	4	-2	-6	-6	-3	-4	-2	-8	-10
5. Gunstige tijd voor aankoop duurzame artikelen													
- gunstige tijd	10	9	8	7	9	10	13	9	8	7	10	12	11
- ongunstige tijd	37	42	43	43	46	42	41	38	44	44	43	42	45
Saldo	-27	-33	-35	-36	-37	-32	-29	-29	-35	-37	-34	-30	-34

Bron: CBS, Consumenten conjunctuuronderzoek.

2.8 Sociale zekerheid

Tabel 2.8.1
Ziekteverzuim exclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2001				2002				2003
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal
		%								
Totaal		5,8	5,3	5,1	5,5	5,9	5,4	5,0	5,5	5,3
Bedrijfssector										
Landbouw en visserij	01-05	3,7	3,3	3,4	3,0	4,3	3,4	3,5	4,4	2,8
Industrie en bouwnijverheid	10-45	6,4	6,0	5,6	6,3	6,6	6,0	5,5	6,3	5,9
Commerciële dienstverlening	50-74	5,0	4,6	4,6	4,8	5,1	4,8	4,5	4,9	4,8
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	7,3	6,8	6,2	6,9	7,4	6,4	5,8	6,3	6,5
Bedrijfstak										
Delfstoffenwinning	10-14	4,6	4,2	3,4	3,9	3,9	3,5	3,0	4,0	4,2
Industrie	15-37	6,9	6,4	6,0	6,8	7,1	6,3	5,8	6,6	6,4
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	7,1	5,8	5,4	5,5	6,7	5,8	5,4	5,9	6,0
Bouwnijverheid	45	5,2	5,1	4,8	5,2	5,5	5,2	4,8	5,4	4,9
Handel	50-52	4,5	4,3	4,2	4,3	4,8	4,6	4,3	4,7	4,7
Horeca	55	3,5	3,7	3,8	3,5	3,3	3,5	3,0	3,5	3,4
Vervoer en communicatie	60-64	5,7	5,2	5,1	5,8	6,1	5,6	5,1	5,5	5,3
Financiële instellingen	65-67	5,7	4,8	4,5	4,7	5,5	4,7	4,2	4,8	4,5
Zakelijke dienstverlening	70-74	5,6	5,0	5,0	5,4	5,5	5,1	4,7	5,2	5,0
Gezondheids- en welzijnszorg	85	8,2	7,6	6,8	7,5	8,0	6,9	6,3	6,8	7,0
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	4,7	4,7	4,1	5,1	5,0	4,7	4,2	4,4	4,9
Bedrijfsklasse										
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	6,3	5,7	5,2	6,0	6,2	5,4	4,9	5,6	5,4
Grafische industrie	22	6,2	5,5	4,7	5,7	5,9	5,3	5,1	5,6	5,7
Aardolie- en chemische industrie	23-25	6,0	5,8	5,0	5,7	6,0	5,3	5,0	5,4	5,2
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	6,1	5,5	5,2	5,9	6,1	5,3	4,7	5,5	5,3
Rest industrie ¹⁾		9,1	8,9	8,6	9,3	9,8	9,1	8,4	9,7	9,3
Autohandel en -reparatie	50	4,1	3,8	4,0	3,9	3,8	3,5	3,2	4,0	3,6
Groothandel	51	4,5	4,3	4,2	4,5	4,6	4,4	4,1	4,4	4,4
Detailhandel	52	4,6	4,4	4,3	4,2	5,1	5,0	4,7	5,0	5,0
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,1	4,7	4,3	4,9	5,5	5,7	4,7	5,4	5,0
Rest vervoer en communicatie	61-64	6,2	5,6	5,8	6,5	6,7	5,5	5,6	5,6	5,5
Schoonmaakbedrijven	747	7,2	7,0	6,8	7,5	6,7	6,8	7,0	6,7	6,5
Rest zakelijke dienstverlening		5,3	4,6	4,7	5,0	5,3	4,8	4,3	5,0	4,8
Ziekenhuizen	8511	8,1	7,1	6,3	6,9	7,2	5,9	5,4	6,2	6,3
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	8,9	8,3	7,4	8,1	8,6	7,5	6,6	7,3	7,6
Rest gezondheids- en welzijnszorg		7,6	7,1	6,7	7,2	7,9	7,0	6,5	6,6	6,9
Bedrijfsgrootte										
Bedrijven met 1- 9 werknemers		2,6	2,8	3,2	3,0	2,5	3,5	3,2	3,3	2,7
Bedrijven met 10-99 werknemers		5,0	4,7	4,4	4,8	4,9	4,4	4,1	4,6	4,4
Bedrijven met 100 werknemers en meer		7,8	7,1	6,6	7,1	7,5	6,5	6,0	6,5	6,6
Verzekeringsvorm										
Volledig eigen-risicodragers		6,9	6,4	5,9	6,5	6,8	6,0	5,5	6,0	6,0
Gedeeltelijk herverzekerd		5,3	4,8	4,6	4,8	5,0	4,6	4,3	4,7	4,4
Volledig herverzekerd		4,2	3,9	4,0	4,1	4,3	4,5	4,1	4,6	4,1

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, Kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.2
Ziekteverzuim inclusief verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof (exclusief overheid)

	SBI- code	2001				2002				2003	
		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1e kwartaal	
		%									
Totaal		6,4	6,0	5,7	6,1	6,5	6,0	5,6	6,1	6,0	
Bedrijfssector											
Landbouw en visserij	01-05	4,0	3,9	3,7	3,1	4,6	3,6	3,8	4,6	2,9	
Industrie en bouwnijverheid	10-45	6,6	6,2	5,8	6,5	6,8	6,2	5,7	6,5	6,2	
Commerciële dienstverlening	50-74	5,6	5,2	5,1	5,4	5,8	5,4	5,0	5,6	5,4	
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	8,5	8,0	7,3	8,0	8,5	7,5	7,0	7,4	7,6	
Bedrijfstak											
Delfstoffenwinning	10-14	4,7	4,3	3,5	4,0	4,1	3,7	3,2	4,2	4,4	
Industrie	15-37	7,2	6,7	6,3	7,1	7,4	6,6	6,1	6,9	6,7	
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	7,3	6,0	5,6	5,6	7,0	6,0	5,5	6,1	6,2	
Bouwnijverheid	45	5,4	5,2	4,9	5,3	5,6	5,3	4,9	5,5	5,0	
Handel	50-52	5,0	4,8	4,7	4,8	5,3	5,1	4,9	5,3	5,2	
Horeca	55	3,9	4,1	4,1	3,9	3,6	3,8	3,3	3,8	3,8	
Vervoer en communicatie	60-64	6,1	5,6	5,4	6,2	6,5	6,0	5,5	5,9	5,7	
Financiële instellingen	65-67	6,5	5,6	5,3	5,5	6,4	5,7	5,2	5,7	5,2	
Zakelijke dienstverlening	70-74	6,3	5,6	5,6	6,0	6,3	5,7	5,4	6,1	5,8	
Gezondheids- en welzijnszorg	85	9,6	9,1	8,2	8,8	9,4	8,3	7,7	8,1	8,2	
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	5,2	5,2	4,7	5,4	5,4	5,1	4,7	4,8	5,4	
Bedrijfsklasse											
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	6,8	6,1	5,7	6,5	6,5	5,8	5,3	6,0	5,9	
Grafische industrie	22	6,8	6,1	5,3	6,4	6,3	5,7	5,6	6,1	6,2	
Aardolie- en chemische industrie	23-25	6,4	6,2	5,3	6,0	6,3	5,7	5,4	5,7	5,5	
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	6,3	5,7	5,4	6,1	6,3	5,5	4,9	5,6	5,5	
Rest industrie ¹⁾		9,4	9,2	8,9	9,6	10,2	9,4	8,7	10,0	9,6	
Autohandel en -reparatie	50	4,3	4,0	4,2	4,1	4,1	3,7	3,4	4,1	3,7	
Groothandel	51	4,8	4,7	4,6	4,9	5,0	4,7	4,5	4,8	4,8	
Detailhandel	52	5,3	5,1	4,9	4,9	5,8	5,7	5,4	5,8	5,7	
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	5,3	4,9	4,5	5,3	5,6	5,9	4,8	5,6	5,2	
Rest vervoer en communicatie	61-64	6,8	6,2	6,4	7,1	7,3	6,0	6,2	6,1	6,0	
Schoonmaakbedrijven	747	7,8	7,7	7,5	8,1	7,5	7,4	7,5	7,3	7,1	
Rest zakelijke dienstverlening		6,0	5,3	5,3	5,6	6,1	5,5	5,1	6,0	5,6	
Ziekenhuizen	8511	9,7	8,7	7,8	8,5	8,6	7,4	7,0	7,7	7,6	
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	10,4	10,0	8,9	9,5	10,1	9,1	8,1	8,8	8,9	
Rest gezondheids- en welzijnszorg		8,9	8,5	7,8	8,3	9,1	8,1	7,7	7,7	8,0	
Bedrijfsgrootte											
Bedrijven met 1- 9 werknemers		3,0	3,3	3,5	3,3	2,6	3,6	3,4	3,5	2,9	
Bedrijven met 10-99 werknemers		5,4	5,2	4,8	5,2	5,3	4,8	4,5	5,0	4,7	
Bedrijven met 100 werknemers en meer		8,6	7,9	7,4	7,9	8,4	7,3	6,8	7,4	7,4	
Verzekeringsvorm											
Volledig eigen-risicodragers		7,6	7,1	6,6	7,3	7,6	6,7	6,3	6,8	6,7	
Gedeeltelijk herverzekerd		5,8	5,3	5,1	5,2	5,4	5,0	4,7	5,2	4,9	
Volledig herverzekerd		4,7	4,4	4,4	4,5	4,7	4,9	4,5	5,1	4,5	

¹⁾ Inclusief sociale werkvoorziening.

Bron: CBS, Kwartaalonderzoek ziekteverzuim.

Tabel 2.8.3
Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet ¹⁾

	2001	2002				2003		
	dec.	jan.	febr.	maart	dec.	jan.	febr.	maart
	<i>x 1 000</i>							
Totaal ²⁾	166,0	177,1	180,8	179,6	204,0	221,3	232,5	237,6
Geslacht								
Man	94,1	102,3	105,3	103,9	119,9	132,6	140,1	142,1
Vrouw	71,9	74,8	75,5	75,7	84,0	88,7	92,4	95,4
Leeftijd								
15-24 jaar	6,8	8,3	8,9	8,9	10,7	13,1	14,9	15,7
25-34 jaar	30,0	33,8	35,0	35,0	43,2	48,2	51,7	53,4
35-44 jaar	34,1	37,3	38,6	38,4	47,3	52,2	55,1	56,4
45-54 jaar	33,0	35,4	36,0	35,6	41,4	45,1	47,2	48,2
55-64 jaar	62,1	62,1	62,1	61,6	61,3	62,6	63,4	63,7
Provincie								
Groningen	7,7	8,7	9,1	8,7	9,3	10,2	10,8	10,7
Friesland	8,8	9,9	10,5	10,2	10,6	12,5	13,2	13,0
Drenthe	6,6	7,5	7,5	7,2	7,9	9,2	9,6	9,6
Overijssel	10,4	11,3	11,4	11,2	12,9	14,4	15,3	15,7
Flevoland	3,1	3,2	3,3	3,3	4,1	4,3	4,6	4,9
Gelderland	18,0	19,0	19,6	19,6	22,0	24,2	25,5	26,2
Utrecht	8,8	9,2	9,3	9,4	11,8	12,4	13,0	13,4
Noord-Holland	23,3	23,9	24,1	24,3	28,5	29,7	31,3	32,4
Zuid-Holland	32,8	34,4	34,9	34,9	39,4	41,6	43,2	44,4
Zeeland	4,0	4,3	4,3	4,4	4,2	4,6	5,0	5,1
Noord-Brabant	26,9	29,0	29,6	29,3	33,4	36,9	38,7	39,5
Limburg	14,8	15,7	16,3	16,2	18,7	20,0	20,9	21,3

¹⁾ Niet-beëindigde WW-uitkeringen aan het eind van de verslagperiode.

²⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Sociale Zekerheidsstatistieken.

Tabel 2.8.4
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ultimo de verslagperiode

	2002				2003			
	januari	februari	maart	april	januari	februari	maart	april
	<i>x 1 000</i>							
Totaal¹⁾	981,5	983,7	985,1	986,3	992,9	992,5	991,8	990,0
Geslacht								
Man	552,1	552,2	552,1	551,8	549,2	548,5	547,8	546,3
Vrouw	429,4	431,5	432,9	434,5	443,6	444,0	444,0	443,6
Leeftijd								
15–24 jaar	31,9	32,1	32,2	32,4	33,1	33,2	33,2	33,3
25–34 jaar	104,9	105,2	105,3	105,1	104,7	104,4	103,9	103,3
35–44 jaar	179,7	180,3	180,4	180,6	181,8	181,8	181,6	181,1
45–54 jaar	289,8	289,7	289,5	289,2	286,0	285,3	284,7	283,7
55–64 jaar	374,1	375,3	376,5	377,7	386,2	386,4	387,2	387,4
Regio								
Groningen	36,6	36,6	36,7	36,7	36,8	36,9	36,8	36,6
Friesland	37,1	37,1	37,2	37,2	37,0	37,0	36,9	36,8
Drenthe	32,4	32,5	32,5	32,5	32,3	32,3	32,3	32,3
Overijssel	69,2	69,4	69,6	69,7	70,2	70,3	70,3	70,1
Flevoland	20,2	20,3	20,4	20,5	21,1	21,1	21,2	21,2
Gelderland	114,6	114,9	115,1	115,2	115,9	115,9	115,9	115,6
Utrecht	66,0	66,2	66,3	66,4	67,1	67,1	67,8	67,7
Noord-Holland	169,9	170,3	170,3	170,4	171,4	171,2	171,4	171,2
Zuid-Holland	163,7	164,1	164,4	164,6	165,5	165,5	165,1	164,8
Zeeland	18,7	18,8	18,9	18,9	19,1	19,1	19,1	19,1
Noord-Brabant	141,1	141,5	141,7	142,0	142,9	143,0	143,0	142,6
Limburg	85,7	85,8	86,0	86,1	86,7	86,7	86,7	86,5
Buitenland	21,0	21,0	20,7	20,8	21,2	20,5	20,8	20,8
Mate van arbeidsongeschiktheid								
Gedeeltelijk (15% –< 80%)	276,2	277,4	278,2	278,9	284,8	284,6	284,7	284,3
Volledig (80 – 100%)	704,8	705,9	706,4	706,9	707,6	707,4	706,7	705,3
Arbeidsongeschiktheidsregeling								
WAO	794,3	796,1	797,1	798,1	801,7	800,9	799,9	797,9
WAZ	56,6	56,7	56,7	56,7	56,8	56,8	56,8	56,7
Wajong	130,7	131,0	131,3	131,5	134,5	134,8	135,1	135,4

¹⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Sociale zekerheidsstatistiek.

Tabel 2.8.5
Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet ¹⁾

	2001				2002			
	september	oktober	november	december	september	oktober	november	december
	<i>x 1000</i>							
Totaal ²⁾	322,8	322,5	321,9	322,1	317,2	317,6	318,4	320,1
Geslacht								
Man	133,4	133,7	133,9	134,4	132,1	132,8	133,5	134,9
Vrouw	189,3	188,8	188,0	187,6	185,1	184,9	184,9	185,2
Leeftijd								
15-24 jaar	25,3	25,6	25,7	26,0	26,5	27,0	27,5	28,2
25-34 jaar	72,9	72,7	72,5	72,4	69,9	69,9	70,2	70,6
35-44 jaar	88,0	87,7	87,4	87,3	85,2	85,0	85,0	85,4
45-54 jaar	73,0	72,7	72,4	72,3	70,6	70,7	70,6	70,7
55-64 jaar	63,6	63,8	63,9	64,0	64,9	65,0	65,1	65,3
Duur van de uitkering								
Korter dan 1 jaar	63,3	64,1	64,6	64,7	66,5	67,2	68,4	69,5
1 jaar en langer	259,5	258,4	257,3	257,4	250,8	250,4	250,0	250,6
Leefvorm								
Alleenstaand	175,4	175,6	175,5	175,9	174,1	174,7	175,4	176,6
Alleenstaande ouder	93,6	93,2	92,8	92,5	91,7	91,3	91,3	91,4
(Echt)paar	53,0	53,0	52,9	53,0	50,9	51,0	51,2	51,5
Anders	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6

¹⁾ Niet-beëindigde Abw-uitkeringen aan het eind van de verslagmaand aan thuiswonenden jonger dan 65 jaar.

²⁾ Inclusief onbekend.

Bron: CBS, Bijstandskennmerkenstatistiek.

2.9 Vakverenigingen

Tabel 2.9
Leden van de vakcentrales

	2002				2003	
	1 januari	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	1 april
	<i>x 1 000</i>					
Totaal ¹⁾	1 781,3	1 785,7	1 787,3	1 777,5	1 750,9	1 755,6
Federatie Nederlandse Vakbeweging	1 230,0	1 231,4	1 233,4	1 226,0	1 225,8	1 231,4
Christelijk Nationaal Vakverbond	351,4	354,4	354,9	355,2	355,5	355,5
Unie mhp	199,9	199,9	199,0	196,3	169,7	168,8

¹⁾ Betreft ledentallen van vakverenigingen aangesloten bij de FNV, het CNV en de Unie mhp.

Bron: CBS, Statistiek van de Vakbeweging, Kwartaalenquête.

3. *Technische toelichtingen*

3. Technische toelichtingen

Arbeidsrekeningen

Banen en arbeidvolume van werknemers, loonkosten (tabel 2.1.3, 2.1.4, 2.5.1, 2.5.2)

De Arbeidsrekeningen vormen een geïntegreerd stelsel van gegevens over de arbeidsmarkt. Gegevens uit allerlei bronnen worden in een statistisch integratieproces samengebracht om tot zo nauwkeurig mogelijke ramingen van arbeidsmarktgegevens te komen. Belangrijke bronnen voor de Arbeidsrekeningen zijn de jaar- en kwartaalcijfers uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen, de Enquête Beroepsbevolking en de Statistiek Verloonde dagen en Loonsommen van het CBS. Voor het samenstellen van de kwartaalgegevens over werkgelegenheid en lonen is vooral gebruik gemaakt van de uitkomsten uit de Enquête Werkgelegenheid en Lonen. Dit onderzoek meet elk kwartaal het aantal banen en de loonsommen van werknemers, op basis van een steekproef bij bedrijven en instellingen.

De hier gepubliceerde gegevens over banen, arbeidvolume en loonkosten hebben uitsluitend betrekking op werknemers.

Werknemers zijn personen die arbeid verrichten in loondienst. Als werknemer worden alle ingezet en niet-ingezet personen beschouwd, die in dienstbetrekking werkzaam zijn (inbegrepen directeuren van NV's en BV's; hun salarissen zijn ook in de loonkosten begrepen).

Een *baan* is een arbeidsplaats die bezet wordt door een werknemer. Met het aantal banen wordt bedoeld het gemiddelde aantal banen in een kwartaal (of in een jaar). Omdat één persoon meerdere banen kan hebben is het aantal banen gelijk of groter dan het aantal werknemers.

Het opgetelde aantal arbeidsuren van alle werknemers (in een kwartaal) wordt het *arbeidvolume* genoemd. Het arbeidvolume wordt hier uitgedrukt in arbeidsjaren: dat wordt berekend door alle (voltijd-, deeltijd- en flexibele) banen in een jaar om te rekenen naar voltijdbanen of voltijdequivalenten. Het voltijdequivalent van een baan wordt bepaald door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur, die bij die baan behoort, te delen door de overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur die bij een voltijdbaan (in de bedrijfstak) behoort. Zo leveren twee halve banen samen één arbeidsjaar op.

De *loonkosten* geven de kosten van de werkgever weer die direct samenhangen met het inzetten van werknemers in het productieproces. Het begrip loonkosten bestaat uit de volgende elementen: lonen en salarissen (inclusief de ingehouden loonbelasting en sociale premies), bijzondere beloningen (zoals vakantietoeslag), loon in natura, onkostenvergoedingen in verband met de dienstbetrekking (zoals kosten woon-werkverkeer) en sociale premies ten laste van de werkgever (betalingen en afdrachten in het kader van de wettelijke en contractuele sociale zekerheid).

Relatie tussen de P-serie bedrijfstakindeling van Nationale rekeningen en SBI 1993

Nationale rekeningen, P-serie	Sbi-code
Landbouw en visserij	01-05
Delfstoffenwinning	10-14
Industrie	15-37
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41
Bouwnijverheid	45
Handel, horeca en reparatie	50-52, 55
Vervoer en communicatie	60-64
Financiële en zakelijke dienstverlening	65-74
Overheid (exclusief overig onderwijs)	75, 80 (exclusief sbi 804)
Zorg en dienstverlening (inclusief overig onderwijs)	85, 90-95 (inclusief sbi 804)

De gegevens worden niet voor seizoen gecorrigeerd. Om deze reden worden alleen jaar-op-jaarmutaties van dezelfde kwartalen gepubliceerd.

Wat betreft de gegevens over arbeidvolume en de loonkosten sluiten de Arbeidsrekeningen en de Nationale rekeningen op elkaar aan. Het begrip 'loonkosten' in de Arbeidsrekeningen komt overeen met het begrip 'beloning van werknemers' in de Nationale rekeningen - 'beloning' heeft daar betrekking op de vergoeding voor geleverde arbeid.

Cao-lonen

(tabel 2.4.1-2.4.4)

Uit de statistiek Indexcijfers van cao-lonen komen elke maand cijfers beschikbaar over de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling zoals deze geldt voor werknemers met een voltijdbaan. Deze cijfers hebben betrekking op de loon- en arbeidsduurgegevens zoals die staan vermeld in collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's). Elke maand worden uitkomsten gepubliceerd over de ontwikkeling van:

- cao-lonen (bruto lonen);
- contractuele loonkosten;
- contractuele jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers.

De uitkomsten worden gepubliceerd in de vorm van indexcijfers, waarbij 2000 op 100 is gesteld (voor de reeks contractuele loonkosten is 1990 nog het basisjaar). Behalve indexcijfers worden ook jaarmutaties gepubliceerd. Dit is de procentuele ontwikkeling van het loon of de arbeidsduur ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De jaarmutaties worden berekend uit de gepubliceerde indexcijfers.

Met de *indexcijfers van cao-lonen* wordt de ontwikkeling van de bruto lonen weergegeven waarop werknemers bij een normale voltijdarbidsduur onvoorwaardelijk recht hebben. Er worden dus geen gerealiseerde bedragen waargenomen; alleen afspraken met betrekking tot de schaallonen en bindend voorgeschreven toeslagen komen in de ontwikkeling van het cao-loon tot uitdrukking.

Het cao-loon inclusief bijzondere beloningen omvat de volgende elementen:

- het bruto loon voor normale arbeidstijd van voltijdwerknemers;
- alle bindend voorgeschreven, regelmatig betaalde toeslagen;
- alle bindend voorgeschreven bijzondere (niet maandelijks) beloningen, zoals de vakantietoeslag of de eindejaarsuitkering.

Uitgesloten zijn toeslagen die in de cao's voorwaardelijk zijn gesteld, zoals een leeftijdstoelag of een toeslag voor ploegendienst, en individuele loonstijgingen. Gepubliceerd worden uitkomsten over de ontwikkeling van zowel het cao-loon inclusief bijzondere beloningen als het cao-loon exclusief bijzondere beloningen, en zowel het cao-loon per maand als het cao-loon per uur. De brutering van de overhevelingstoelag (vanaf januari 2001) is zodanig in de indexcijfers verwerkt, dat de brutering niet leidt tot loonmutaties, voorzover niet van de wettelijke bruteringsregeling (verhoging van het loon met 1,9 procent met een maximum van 791,85 euro per jaar) is afgeweken.

De *contractuele loonkosten* (reeks 1990=100) omvatten naast het bovenvermelde cao-loon inclusief bijzondere beloningen:

- alle wettelijk voorgeschreven sociale lasten (premies voor WAO, WW, wachtgeld en ZFW, uitgezonderd premie ZW) en (t/m 2000) de overhevelingstoelag;
- alle contractueel aangegane, bindend voorgeschreven sociale lasten (premies voor VUT, (pre)pensioen, bovenwettelijke verzekering voor arbeidsongeschiktheid e.d. en sociale en bedrijfstakfondsen).

De *contractuele arbeidsduur* is de in de cao's overeengekomen jaarlijkse arbeidsduur van voltijdwerknemers.

Om een goed beeld van de contractuele loon- en arbeidsduurontwikkeling te krijgen, is het niet nodig de gegevens van alle cao's te verwerken. Bij de reeks 2000=100 worden de gegevens van ruim 250 cao's gevolgd, waaronder alle cao's die voor minstens 2 500 werknemers gelden. Ongeveer 95 procent van alle cao-werknemers in Nederland valt onder de cao's die in de statistiek zijn opgenomen. Overigens gelden cao's niet voor alle werknemers; ongeveer acht van de tien werknemers vallen onder de werkingsfeer van een cao. Bij de statistiek worden alleen de gegevens van voltijdwerknemers gevolgd. Aangenomen wordt dat deze gegevens naar rato gelden voor deeltijdwerknemers. In 2000 hadden zes van de tien werknemers een voltijdbaan. De uitkomsten zijn opgehoogd tot het totaal van alle werknemers, werkzaam bij bedrijven en instellingen, met uitzondering van de bedrijfstaking personeel in dienst van huishoudens en internationale gemeenschapsorganen.

Als een indexcijfer gepubliceerd wordt, zijn daarin alle cao's verwerkt waarvan op dat moment de cijfers bekend zijn. Cao's waarvan de looptijd verstreken is, en waarvoor nog geen nieuwe cao is overeengekomen, tellen niet mee vanaf de maand dat de nieuwe cao had moeten ingaan. Uit het percentage afgesloten cao's blijkt op hoeveel procent van de cao's de uitkomsten berusten, rekening houdend met de omvang van de cao's. Cao's kunnen ook met terugwerkende kracht worden afgesloten. Elke erop volgende maand worden daarom de indexcijfers opnieuw samengesteld en gepubliceerd, net zolang tot dat alle cao's zijn afgesloten, en de indexcijfers definitief zijn.

Bij de gepubliceerde uitkomsten worden drie *cao-sectoren* onderscheiden: particuliere bedrijven, gesubsidieerde sector en overheid. De cao-sector overheid omvat alle publiekrechtelijke bedrijven, zoals rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en het openbaar onderwijs. Daarnaast behoren de politie, het regulier bijzonder onderwijs en de academische ziekenhuizen tot de overheid. De gesubsidieerde sector omvat de privaatrechtelijke bedrijven die door subsidie of via wettelijk vastgestelde bijdragen worden gefinancierd, voorzover zij niet tot de overheid behoren. Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnzorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen. Alle overige privaatrechtelijke bedrijven worden tot de cao-sector particuliere bedrijven gerekend.

Eens in de tien jaar worden de basisgegevens voor de reeksen met cao-gegevens opnieuw vastgesteld. Bij de basisverlegging wordt de samenstelling van de statistiek vernieuwd, en worden de basisgegevens geactualiseerd, waarbij nu wordt uitgegaan van de situatie in 2000. Hierdoor geven de uitkomsten van de nieuwe reeks een beter beeld van de werkelijkheid, dan de uitkomsten van de oude reeks, die 1990 als uitgangspunt had. Vanaf juli 2003 is overgeschakeld op de reeks 2000=100 (met uitkomsten vanaf januari 2000). Uitkomsten over de ontwikkeling van de contractuele loonkosten voor de reeks 2000=100 zullen pas later gepubliceerd worden. De publicatie over de contractuele loonkosten 1990=100 wordt zolang voortgezet.

Een uitgebreidere beschrijving van de statistiek is opgenomen in de Sociaal-economische maandstatistiek van juli 2003.

Consumentenprijsindex

(tabel 2.6.1-2.6.2)

Maandelijks berekent en publiceert het CBS de consumentenprijsindex (CPI). De CPI geeft de prijsontwikkeling weer van goederen en diensten die huishoudens aanschaffen voor consumptie. De CPI is een belangrijke maatstaf voor de inflatie en

wordt veel gebruikt door het bedrijfsleven en de overheid, onder andere bij loononderhandelingen, de indexering van huren en lijfrenten en voor de aanpassing van belastingtabellen.

De inflatie wordt gemeten als de procentuele stijging van de CPI in een bepaalde periode ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar.

De CPI geeft de prijsontwikkeling weer van goederen en diensten die het gemiddelde huishouden in Nederland in een basisjaar heeft aangeschaft voor consumptie. Dit pakket goederen en diensten wordt ook wel het (boodschappen)mandje genoemd. Tot dit mandje behoren onder andere de dagelijkse boodschappen, uitgaven voor duurzame consumptiegoederen zoals wasmachines en auto's, huur, school- en collegegeld en consumptiegebonden belastingen zoals onroerendezaakbelasting en motorrijtuigenbelasting. Niet alle uitgaven tellen mee bij de berekening van de CPI. De inkomstenbelasting, sociale premies en uitgaven voor verzekerde medische zorg zijn daar voorbeelden van.

Wanneer de eigenschappen van een artikel uit het boodschappenmandje wijzigen of het artikel niet meer in de winkel verkrijgbaar is, wordt de prijsontwikkeling van een vergelijkbaar artikel gevolgd. Zo'n vervangend product verschilt vaak in kwaliteit. Om dan toch een juist prijsindexcijfer te bepalen wordt voor dit kwaliteitsverschil gecorrigeerd. Zo wordt alleen de "zuivere" prijsstijging gemeten.

Basisjaar

De CPI geeft het prijsniveau weer van het mandje ten opzichte van de gemiddelde prijs in een bepaald jaar: het zogenoemde basisjaar. Vanaf 2003 is dat basisjaar 2000.

De uitgaven van huishoudens kunnen in de loop van de tijd veranderen, bijvoorbeeld doordat er nieuwe producten op de markt komen of omdat de samenstelling van de bevolking anders wordt. Ook een verandering in het welvaartsniveau kan een ander aankooppatroon tot gevolg hebben. Wanneer het mandje van de CPI niet meer aansluit bij het bestedingspatroon van de consument, kiest het CBS een recenter basisjaar. Dat heet een basisverlegging. In het verleden werd om de 5 jaar een nieuw basisjaar gekozen. Om sneller wijzigingen in het consumptiepatroon van de consumenten in de CPI tot uitdrukking te brengen, wordt vanaf 2004 overgegaan op een jaarlijkse basisverlegging. Dit houdt een belangrijke kwaliteitsverbetering van de CPI in.

Referentiejaar

In 2003 heeft de aanduiding 2000=100 nog twee betekenissen. Het geeft aan dat het indexcijfer betrekking heeft op het boodschappenmandje van 2000 en dat het prijsniveau van dat jaar uitgangspunt is voor de berekening van het indexcijfer.

Vanaf 2004 is alleen de tweede betekenis nog van toepassing.

Voorbeeld:

Als het CBS bijvoorbeeld in 2002 het consumentenprijsindexcijfer 105 publiceert met als basisjaar 2000, dan betekent dit dat men voor het pakket goederen en diensten in 2002 5 procent duurder uit is dan in 2000.

Met ingang van januari 2003 worden de prijzen vergeleken met het niveau van het jaar 2000. Het referentiejaar van de reeks is dan 2000. Dit wordt weergegeven met de toevoeging 2000=100.

Vanaf 2004 wordt het mandje elk jaar geactualiseerd. Voor de berekening van het indexcijfer blijft echter het jaar 2000 het referentiejaar.

Vanaf 2004 zal het CBS een geschakelde CPI-reeks publiceren met als referentiejaar 2000. Deze geschakelde reeks wordt opgebouwd uit deelreeksen die zijn gebaseerd op verschillende mandjes. Voor het berekenen van het inflatiecijfer heeft dit geen gevolgen. Het samenstellen van deelindexcijfers van bepaalde artikelgroepen wordt hierdoor echter iets lastiger vanaf 2004. Op aanvraag verleent het CBS hierbij ondersteuning.

Geharmoniseerde Consumentenprijsindex

Het CBS stelt sinds maart 1997, naast de nationale consumentenprijsindex, ten behoeve van de Europese Unie (EU) ook de geharmoniseerde consumentenprijsindex van Nederland samen. De

geharmoniseerde index dient voor vergelijkingen binnen de Europese Unie, maar is minder geschikt om de nationale inflatie weer te geven. De consumentenprijsindex voor de monetaire unie (EURO-12, CPIMU) geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer in de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie, ofwel de Eurozone. Tot december 2000 waren dat 11 lidstaten. Vanaf januari 2001 heeft de CPIMU betrekking op de Eurozone inclusief het nieuw toegetreden Griekenland.

De EURO-15 geeft de gemiddelde prijsontwikkeling weer van de 15 lidstaten van de Europese Unie.

Geharmoniseerde index versus nationale consumentenprijsindex

Het belangrijkste verschil tussen de geharmoniseerde index en de nationale consumentenprijsindex betreft de consumptiepakketten waarop zij betrekking hebben. Wonen in een eigen huis (huurwaarde), consumptiegebonden belastingen (onroerendezaakbelasting, motorrijtuigenbelasting e.d.) en contributies aan sportverenigingen, maatschappelijke organisaties e.d. worden bijvoorbeeld wel meegenomen in de nationale index, maar niet in de geharmoniseerde. Anderzijds is bij de geharmoniseerde index een groter deel van de kosten van de gezondheidszorg inbegrepen dan in de nationale index. Een ander verschil tussen beide indices is dat in de nationale index de prijsstijgingen van de particuliere consumptie van Nederlanders in het buitenland wordt meegenomen. Daarentegen weegt in de geharmoniseerde index de particuliere consumptie van buitenlanders in Nederland mee.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2000.

Met ingang van januari 2000 is de dekking van de geharmoniseerde index uitgebreid. Daarbij is zowel het inbegrepen pakket goederen en diensten uitgebreid als de bevolking waarop de index betrekking heeft.

De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Afvalstoffenheffing en rioolrecht;
- Een deel van de gezondheidszorg. Inbegrepen waren al een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven. Daaraan zijn toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar zijn vergoed. Niet inbegrepen zijn echter ziekenhuisdiensten. Ook is niet inbegrepen de medische consumptie van personen welke onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn, en welke door het ziekenfonds wordt betaald;
- Collegegelden en lesgelden;
- Eigen bijdragen aan de kinderopvang in crèches en dergelijke;
- Diensten van de ziektekostenverzekeraars;
- Schadeverzekeringen, maar geen levensverzekeringen.

De geharmoniseerde consumentenprijsindex heeft tot december betrekking gehad op de consumptie van Nederlandse ingezetenen binnen Nederland. Uitgesloten was de consumptie van bewoners van institutionele huishoudens. Ook consumptie in het buitenland is in de berekening uitgesloten. De dekking van de geharmoniseerde index is op twee punten uitgebreid:

- De consumptieve uitgaven van niet-ingezetenen, welke binnen Nederland worden gedaan, worden meegenomen. Bijvoorbeeld uitgaven van buitenlandse toeristen in Nederlandse hotels;
- De consumptieve uitgaven van bewoners van instellingen en tehuizen. Het gaat hierbij niet om de kosten van bijvoorbeeld de zorg die een bejaardentehuis aan de bewoners biedt, maar om de persoonlijke uitgaven voor goederen en diensten die niet door het tehuis worden verstrekt.

Wijzigingen in de geharmoniseerde index vanaf januari 2001

Per januari 2001 wordt de dekking van de geharmoniseerde index weer verder uitgebreid. De volgende artikelen zijn toegevoegd:

- Een deel van de gezondheidszorg, namelijk ziekenhuisdiensten. Een aantal niet onder een verzekering vallende uitgaven in verband met ziekte was al vanaf de start van de geharmoniseerde index daarbij inbegrepen. In januari 2000 zijn daar aan toegevoegd medische artikelen en diensten, welke zijn geconsumeerd door particulier verzekerden, ook als deze door de particuliere verzekeraar worden vergoed. Niet inbegrepen waren echter ziekenhuisdiensten. Deze zijn nu toegevoegd. De medische consumptie van mensen die onder de Ziekenfondswet verzekerd zijn en welke door het ziekenfonds wordt betaald, is niet inbegrepen in de geharmoniseerde index;
- Sociale bescherming. Hieronder worden verstaan allerlei soorten zorg voor ouderen, gehandicapten, kinderen en andere groepen. Meer concreet omvat het de eigen bijdragen die deze groepen betalen voor het verkrijgen van deze zorg, zoals ouderbijdragen voor kinderopvang, eigen bijdragen in de thuiszorg, en ook de eigen bijdragen die worden betaald door bewoners van verzorgingshuizen, verpleeghuizen en andere intramuraal zorg.

Consumentenvertrouwen

Toelichting tabel 2.7.1-2.7.3

Consumenten Conjunctuur Onderzoek (CCO), juli 2003

In opdracht van de Europese Commissie houdt het Centraal Bureau voor de Statistiek sinds 1972 regelmatig conjunctuurenquêtes onder consumenten. Hoofddoel van deze enquêtes is het verschaffen van actuele informatie over consumentenvertrouwen en consumentenverwachtingen met betrekking tot de algemene economische ontwikkeling en de financiële situatie van het eigen huishouden. Vanaf april 1986 vinden deze conjunctuurenquêtes maandelijks plaats.

De steekproef in juli 2003 omvatte 1 469 telefoonnummers, waarbij 952 maal respons is verkregen. De totale non-respons bedroeg in juli 35 procent.

De indicator van het consumentenvertrouwen geeft aan in hoeverre dat consumenten vinden dat het economisch gezien beter of slechter gaat en wordt bepaald op basis van de mening van de consument over het algemene economische klimaat en over de eigen financiële situatie. Maandelijks worden hierover in het CCO vijf vragen gesteld aan ongeveer duizend personen. Daarnaast bevat het CCO onder andere vragen over de verwachtingen voor de werkloosheid, de inflatie en over het spaargedrag en aankoopplannen van huishoudens.

De ondervraagden kunnen vinden dat het beter gaat (de 'optimisten'), dat het slechter gaat (de 'pessimisten') of dat de situatie gelijk blijft. Als er evenveel optimistische als pessimistische consumenten zijn, heeft het consumentenvertrouwen de waarde nul. Een waarde van tien betekent dat de optimisten een meerderheid van tien procent hebben ten opzichte van de pessimisten.

Twee van de vragen gaan over de economische situatie in het algemeen. Het CBS berekent uit de antwoorden hierop de indicator van het economisch klimaat. De overige drie vragen gaan over de financiële situatie van het eigen huishouden. Daaronder is ook de vraag of de tijd gunstig is voor aankopen van duurzame goederen. De antwoorden op deze drie vragen worden samengevat in de indicator van de koopbereidheid.

Het CBS berekent ook tijdreeksen van het consumentenvertrouwen, economisch klimaat en koopbereidheid na verwijdering van seizoeninvloeden. De berekening van de seizoeninvloeden wordt eenmaal per jaar geactualiseerd. Dat is in januari 2003 gebeurd op basis van de cijfers tot en met december 2002. Daardoor zijn de seizoengecorrigeerde cijfers vanaf 2000 tot en met 2002 bijgesteld, en zijn geringe afwijkingen met eerder gepubliceerde uitkomsten mogelijk.

Economische activiteit

De verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid.

Zie ook *Standaard bedrijfsindeling*.

Geregistreerde werkloosheid

(tabel 2.3.3-2.3.6)

Het CBS stelt sinds 1988 gegevens samen over de geregistreerde werkloosheid. De toegepaste methode staat beschreven in het artikel 'Hoe telt het CBS het aantal geregistreerde werklozen'. Dit artikel is opgenomen in de CBS-publicatie *Enquête beroepsbevolking 1994*. In dezelfde publicatie is ook het artikel 'Tijdreeksen geregistreerde werkloosheid en beroepsbevolking' opgenomen. Voor de jaren 1970-1994 vindt men hierin tijdreeksen van de werkzame en werkloze beroepsbevolking en van de geregistreerde werkloosheid. Geregistreerde werklozen zijn mensen die bij een arbeidsbureau staan ingeschreven, direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens twaalf uur per week en geen werk hebben of werk van minder dan twaalf uur per week. De cijfers over de geregistreerde werkloosheid zijn gebaseerd op de registratie van de arbeidsbureaus en de Enquête beroepsbevolking (EBB) van het CBS. Voor de EBB wordt jaarlijks één op de honderd inwoners van Nederland geïnterviewd. De geregistreerde werkloosheidscijfers hebben een onnauwkeurigheidsmarge omdat ze gebaseerd zijn op een steekproefonderzoek. Alleen uit grote veranderingen of uit veranderingen die zich gedurende een langere periode aftekenen mogen conclusies worden getrokken over de tendens van de werkloosheid.

Standaard bedrijfsindeling (SBI)

De indeling van bedrijven en instellingen naar hun economische activiteit. De indeling is overeenkomstig de Standaard bedrijfsindeling 1993. De SBI 1993 kent bedrijfstakken, die zijn onderverdeeld in bedrijfsklassen.

Zie ook *economische activiteit*.

Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet (WW)

(tabel 2.8.3)

In tabel 2.8.3 wordt informatie gegeven over het aantal uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet. Het betreft de uitkeringen die aan het eind van de desbetreffende maanden niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie van een persoon voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om enkele duizendtallen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabel geeft dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal werkloosheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Achtergrondvariabelen

De *leeftijd* in de tabel is de leeftijd aan het eind van het desbetreffende maand.

De *duur van de uitkering* geeft het aantal maanden of het aantal jaren weer dat is verstreken tussen de datum waarop het recht op een uitkering is aangevangen en de laatste dag van de maand

Uitkeringen krachtens de Arbeidsongeschiktheidsregelingen

(tabel 2.8.4)

In tabel 2.8.4 wordt informatie gegeven over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Deze regelingen zijn van kracht sedert de invoering op 1 januari 1998 van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (PEMBA). Met de invoering van de Wet PEMBA is de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) ingetrokken. Personen die een AAW-uitkering ontvingen, hebben vanaf 1 januari 1998 recht op een uitkering krachtens de WAZ of Wajong. De WAO is van toepassing geworden op het overheids-personeel. Tot 1998 had het overheids-personeel recht op een aan de AAW gerelateerde uitkering. Bovendien kon men onder bepaalde voorwaarde aanspraak maken op een bovenwettelijke (aanvullende) uitkering.

Populatie

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan een uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om meer dan tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabellen geven dus geen informatie over het aantal mensen dat een of meer uitkeringen ontvangt, maar wel over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger.

Nuluutkeringen

De gepubliceerde aantallen zijn inclusief nuluutkeringen. Nuluutkeringen zijn uitkeringen die niet tot uitbetaling komen door korting op de uitkering, sanctie of schorsing.

Korting op de uitkering leidend tot een nuluutkering wordt veroorzaakt doordat men voldoende inkomsten uit arbeid of een andere sociale zekerheidsuitkering heeft. Een sanctie kan worden opgelegd omdat men niet voldoet aan de voorschriften op grond waarvan voortzetting van de uitkering afhankelijk is. Een dergelijke sanctie wordt opgelegd in het kader van de Wet Boeten, Maatregelen en Terug- en invordering sociale zekerheid (wet BMT). Een uitkering kan worden geschorst op opgeschort als de uitvoeringinstelling sociale zekerheid aanwijzingen heeft dat aan het recht op een uitkering kan worden getwijfeld.

Uitkeringen krachtens de Algemene bijstandswet (ABW)

(tabel 2.8.5)

In tabel 2.8.5 wordt informatie gegeven over het aantal huishoudens met een uitkering krachtens de Algemene bijstandswet (ABW). De uitkomsten over de ABW hebben betrekking op thuiswonenden jonger dan 65 jaar met een periodieke algemene bijstandsuitkering. Dit is een uitkering om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te kunnen voorzien.

De resultaten van de ABW worden samengesteld op basis van waarneming van gegevens bij alle gemeenten. Deze gegevens worden vanaf 1996 maandelijks aan het CBS verstrekt.

De in deze tabellen gepubliceerde cijfers bevatten een correctie

voor administratieve vertraging van drie maanden. Dat is nodig omdat uit onderzoek is gebleken dat een aanzienlijk deel van de instroom in de bijstand pas na enige tijd in de bijstandsadministratie wordt opgenomen. Het gevolg is dat pas na enkele maanden met voldoende volledigheid over een bepaalde verslagmaand gepubliceerd kan worden.

Vacatures

(tabel 2.2.1-2.2.4)

De tabellen 2.2.1-2.2.4 hebben zowel betrekking op vacatures bij particuliere bedrijven, als bij de overheid. De vacatures van de volgende groepen ontbreken:

- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- beroepsmilitairen;
- WSW-werknemers;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden. Tot de vacatures worden ook gerekend:

- vacatures waarvoor zich reeds sollicitanten hebben gemeld (ook wanneer al gesprekken worden gevoerd met deze sollicitanten);
- vacatures waarvoor de sollicitatieprocedure zoveel tijd zal kosten dat de feitelijke indiensttreding niet op korte termijn valt te verwachten;
- vacatures waarvoor uitzendkrachten of ander tijdelijk personeel wordt gezocht;
- open plaatsen voor leerlingen en personen in opleiding, mits het daarbij gaat om een arbeidsovereenkomst (dus geen onbetaalde stageplaatsen).

Bij de ontstane en vervulde vacatures worden ook gerekend de vacatures die in het verslagkwartaal zowel ontstaan als inmiddels weer vervuld zijn.

Als bij reorganisaties of afslankingen een open plaats alleen mag worden bezet door medewerkers waarvan de arbeidsplaats verdwijnt, mag de open plaats niet als vacature meegeteld worden.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 (SBI 1993) van het CBS.

Vakverenigingen

(tabel 2.9)

De gegevens in tabel 2.9 zijn afkomstig van de vakcentrales FNV, CNV en Unie MHP. Deze gegevens worden éénmaal per kwartaal door het CBS gepubliceerd. Gegevens betreffende de ledentallen van vakverenigingen en overkoepelende organisaties die aangesloten zijn bij één van de drie vakcentrales zijn in Statline te vinden. Daarnaast beschikt het CBS over gegevens over alle vakverenigingen, met een detaillering naar kenmerken van het ledenbestand, en over de organisatiegraad in Nederland. Deze gegevens zijn gebaseerd op de tweejaarlijkse structuurenquête van de Statistiek van de Vakbeweging en op gegevens uit de Enquête beroepsbevolking. Over de structuurgegevens van het verslagjaar 2001 is een artikel gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 2001. Gedetailleerde informatie over deze structuurgegevens is in Statline te vinden. De gegevens over vakbondsleden afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking zijn voor de jaren 1995-2001 gepubliceerd in de Sociaal-economische maandstatistiek van maart 2003.

Werkzame en werkloze beroepsbevolking

(tabel 2.1.1-2.1.2 en 2.3.1-2.3.2)

Cijfers over de werkzame en werkloze beroepsbevolking zijn in hoofdzaak gebaseerd op de Enquête Beroepsbevolking waarvoor maandelijks 30 duizend mensen worden geïnterviewd. Daarnaast wordt bij de samenstelling gebruik gemaakt van de Arbeidsrekeningen, die vooral op een enquête bij bedrijven en instellingen zijn gebaseerd.

De *werkzame beroepsbevolking* bestaat uit mensen van 15-64 jaar die betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week.

De *werkloze beroepsbevolking* bestaat uit mensen van 15-64 jaar die zoeken naar een baan van twaalf uur of meer per week, daarvoor beschikbaar zijn en geen werk hebben of een baan van minder dan twaalf uur per week. Zoeken betekent dat men activiteiten ondernomen heeft om een betaalde baan te vinden. Voor zover deze mensen staan ingeschreven bij een Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) behoren ze tevens tot de *geregistreeerde werklozen*. Daartoe behoren eveneens ingeschreven mensen die wel beschikbaar zijn maar niet naar werk zoeken. De werkloze beroepsbevolking komt hoger uit dan de geregistreeerde werkloosheid. Dat komt vooral doordat mensen die werk zoeken maar niet ingeschreven staan bij een Centrum voor Werk en Inkomen (voorheen arbeidsbureau) ook meetellen. Een belangrijke categorie wordt gevormd door herintredende vrouwen die zich veelal niet laten inschrijven. In 2002 telde de werkloze beroepsbevolking ruim 130 duizend mensen meer dan de geregistreeerde werkloosheid.

Ziekteverzuim

(tabel 2.8.1-2.8.2)

De tabellen 2.8.1 en 2.8.2 hebben betrekking op het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het CBS publiceert ook gegevens over het ziekteverzuim bij de overheid in de publicatie 'Ziekteverzuim binnen de overheid'.

Met ingang van het vierde kwartaal van 1995 verricht het CBS ieder kwartaal onderzoek naar het ziekteverzuim bij particuliere bedrijven. Het onderzoek wordt gehouden in de vorm van een enquête bij bijna 17 duizend bedrijven en instellingen. Het kwartaalonderzoek is in de plaats gekomen van de jaaronderzoeken naar ziekteverzuim die het CBS over de jaren 1993 tot en met 1995 heeft gehouden.

Het onderzoek heeft betrekking op alle bedrijven en instellingen in Nederland met uitzondering van:

- overheidsinstellingen;
- personeel in dienst van huishoudens;
- internationale gemeenschapsorganen;
- bedrijven en instellingen die volgens het Algemeen bedrijfsregister van het CBS geen werknemers in dienst hebben.

Op het enquête-formulier worden vier vragen gesteld. Er wordt gevraagd naar de ziekteverzuimpercentages in- en exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof in het kwartaal, naar de volledigheid van de registratie en, vanaf het vierde kwartaal van 1996, de verzekeringsvorm. Met de vraag naar de volledigheid van de registratie wordt getracht vast te stellen of opgegeven verzuimpercentages berekend zijn op basis van *alle* verzuimgevallen. Geeft een bedrijf aan dat niet al het verzuim geregistreerd wordt, dan wordt de opgave van dit bedrijf bij het samenstellen van de uitkomsten buiten beschouwing gelaten. Bij de vraag naar de verzekeringsvorm moet worden aangegeven hoe het bedrijf het recht op loondoorbetaling bij ziekte heeft geregeld:

- volledig eigen-risicodragers;
- loondoorbetaling gedeeltelijk herverzekerd (zogenaamde "stop-lossverzekering");
- loondoorbetaling volledig herverzekerd (eventueel met een eigen risico in wachtdagen/ weken/ maanden).

Het percentage ziekteverzuim is in de toelichting bij het enquête-formulier als volgt omschreven:

'Het ziekteverzuimpercentage is het aantal door ziekte verzuimde dagen, in procenten van het totaal aantal beschikbare dagen van de werknemers in het kwartaal. Niet meegeteld moet worden het verzuim na een jaar ziekte.'

Bedrijven mogen het percentage ziekteverzuim zowel berekenen op basis van kalenderdagen als op basis van werkdagen.

Waarnemingsfouten zijn zo goed mogelijk gecorrigeerd in het controle-correctie proces. Het risico van waarnemingsfouten is het grootst bij bedrijven met 1 tot 10 werknemers. Het effect van

waarnemingsfouten op het verzuimpercentage voor het totaal is overigens betrekkelijk gering omdat relatief weinig mensen werkzaam zijn bij deze kleine bedrijven.

Meer informatie over het Kwartaalonderzoek ziekteverzuim is opgenomen in het artikel 'Kwartaalonderzoek ziekteverzuim; methode en eerste uitkomsten'. Dit artikel is verschenen in de Sociaal-economische maandstatistiek van december 1996.

De detaillering van de uitkomsten naar economische activiteit is gebaseerd op de Standaard bedrijfsindeling 1993 van het CBS.

Nu en eerder verschenen

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.	Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Actieven <i>Zie: inkomen</i>					Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000–2001	EWL	artikel	2003/4	23
Allochtonen <i>Zie: etniciteit</i>					Banengroei bij zorg en overheid, krimp in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7
Arbeidsdeelname Combinatie fulltime en parttime werken populair	EBB	webmag	2003/6	11	Bijbanen van onderwijsvolgende jeugd	EBB	artikel	2003/2	16
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10	Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Arbeidsdeelname van paren	EBB	artikel	2003/2	12	Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Arbeidsmarkt het gunstig in Utrecht	EBB	webmag	2003/1	11	Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2002/12	99
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13	Samenloop van banen en uitkeringen	SBB	artikel	2002/12	22
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een uitkering, 1998	SSB	artikel	2002/12	82	Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Meer mensen aan het werk	OESO	webmag	2002/10	11	Banen van studenten in het hoger onderwijs	SSB	artikel	2002/12	59
Werkgelegenheid en arbeidsmarkt 1987–2001	EWL	artikel	2002/9	13	Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
<i>Zie ook: beroepsbevolking</i>					Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/10	7
Arbeidsduur Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000–2001	EWL	artikel	2003/4	23	Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3	DIV	artikel	2002/9	11
Ouderschapsverlof	EBB	artikel	2002/11	23	<i>Zie ook: werkgelegenheid werknemers</i>				
Arbeidsgehandicapten Arbeidsgehandicapten in Nederland, 2001	EBB	artikel	2003/4	22	Bedrijfsongevallen Bedrijfsongevallen	EBB	artikel	2003/8	17
Arbeidsjaren Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/8	37	Bedrijfstak en -klasse <i>Zie: economische activiteit</i>				
Banenverlies in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7	Beroepsbevolking Toekomstige arbeidskrachten vaker allochtoon	DIV	webmag	2003/7	11
Banengroei bij zorg en overheid, krimp in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7	Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/6	19
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7	Relatie tussen banen, werkzame personen en werkzame beroepsbevolking	DIV	artikel	2003/4	15
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9	Ruim negen jaar bij dezelfde baas	EBB	webmag	2003/2	8
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	berichten	2002/10	7	Bestedingen Uitgaven aan elektra fors hoger	BO	wegmag	2002/10	15
Werkgelegenheid lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24	<i>Zie ook: consumptie</i>				
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/3	DIV	artikel	2002/9	11	Bevolking Vertekening door non-respons	EBB	artikel	2002/4	20–25
<i>Zie ook: werkgelegenheid</i>					Bijstand Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Arbeidskosten Cao-lonen per uur/mnd, contract, loonkosten	CAO	tabel	2003/8	44–46	Uitkeringen WW, AO en Abw	SOZ	tabel	2003/8	52–54
Loonkosten per arbeidsjaar/loonkosten naar bedrijfstak	AR	tabel	2003/8	47	Bijstand groeit weer na vijf jaar daling	SOZ	webmag	2003/6	12
Banenverlies in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7	Geconstateerde bijstandsfraude completer in beeld	SOZ	artikel	2003/4	43
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7	Achttienduizend keer bijstandsfraude	SOZ	webmag	2003/2	10
Arbeidskosten in 2000	AKO	artikel	2003/1	20	Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Arbeidsomstandigheden Trends in arbeidsomstandigheden	DIV	artikel	2003/7	26	Aantal WW-uitkeringen stijgt	SOZ	berichten	2002/11	7
Arbeidsomstandigheden in kleine, middelgrote en grote bedrijven	EBB	artikel	2003/1	15	<i>Zie ook: inkomen sociale zekerheid</i>				
Arbeidsongeschiktheid Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7	CAO-lonen Stijging Cao-lonen zwakt af	CAO	webmag	2003/8	11
Uitkeringen WW, AO en Abw	SOZ	tabel	2003/8	52–54	De statistiek Indexcijfers van cao-lonen; methodebeschrijving reeks 2000=100	CAO	artikel	2003/7	32
Arbeidsongeschiktheid verschilt per provincie	SOZ	webmag	2003/4	10	Cao-lonen per uur/mnd, contract, loonkosten	CAO	tabel	2003/8	44–46
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8	Cao-lonen 2002, de definitieve gegevens	CAO	artikel	2003/4	36
Wie komen in de WAO?	SOZ	artikel	2003/1	38	Conjunctuuronderzoek <i>Zie: consumentenvertrouwen</i>				
Aantal WW-uitkeringen stijgt	SOZ	berichten	2002/11	7	Consumentenprijsindex CBS verlaagt consumentenprijsindex	CPI	persber	2003/7	8
<i>Zie ook: inkomen sociale zekerheid</i>					Consumentenprijsindexcijfers	CPI	tabel	2003/8	48
Arbeidsproductiviteit Arbeidsproductiviteit gedaald in 2001	NR	webmag	2002/10	9	Inflatie in april gedaald	CPI	persber	2003/6	8
Arbeidsvolumina <i>Zie: arbeidsjaren</i>					Inflatie in maart ongewijzigd	CPI	persber	2003/5	9
Banen Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9	Inflatie in februari iets hoger	CPI	persber	2003/4	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14	Inflatie in januari gedaald	CPI	persber	2003/3	8
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/8	36	Inflatie	CPI	persber	2003/1	9
Banenverlies in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7	Inflatie in november gedaald	CPI	berichten	2002/12	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/1	DIV	artikel	2003/4	11	Inflatie in september vrijwel onveranderd	CPI	berichten	2002/11	8
Relatie tussen banen, werkzame personen en werkzame beroepsbevolking	DIV	artikel	2003/4	15	Inflatie loopt in augustus iets terug	CPI	berichten	2002/10	8
					Prijkskaartjes sinds de komst van de euro	CPI	webmag	2002/10	14
					Inflatie in juni iets toegenomen	CPI	berichten	2002/9	7
					Consumentenvertrouwen Consumentenvertrouwen licht gedaald	CCO	persber	2003/8	8
					Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/7	8
					Consumentenvertrouwen	CCO	tabel	2003/8	49

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Consumentenvertrouwen blijft laag	CCO	persber	2003/6	8
Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/5	8
Consumentenvertrouwen blijft laag	CCO	persber	2003/4	8
Consumentenvertrouwen onveranderd laag	CCO	persber	2003/3	9
Consument weer somberder na lichte opleving	CCO	persber	2003/2	7
Consument opnieuw iets positiever	CCO	persber	2003/1	9
Consumentenvertrouwen gestegen	CCO	berichten	2002/12	7
Consumentenvertrouwen daalt verder	CCO	berichten	2002/10	8
Koopbereidheid jongeren en lage inkomens sterkst gedaald	CCO	webmag	2002/9	43
Consumptie				
Uitgaven aan elektra fors hoger <i>Zie ook: bestedingen</i>	BO	webmag	2002/10	15
Etniciteit				
Grote doorstroom niet-westerse jongeren naar vervolgonderwijs		webmag	2003/8	15
Toekomstige arbeidskrachten vaker allochtoon	DIV	webmag	2003/7	11
Een op de tien niet-westerse allochtonen werkloos	EBB	webmag	2003/4	9
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13
Niet-westerse allochtonen verkleinen achterstand op arbeidsmarkt	EBB	webmag	2003/1	13
Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtonen		artikel	2003/1	53
Hoeveel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Hoeveel allochtonen zijn werknemers	SSB	artikel	2002/12	29
Niet-westerse allochtonen profiteerden van gunstige arbeidsmarkt	EBB	webmag	2002/7	10
Geregistreerde werkloosheid				
Geregistreerde werklozen	GW	tabel	2003/8	42
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Werkloosheid in 2002 gestegen	GW	persber	2003/2	7
Werkloosheid stijgt	GW	persber	2003/1	7
Bij CWI ingeschrevenen	EBB	tabel	2003/1	77
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Stijging werkloosheid vlakkt af	GW	berichten	2002/12	7
Werkloosheid stijgt minder snel	GW	berichten	2002/12	7
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen	GW	bericht	2002/10	7
<i>Zie ook: werkloosheid</i>				
Grensarbeid				
Grensarbeidersverkeer tussen Nederland en België of Duitsland	SGA	artikel	2003/2	19
Industrie				
<i>Zie: economische activiteit</i>				
Inflatie				
<i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Inkomens				
Inkomens in de wijken van grote steden	RIO	webmag	2003/3	14
Inkomen van AOW'ers, 2000	IPO	artikel	2003/2	21
Bronnen van inkomen in de regio	SSB	artikel	2002/12	42
Drie keer zo vaak laag inkomen in niet-westerse huishoudens	RIO	wegmag	2002/10	13
<i>Zie ook: koopkracht</i>				
Internationaal				
Werkzoekenden zonder baan	Eurostat	tabel	2003/8	43
Geharmoniseerde consumenten-prijsindex	Eurostat	tabel	2003/6	31
Koopkracht				
Inkomen van AOW'ers, 2000	IPO	artikel	2003/2	21
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: inkomen vermogen</i>				
Lonen				
Incidentele loonontwikkeling, 2001	DIV	artikel	2003/8	21
Banen, lonen en arbeidsduur van werknemers, 2000-2001	EWL	artikel	2003/4	23
Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Loonkosten				
<i>Zie: arbeidskosten</i>				
Onderwijs(niveau)				
Utrecht telt meeste hoogopgeleiden	EBB	webmag	2003/8	9
Grote doorstroom niet-westerse jongeren naar vervolgonderwijs		webmag	2003/8	15

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Steeds meer niet-westerse allochtonen in het voltijd hoger onderwijs		artikel	2003/4	45
Bijbanen van onderwijsvolgende jeugd	EBB	artikel	2003/2	16
Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtonen		artikel	2003/1	53
Loon naar opleidings- en beroepsniveau: het Loonstructuuronderzoek 1998	LSO	artikel	2002/12	72
Banen van studenten in het hoger onderwijs	SSB	artikel	2002/12	59
<i>Zie ook: economische activiteit schoolverlaters</i>				
Organisatiegraad				
<i>Zie: vakverenigingen</i>				
Pendel				
Inkomende en uitgaande pendel, 1998	SSB	artikel	2002/12	53
Prijzen				
<i>Zie: consumentenprijsindex</i>				
Regelingslonen				
Schoolverlaters				
Schoolverlaters snel aan de slag	EBB	artikel	2002/10	16
Sociaal Statistisch Bestand				
Het Sociaal Statistisch Bestand 1998 en 1999	SSB	artikel	2002/12	13
Sociale zekerheid				
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Uitkeringen WW, AO en Abw	SZ	tabel	2003/8	52-54
Bijstand groeit weer na vijf jaar daling	SOZ	webmag	2003/6	12
WW stijgt naar 204 duizend uitkeringen	SOZ	persber	2003/5	7
Een kwart meer WW-uitkeringen in 2002	SOZ	persber	2003/5	9
Arbeidsongeschiktheid verschildt per provincie	SOZ	webmag	2003/4	10
Geconstateerde bijstandsfraude beter in beeld	SOZ	artikel	2003/4	43
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Gemiddelde looptijd werkloosheids-uitkeringen nog geen jaar	SOZ	artikel	2003/1	30
Wie komen in de WAO?	SOZ	artikel	2003/1	38
Samenloop van banen en uitkeringen	SSB	artikel	2002/12	22
Hoeveel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Arbeidspositie en opleidingsniveau van personen met een uitkering, 1998	SSB	artikel	2002/12	82
Aantal WW-uitkeringen stijgt	SZ	berichten	2002/11	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: arbeidsongeschiktheid bijstand werkloosheid</i>				
Stakingen				
<i>Zie: werkstakingen</i>				
Uitgaven				
<i>Zie: bestedingen</i>				
Uitkeringen				
<i>Zie: sociale zekerheid</i>				
Vacatures				
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Aantal vacatures blijft dalen	VAC	artikel	2003/7	16
Vacatures naar econ. activiteit en bedrijfsgrootte	VAC	tabel	2003/8	38-40
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/1	DIV	artikel	2003/4	11
Lichte toename vacatures in vierde kwartaal	VAC	artikel	2003/4	13
Constante afname aantal vacatures	VAC	artikel	2003/1	18
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Spanning op de arbeidsmarkt nader bekeken	VAC	artikel	2002/11	18
Daling vacatures zet krachtig door	VAC	artikel	2002/10	22
Vakverenigingen				
Leden van vakcentrales	VB	tabel	2003/8	55
Organisatiegraad van werknemers, 2001	VB	artikel	2003/3	17
Verdiende lonen				
Loonkosten per fte/beloning werknemer naar bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	30
Welvaart				
<i>Zie: inkomen koopkracht</i>				
Werkgelegenheid				
Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Aantal vacatures blijft dalen	VAC	artikel	2003/7	16

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/8	35
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/8	36
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/8	37
Banenverlies in het bedrijfsleven loopt op	AR	persber	2003/6	7
Combinatie fulltime en parttime werken populair	EBB	webmag	2003/6	11
Banengroei bij zorg en overheid, krimp in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/3	7
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/6	19
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	20
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	21
Werkgelegenheid groeit in de zorg en daalt in het bedrijfsleven	AR	persber	2003/1	7
Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
Spanning op de arbeidsmarkt nader bekeken	VAC	artikel	2002/11	18
Werkgelegenheid commerciële sector daalt	AR	bericht	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: arbeidsjaren banen</i>				
Werkloosheid				
Meer dan 400 duizend werklozen	EBB	persber	2003/8	7
Na de WW stijgt nu ook de bijstand	SOZ	persber	2003/8	7
Werkloosheid neemt steeds sneller toe	EBB	persber	2003/7	7
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2003/2	DIV	artikel	2003/7	14
Maandelijkse geïntegreerde statistiek over de werkzame en werkloze beroepsbevolking: gebruikte methode	AR	artikel	2003/7	18
Werkloze beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/8	41
Werkloosheid stijgt opnieuw sterk	EBB	persber	2003/6	7
Werkloosheid stijgt sterk	GW	persber	2003/5	7
Werkloosheid stijgt vooral sterk in Groningen en Utrecht	GW	webmag	2003/5	11
Stijgende werkloosheid	EBB	persber	2003/4	7
Een op de tien niet-westerse allochtonen werkloos	EBB	webmag	2003/4	9
Werkloosheid stijgt verder	EBB	persber	2003/3	7
Omslag op de arbeidsmarkt in 2002	EBB	webmag	2003/3	10
Werkloosheid in 2002 gestegen	GW	persber	2003/2	7
Werkloosheid stijgt	GW	persber	2003/1	7
Aantal WW-uitkeringen blijft stijgen	SOZ	persber	2003/1	8
Arbeidsmarkt het gunstigst in Utrecht	EBB	webmag	2003/1	11
Gemiddelde looptijd werkloosheids-uitkeringen nog geen jaar	SOZ	artikel	2003/1	30
Bij CWI ingeschrevenen, 16-64 jaar	EBB	tabel	2003/1	77
Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2002/4	DIV	artikel	2002/12	9
Stijging werkloosheid vlak af	GW	berichten	2002/12	7

Trefwoord	Bron	Artikel/ tabellen	Uitgave	Pag.
Werkloosheid stijgt minder snel	GW	berichten	2002/11	7
Werkloosheid stijgt minder	GW	berichten	2002/11	7
Aantal WW-uitkeringen stijgt	SZ	berichten	2002/11	7
Werkloosheid vooral onder mannen toegenomen	GW	berichten	2002/10	7
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2002 en 2003	CPB	artikel	2002/10	24
<i>Zie ook: geregistreeerde werkloosheid inkomen sociale zekerheid</i>				
Werkloze beroepsbevolking				
<i>Zie: beroepsbevolking werkloosheid</i>				
Werknemers				
Einde banengroei in zicht	AR	webmag	2003/7	9
Banen van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/7	64
Arbeidsvolume van werknemers naar geslacht en bedrijfstak	AR	tabel	2003/6	21
Inkomende en uitgaande pendel, 1998	SSB	artikel	2002/12	53
Hoeveel allochtonen ontvangen een uitkering	SSB	artikel	2002/12	35
Samenloop van banen en uitkeringen	SSB	artikel	2002/12	22
Stromen op de arbeidsmarkt, april-oktober 1999	SSB	artikel	2002/12	66
Vertraagde banengroei in 2001 in alle provincies	EWL	artikel	2002/11	9
Ouderschapsverlof	EBB	artikel	2002/11	23
<i>Zie ook: banen</i>				
Werkstakingen				
In 2002 veel stakingsdagen in de bouw	STA	webmag	2003/6	10
Werkzame beroepsbevolking				
Maandelijkse geïntegreerde statistiek over de werkzame en werkloze beroepsbevolking: gebruikte methode	AR	artikel	2003/7	18
Werkzame beroepsbevolking	EBB	tabel	2003/7	63
Ruim negen jaar bij dezelfde baas	EBB	webmag	2003/2	8
Arbeidsdeelname van paren	EBB	artikel	2003/2	12
<i>Zie ook: beroepsbevolking</i>				
Werkzame personen				
<i>Zie: beroepsbevolking werkgelegenheid</i>				
Zelfstandigen				
<i>Zie: inkomen</i>				
Ziekteverzuim				
Ziekteverzuim in eerste kwartaal gedaald	ZVZ	webmag	2003/8	13
Ziekteverzuim excl./incl. zwangerschapsverlof	ZVZ	tabel	2003/8	50-51
Ziekteverzuim ambtenaren vrijwel gelijk	SZ	webmag	2003/3	12

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.
ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz., € 72,25 per jaar.
ISSN 0166-9680.

Jaarboek onderwijs in cijfers 2002

Deze publicatie geeft een overzicht van de stand van zaken in het onderwijs, w.o. aantal studenten en leerlingen, slagingspercentages voortgezet onderwijs en de kwaliteit van het werk in het onderwijs. Tevens zijn bijdragen opgenomen van het ministerie van OC&W, het researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. Het Jaarboek onderwijs is in samenwerking met Kluwer uitgegeven. Het boek is te bestellen bij de Kluwer klantenservice (tel. 0172 466 833).

Jaarlijks, 270 blz., € 30,19.
ISBN 9014095848.

Allochtonen in Nederland, 2002

De publicatie Allochtonen richt zich op de leefsituatie van de (niet westerse) allochtonen in Nederland en vergelijkt deze met de autochtone bevolking. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder meer bevolkingsopbouw, ruimtelijke spreiding, arbeid, inkomen en onderwijs. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid.

Jaarlijks, 148 blz., € 14,50. Kengetal: B-52.
ISSN: 1383-7311.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 329 blz., € 13,90.
ISSN 1386-1042. Kengetal P-19.

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

Jaarlijks, 291 blz., € 42,55.
ISSN 0168-3489. Kengetal P-2.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie De Nederlandse conjunctuur wordt de basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, € 34,85 per jaar.
ISSN 1566-3191. Kengetal P-104.

Maandstatistieken

Het CBS publiceert nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

Maandstatistiek van de Prijzen
Maandlijks, ca. 115 blz., € 112,25 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2.

Financiële Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 50 blz., € 94,80 per jaar.
ISSN 1381-6780. Kengetal O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl>.

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt dan StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.
10 keer per jaar, € 87,65 per jaar, € 10,75 per exemplaar.
Kengetal: A-159cd.

Tenzij anders vermeld kunnen de publicaties van het CBS besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.